PETER BOŠKO

Úton egy jobb társadalom felé

Személyes utam a Látható Pénz gondolataig

Tartalomjegyzék

1 Bevezetés....4
2 Tudatában vagyok annak, hogy tudatos vagyok – én vagyok az, aki van....5
3 Égbolt Klokočina fölött....9
4 Serafína....10
5 Kora gyermekkor....11
6 Vallásos nevelés....12
7 A gimnázium és a jövőbeli pálya világos iránya....12
8 Az első év a gimnáziumban....14
9 Apai nagyanyám temetése....15
10 Az első programozói projektek....17
11 A Közgazdaságtudományi Egyetem....19
12 Egy nyár Amerikában....23
13 Első találkozás a Látható Pénz gondolatával – Neale Donald Walsch művei....25
14 Munka a QBSW-nél – az államkincstár projektje....28
15 Beszélgetés Hildával....29
16 Med-art – polgári szolgálat és egy cikk megjelenése....31
17 Keresztre feszítés....33
18 Praha....34
19 Indiai nyaralás....36
20 Írország....37
21 A Sony és az autóbaleset....37
22 Visszatérés Prahába....38
23 Az Infostat és az Eurostat-projekt....38
24 Hosszú út hazafelé Luxemburgból....40
25 Munka egy forexrobotokat kínáló cégnél....41
26 Támogatás autóvásárláshoz....42
27 Munka nagyvállalatoknak....43
28 A Látható Pénz projekt bemutatása jelenlegi formájában....45
29 A projekt blokkláncalapú működése....49
30 A projekt védelme mindenféle visszaélés ellen, mielőtt a társadalom működésének központjává válna....50
31 Elnökválasztás....52
32 Politikai ambíciók....53
Az első pillér – a józan ész....53
A politikai párt második pillére – a nagyfokú átláthatóság....54
A harmadik pillér – a globális szemlélet....54
33 Részletek a személyes blogomból....56
Diebus solitudinis....56
Katka Knechtová – Spomaľ – különös párbeszéd....56
A mai emberiség 3 alapvető kihívása és az én válaszom rájuk....57

Hogyan működik a karma.....61
Elmélkedés a világegyetem szükségszerű végességéről.....62
A Látható Pénz (VP) rendszer architektúrája – az első, blokklánccal biztosított átlátható banki rendszer 1.....63

1 Bevezetés

Ennek az írásnak az a célja, hogy bemutassa személyes utamat a Látható Pénz projekt gondolataihoz. Kötetlen formában íródott: életutamat meséli el, kora gyermekkorom néhány eseményétől egészen a jelenig. Gyakran szövik át gondolatok és elmélkedések, például magáról az élet értelméről és a lét természetéről; olyan kérdésekről, amelyekkel más szerzőknél csak ritkán találkoztam részletesebben kifejtve, pedig szerintem több figyelmet érdemelnének. Úgy írtam, hogy nekem magamnak is tetsszen, ezért helyenként talán nem tárgyilagos. Meglehetősen spontán módon született: eredetileg jóval több mindenre szerettem volna kitérni, végül azonban szűkítettem a témakörét. Néhány, esetleg fölöslegesnek tűnő rész mégis benne maradt, egyszerűen azért, mert tetszett. Helyenként mesterséges intelligenciát is segítségül hívtam, hogy a szöveg drámaibb és lendületesebb legyen – de ezt az olvasó alighanem könnyen felismeri. Inspiráló olvasmányélményt kívánok Önnek; olyat, amely segít megérteni az indítékaimat, és azt, miért gondolom, hogy a társadalom működhetne és működnie is kellene egy kicsit másképp: nemcsak gazdaságilag hatékonyabban, hanem jobban, emberibben, az emberi kapcsolatok terén is.

2 Tudatában vagyok annak, hogy tudatos vagyok – én vagyok az, aki van

Gondolkodom, tehát vagyok. Három egyszerű, rövid és közismert szó. Jelentését tekintve mégis egyedülálló mondat annak az embernek a szemszögéből, aki kimondja. Számára ugyanis 100%-os az igazságértéke. Mit jelent az, hogy 100%-os az igazságértéke? Azt, hogy egy olyan világegyetemben, ahol érvényesek az alapvető logikai műveletek, például az implikáció, ennek az állításnak minden körülmények között szükségszerűen igaznak kell lennie.

Ha az, aki ezt állítja, valóban gondolkodik, akkor létezik. Ha viszont az állítást tevő csupán illúzió, és nem valódi, gondolkodó lény, az implikáció akkor is érvényes.

De hogyan ellenőrizhetné bárki ennek az implikációnak az előfeltételét – vagyis azt, hogy az állítást tevő gondolkodik? Nos, kívülről sehogy. Az implikáció előfeltételét 100%-osan csak az állítást megfogalmazó személy belső nézőpontjából lehet ellenőrizni. Azt, hogy gondolkodik, 100%-os bizonyossággal csak az tudhatja önmagáról, aki saját belsejében megfigyeli a gondolkodást. Aki belülről átéli. Egy lény elméjében zajló megélés aktusa a lények létének legmélyebb lényege.

Amikor azon töprengtem, léteznek-e más olyan mondatok is, amelyek a beszélő személy, a szubjektum belső nézőpontjából 100%-os bizonyossággal igazak, eszembe jutott egy. Úgy érzem, ez a mondat az élet lényegének és értelme beteljesítésének titkát rejti magában. **Tudatában vagyok annak, hogy tudatos vagyok.** Szerintem lényegesen mélyebbre hatol a lét magváig, mint Descartes mondata. Az ő mondata ugyanis az elején közvetve felveti a tudatosságot, majd pusztán implikáció útján kijelenti azt, amit el kell ismernünk. A „Tudatában vagyok annak, hogy tudatos vagyok” mondat ezzel szemben nem tér el az észleléstől mint központi témától: rekurzívan a tudatosulás aktusára helyezi a hangsúlyt. S mivel megállapít egy folyamatot, amely szerintem az élet legfőbb lényege és értelme, e folyamat megállapításával, elismerésével és kimondásával egyúttal be is teljesíti az élet értelmét.

Ha ugyanis valaki kijelenti, hogy tudatos, sőt annak is tudatában van, hogy tudatos, akkor voltaképpen azt mondja ki, hogy valódi élőlény, aki úgymond éppen élt az önrendelkezés jogával, és kinyilvánítja, hogy örömét leli önmaga tudatosításának aktusában.

Mintha maga az élet mondaná ki a saját nevét. Mintha a szubjektum belekóstolna valamibe, amit nem lehet szavakba önteni. A tiszta jelenlétbe. A tiszta létbe. A legnagyobb titokba. Magába az élet értelmébe.

Ennek az örömnek a megélése szerintem az élet legmagasabb rendű értelme. Ez az értelem valójában részben minden örömben megtestesül, amelyet egy lény átél. Ha például csillapodik az éhségünk, vagy kielégül bármilyen más szükségletünk, önmagunk tudatosításának aktusa mindig kimondatlanul is jelen van.

Abban a 100%-os bizonyosságban, hogy az ember létezik és tudatában van önmagának, szerintem az egoizmus lényege rejlik. Minden lény mindig az „én vagyok az első” szabálya szerint viselkedik. Még azok is valójában egoista módon cselekszenek, akiket altruistának tartunk. Csupán az értékrendjük olyan, hogy saját túlélésük kisebb jelentőséggel bírhat számukra, mint például mások segítése vagy valamely eszme követése. Az egoizmus elve nem tűnt el, csupán olyan szándékok mögé rejtőzik, amelyek akár a saját túléléssel is ellentétesek lehetnek. Az egoizmusnak rossz híre van. Pedig nem rossz: egyszerűen törvény,

amely abból fakad, hogy a lények tudat alatt állandóan különbséget tesznek saját létezésük 100%-os bizonyossága és mások létének ezzel szemben viszonylag nagy bizonytalansága között. Egy időben írtam egy cikket, amelyben három alapvető kihívást neveztem meg: olyanokat, amelyek megoldása a legtöbbet lendítené előre az emberiséget, és amelyekre érdemes energiát áldoznom. Köztük szerepelt annak kiderítése is, miként szerezhetnénk ugyanilyen bizonyosságot arról, hogy más emberek éppoly valóságosak, mint mi magunk. A három közül azonban ez a legnehezebb feladat, és egyelőre nem látszik fény az alagút végén, amely a megoldás felé vezetne. Valószínűleg alapvető előrelépésre lesz szükség abban, mennyire érti az emberiség a tudatot és az észlelés folyamatait.

Az elmondottak fényében lehetséges, hogy a világegyetemet valójában fordított irányból kellene vizsgálnunk. Nem abból kellene kiindulnunk, hogy a minket körülvevő külső világban léteznek bizonyos fizikai törvények, amelyek segítségével megpróbáljuk megmagyarázni, hogyan jöhetett létre például a tudat. Éppen ellenkezőleg: a tudat létezését kellene minden kezdetének tekintenünk, amelyből minden más kibontakozik. A külső fizikai törvényeket tehát elsősorban annak tudatában kellene kutatnunk, hogy ezek a törvények csak a tudatban mutatkoznak meg, és nagyobb figyelmet kellene fordítanunk arra, mit is figyelünk meg valójában, és milyen kapcsolatban állhat mindez a tudatunkkal. Mindenesetre csodálatra méltó, amit a tudomány az elmúlt 200 évben elért, és ahogy egy vezetői szabály mondja: ne változtassunk egy olyan csapat összetételén, amely ilyen sorozatban aratja a győzelmeket. Másfelől a tudat kutatásában a középkori babonák óta nagyon kevés előrelépés történt – vagy talán semmi.

Egy ilyen tudatközpontú megismerési modell vizsgálata hirtelen olyan megközelítéshez vezet, amely a mai, tipikus materialisták számára akár megdöbbentő távlatokat is nyithat azzal kapcsolatban, mit tudunk valójában a világról. Ha minden megismerés alfája és ómegája valóban a tudat, akkor nem lehetséges-e, hogy egy benne megjelenő pozitív érzelem olyan erős legyen, hogy ne csupán valamely vágy beteljesülését hozza el, hanem a tudat egyenesen a valóság természetét is megváltoztassa, bizonyos fizikai törvényekkel együtt? Ha például fognánk egy ma hétköznapinak számító fogyasztási cikket, egy laptopot, visszavinnénk a múltba, és bekapcsolnánk – működne? Vagy a fejlődés során, miközben az emberek fokozatosan felfedezték a természeti törvényeket, maguk a törvények is változtak az időben? Vagyis a természeti törvényeket nem felfedeztük, hanem a kollektív emberi tudat fokozatosan eltolta és átalakította őket?

A tudomány és a valóság ilyen szemlélete azonban jelenleg, amikor a tudománynak hagyományos eljárásokkal szinte csodával határos módon sikerül gyarapítania a tudásunkat, valószínűleg inkább hátráltató volna. Mégis úgy gondolom, hogy a valóság e magyarázatát érdemes szem előtt tartanunk a hagyományos gondolkodás alternatívájaként.

Az észlelésközpontú alternatíva a környező világra és önmagunkra vonatkozó igazság forrásaként nem a végső megfigyelőtől állítólag független, külső természeti törvényeket kínálja fel magától értetődően. Olyan magyarázatokat ad, amelyek a végső megfigyelő tudatát helyezik a világegyetem középpontjába. Jelen esetben tehát az Önét, aki ezeket a sorokat olvassa. Az én valóban létező tudatomon keresztül Ön éppen most vált a világegyetem középpontjává.

Az élet elválaszthatatlan része a rossz és kellemetlen dolgok megélése is. Erre szükség van ahhoz, hogy különbséget tudjunk tenni jó és rossz között. Ha az ember kizárólag kellemes dolgokat élne át, egy idő után

nem tudná értékelni azok pozitív voltát, és minden egyetlen katyvasszá olvadna össze, amelyben már nem lehetne megkülönböztetni, mely dolgok jobbak másoknál. A negatív tapasztalatok ezért a megélés nagyon fontos és szükséges elemei.

Az elégedett, kiteljesedést adó élet titka abban rejlik, hogy a pozitív és negatív élmények olyan arányban kövessék egymást, hogy a negatív tapasztalatok megfelelő távlatot adjanak az embernek a jó és a rossz megítéléséhez, utánuk pedig olyan pozitív tapasztalatok érkezzenek, amelyek ellensúlyozzák a rosszat, és elégedettséggel töltik el.

Képzelje el, hogy birtokában van Aladin csodalámpája, és a dzsinn bármely kívánságát teljesíteni tudja. Először azt kívánná, hogy rendeződjenek azok a dolgok, amelyek mindig is gyötörték: több pénzt, jobb egészséget, szebb külsőt és így tovább. Egy idő után azonban ráunna – ha minden erőfeszítés nélkül mindent megkaphatna, az hamar unalmassá válna.

Ezért olyan dolgokat kívánna, amelyek meglepetést tartogatnak Önnek, hogy ne tarthasson mindent teljesen, tudatosan az irányítása alatt. Idővel ráébredne, hogy még a fordulatokkal és váratlan eseményekkel teli végtelen játék is csupán a saját „rendezése". Arra kezdene vágyni, hogy valódi korlátok létezzenek, és olyan szabályok, amelyeket maga sem képes áthágni.

Végül azt kívánná, hogy felejtse el a csodalámpát és a végtelen hatalmat. Teljesen valóságos valóságra vágyna; el akarná veszíteni annak tudatát, hogy mindent maga teremt. És abban a pillanatban pontosan olyan életben találná magát, amilyet most élünk: amelyben nem tudjuk, mi következik, amelyben igyekszünk, küzdünk, tanulunk, szenvedünk és örülünk.

Az ember már nem végtelen lehetőségeket akar, hanem egy életet, amelyben mindenből „éppen elég" van:

- elég bizonytalanság ahhoz, hogy érdekes legyen,
- elég szenvedés ahhoz, hogy értelme legyen,
- elég öröm ahhoz, hogy érdemes legyen élni.

Ezzel bezárul a kör: a végtelen akarás végül egy hétköznapi, valóságos, konkrét élet utáni vágyban ér véget. Valódi életet szeretne, olyat, amilyen az élet valójában. Félelemmel, fájdalommal, de örömmel is. Mindazzal, ami valóságossá teszi.

Az emberiség jelenleg olyan ponthoz érkezett, ahonnan viszonylag boldog időszak elé nézhet: a technológiáknak és az orvostudomány fejlődésének köszönhetően egyfelől akár örökké élhetünk majd, másfelől mindenhatót játszhatunk a saját világainkban, amelyeket olyan technológiákkal teremtünk meg, mint a virtuális valóság. Az elsődleges, fizikai szinten, ahol minden – maga az élet – a tét, az emberiség számára továbbra is a valódi élet általunk ismert szabályai érvényesülnek majd. Elvben jelen lehet benne fájdalom és szenvedés, de a technológiai fejlődés és az erkölcsi színvonal emelkedése valószínűleg a lehető legkisebbre szorítja vissza ezeket a negatívumokat. Az élet olyan jó és minőségében olyan értékes lesz, hogy teljesen elképzelhetetlenné válik például háborúba vonulni azért, mert valakinek eszébe jutott megtámadni egy szomszédos országot. Ma ilyesmi csak azért lehetséges, mert az életminőség egy ilyen országban annyira silány, hogy a harctéren bekövetkező esetleges halál tulajdonképpen nem is számít olyan nagy árnak.

Úgy gondolom, a virtuális világokban szimulációk jönnek majd létre, amelyekben átélhetjük és megfelelően adagolhatjuk az élet negatív dolgait, ugyanakkor ezeket bármikor megszakíthatjuk, és kiléphetünk belőlük anélkül, hogy elveszítenénk tudatunk folytonosságát.

Az emberek saját világokat hoznak majd létre saját kreatív ötleteikkel. Ezek annyira újszerűek és élvezetesek lesznek, hogy kölcsönösen meghívják egymást a világaikba, és értékelik az ott szerzett élményeket. Ez a társas érintkezés új formája lesz, amely az ember–gép interfész tökéletesítése, majd a virtuális valóság nagyarányú térhódítása nyomán alakul ki.

Ez a könyv azt a célt tűzi maga elé, hogy segítse az emberiséget az átmenetben egy felvilágosult társadalom felé, amelyben a világ mai problémái csupán a régmúlt kellemetlen emlékei lesznek. Úgy szeretnék segíteni, hogy saját életem történeteinek hátterén több fényt vetek azokra a területekre, amelyeken az emberiség szerintem fölöslegesen és saját kárára tapogatózik, és kifejtem róluk a magam nézőpontját. Sok mindent igyekszem olyan szemszögből megmutatni, amelynek alapfeltevéseit egy-egy konkrét élettörténet teszi világossá.

A könyv külön részt szentel a Látható Pénz nevű projektemnek. A projekt a társadalom olyan átalakulásáról szól, amelyben az alapvető gazdasági és erkölcsi ösztönzők egy új világrend kialakulását szolgálják. Olyan rendét, amely velejéig igazságos és mélyen erkölcsös, nemcsak az ember => ember és az ember => természet, hanem az ember => állam viszonyában is, és fordítva.

Meghívom hát Önt egy körutazásra az életemben, egy új világ építésének küszöbén. Ebben a világban a technológiák az emberiség és az egész bolygó előtt megnyitják majd a paradicsom kapuját. Bármennyire zaklatott és megosztott is ma a társadalom, úgy gondolom, valójában egy kis szerencsével nagyon kevés is elegendő ahhoz, hogy az emberiség talán saját külső történelmének utolsó szakaszába lépjen, és teljes egészében, jóra fordítva bontakoztassa ki a benne rejlő lehetőségeket. A könyv a társadalom alapvető változását írja le: szociális, gazdasági, politikai, társadalmi és talán vallási változását is.

Életem valamennyi történetének valós alapja van, és igyekeztem nem elkerülni azokat sem, amelyek nem mutatnak kedvező színben. Valós képet szeretnék adni a belső világomról. Csak olyan dolgokat hagytam ki, amelyek nem tesznek hozzá semmit az elbeszélésemhez, vagy amelyek nyilvánosságra hozatala valakinek árthatna, esetleg fájdalmat okozhatna.

3 Égbolt Klokočina fölött

A vihar előtt sötétség borult Klokočinára. Alacsonyan lógtak a felhők, nehéz volt a levegő, és az ötödik emeleti lakásban hirtelen elakadt a gyermek fütyörészése. A bárányhimlőtől lázas kis test egyszer csak elernyed – a szemek fennakadnak, a térdek megroggyannak, és a kisfiú magatehetetlen rongybabaként összecsuklik.

„El... elájult" – szakadt ki a nőből, inkább suttogásként, mint kiáltásként.

A férfi nem habozott. Felkapta a fiút, mellkasához szorította, és kirohant a folyosóra. Az érzékelős lámpa késve gyulladt fel, léptei visszhangoztak az üres lépcsőházban. Ő pedig futott – nem lefelé, hanem fölfelé, mintha odafent lenne a válasz. Hatodik, hetedik lépcsőforduló. Égett a mellkasa, szaggatottan kapkodta a levegőt.

„Jaro, lefelé!" – kiáltotta a nő egy emelettel lejjebbről. „Az autóhoz, az ügyeletre!"

A legfelső lépcsőfordulóban megállt. Lenézett Peťkóra: fennakadt szemek, ernyedt kis test. Abban az ürességben döbbent rá, mit tett. „Istenem..." – tört fel belőle, inkább sóhajként, mint kimondott szóként.

Odakint éppen akkor mozdult meg valami. Egész délután borult volt az ég, de nyugaton egy pillanatra keskeny rés nyílt a felhők között. A lenyugvó nap fénye pontos szögben érkezett: vékony fénysáv jutott át a résen, átsiklott a lépcsőforduló piszkos ablakán, és meleg narancsszínű csíkként feküdt a lépcsőkre.

A férfi keze egy másodpercre abbahagyta a remegést. A kis test rövid, alig észrevehető mozdulatot tett. Aztán még egyet. A nő két lépcsőfokkal alattuk megállt, kezét a szájára szorította.

„Magához tért" – mondta a férfi hitetlenkedve, inkább csak magának. Hüvelykujjával letörölte a nyálat a fiú szájáról, tenyerével végigsimított az arcán.

A fénysugár mindössze néhány szívdobbanásnyi ideig tartott. A felhők újra összezárultak, a narancsszín kialudt, és a lépcsőház visszasüllyedt a szürke félhomályba. Az irány egyszerre egyértelművé vált.

„Indulunk" – mondta határozottan.

A nő visszafordult a kulcsokért. A férfi óvatosabban ölelte magához Peťkót – nem teherként, hanem ajándékként –, és ezúttal lefelé indult. A falon csupán egy halvány, gyorsan tűnő meleg sáv maradt. Kettejükben azonban megmaradt egy pontosan körülhatárolható pillanat: az a rövid, néma idő, amikor a felhők éppen akkor nyíltak szét, amikor szükségük volt rá.

A történet nagyrészt egy valós gyermekkori eseményt idéz fel, amelyet anyám gyakran elmesélt nekem. Gyerekként sokat betegeskedtem, és egyszer valóban elveszítettem az eszméletemet. Apám ahelyett, hogy lefelé rohant volna velem az autóhoz, ösztönösen az ellenkező irányba indult – ami végül talán kedvezően befolyásolta a történet kimenetelét.

4 Serafína

„Próbáld megtanulni kívülről” – mondta a tűzhely mellett állva, miközben nagy fakanállal körözött a fazékban. Gőz szállt a mennyezet felé, vele együtt a lekvár illata.
„Már tudom” – feleltem, és habozás nélkül belekezdtem: „Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, szenteltessék meg a Te neved; jöjjön el a Te országod; legyen meg a Te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek; és ne vígy minket kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól. Ámen.”

A tűzhelynél álló asszony a nagymamám volt – mama, ahogy mindannyian neveztük. Olyan nevet viselt, amelyet rajta kívül soha egyetlen élő embernél sem hallottam: Serafína. Eredetileg állítólag Alžbetának szánták, ám a keresztanyja a keresztelőn váratlanul más nevet mondott ki, és az rajta maradt. Amikor egyszer a nevek jelentései között böngésztem, olyan magyarázatra bukkantam, amely az utolsó szóig illett rá: a szeráfok angyali lények, akik szüntelenül Isten dicsőségét éneklik a mennyben. Ő egész életével Isten dicsőségét énekelte.

Lelki életemre gyakorolt hatása szó szerint az első lélegzetvételemmel kezdődött. A katolikus pap nem volt hajlandó megkeresztelni: apám evangélikus volt, anyám katolikus; a vegyes házasságok akkoriban vallási szempontból korántsem számítottak egyszerű dolognak. Mama nem szokott arra várni, hogy a világ döntsön helyette. Megtöltött egy tálat vízzel, keresztet rajzolt fölém, és elsuttogta azokat a szavakat, amelyeket néhány évvel később ismét hallottam egy pap szájából. Én megkeresztellek téged az Atya, a Fiú…

Ő maga keresztelt meg, nyugodtan és határozottan, mintha világéletében ezt tette volna.

Teltek az évek. A rendszer bukása után, amikor a templomajtókat már nem kellett titokban behúzni, és a hit ismét szabadabban lélegezhetett, újra kézen fogott. Gondoskodott róla, hogy minden megtörténjen, aminek meg kellett történnie: a keresztelés szavai hangosan elhangzottak a templomban, aztán következett az elsőáldozás és a bérmálás is.

Ma már tudom, hogy a hithez vezető utam nem a teológiával kezdődött, hanem egy fazékból felszálló gőzzel és egy asszony hangjával, aki teljes szívéből hitt. És azt is, hogy kétszer kereszteltek meg: egyszer ő, nem sokkal a születésem után – amikor egy pillanatra pappá vált –, egyszer pedig vele együtt, amikor a keresztanyám lett. E két keresztelő között telt el gyermekkorom nagy része.

5 Kora gyermekkor

Legkorábbi emlékeim közé tartoznak az általános iskola alsó tagozatának tanórái – pontosabban az az időszak, amikor már tudtam olvasni, és a világ hirtelen kitágult mindazzal, ami egy könyv két fedele közé belefér. Faltam mindent, ami a kezem ügyébe került. Először Karl May regényeit: gyors lovak, tiszta szavak, késéles becsület. Nyomukban erős meggyőződés maradt a szívemben, hogy a gyengébbeket valakinek meg kell védenie, és valahol ott kezdett formálódni az igazságérzetem.

Nem telt el sok idő, és Jules Verne is beköltözött a polcaimra. Regényei a képzeletemet csiszolva ültették el bennem a műszaki haladás iránti tiszteletet: nem öncélú mutatványként láttatták, hanem olyan eszközként, amely előbbre viszi az embereket.

Az iskolában is volt mit aratni. Történelemórán hallottam először Peter Veľký történetét: hogyan állt egy időre munkába Nyugat-Európa hajógyáraiban, hogy kitanulja a mesterséget, majd mindazt, amit látott és megtanult, átültesse az orosz hajógyárakba, végül pedig a cári birodalom irányításába is. Elbűvölt a viselkedésében rejlő egyszerűség és egyúttal zsenialitás. Világos következtetés maradt meg bennem: aki valóban jól akar kormányozni, annak a műszaki részletekhez is értenie kell – azokhoz a fontos dolgokhoz, amelyeken az állam, a kereskedelem, a mesterségek és az egész gazdaság nyugszik.

Olvasói fejlődésemnek meghatározó lendületet adott az osztálytársammal, Rasťóval kötött barátság. Folyton ugrattuk egymást, ki mit olvasott, és ki hozza a következő „zsákmányt". Rasťónak különös érzéke volt ahhoz, hogy ott is könyvet találjon, ahol az ember nem is keresne. Az első Tarzanról, a majmok uráról szóló könyvemet olyan összefűzött újságkivágásokból faltam fel, amelyeket az apja még kisfiúként gyűjtött össze. A papír megsárgult, a szélek kirojtosodtak, de a történet ragyogott. Néhány oldal hiányzott; ezeket a képzeletnek kellett megírnia. Ez is gyakorlás volt: megtanulni kiegészíteni a hiányokat, és nem hagyni, hogy megállítsanak.

Rasťo anyukája matematikát tanított a szomszédos iskolában. Nekünk ez többet jelentett pusztán jó jegyeknél. Ha kellett, türelmesen korrepetált bennünket, felkészített a felvételikre, és mindenekelőtt megtanított kérdezni. Egyszer a magam kis matematikai lázadásával állítottam be hozzá.

– Miért nem értelmezhető művelet a nullával való osztás? – bukott ki belőlem. – Hiszen ha egy pozitív számot nullával osztunk, az eredménynek végtelennek kellene lennie.

Elmosolyodott, de a szemében ott volt az a bizonyos tanári nyugalom, amely nem eloltja a kíváncsiságot, csak irányt ad neki.

– Mennyi 3 : 0? – kérdezte.

– Végtelen – feleltem habozás nélkül.

– És mennyi végtelen szorozva nullával?

– Nulla – mondtam rövid szünet után.

– Hát látod – mondta halkan. – Nem stimmel az ellenőrzés.

Nem gúny volt ez. Akkor értettem meg, hogy a matematikában – akárcsak a könyvekben – nem elég egy tetszetős ötlet: összhangban kell állniuk a világot összetartó szabályoknak. Attól kezdve nagyobb alázattal tekintettem a „végtelenekre", a kialakult szabályokra és a megszerzett tudásra.

6 Vallásos nevelés

Amikor 1989-ben enyhültek a vallási korlátozások – tízéves voltam –, először jutottam el igazi misére is. Akkor is Rasťóval mentünk Nitra központjába, a Farská utcai templomba. Úgy emlékszem, felmentünk a bal oldali karzatra, hogy jobban lássunk. Az átváltoztatás és az áldozás idején különös dolog történt. Ahogy lenéztem az oltárra, hirtelen fényt láttam, amely robbanásszerűen tágulni kezdett. Egy pillanat alatt elnyelt engem és az egész templomot. Elájultam, és csak arra tértem magamhoz, hogy a mellettünk ülő asszony az arcomat pofozgatja.

Amikor anyám és mama megtudták, egy darabig arról beszélgettek, vajon jó-e nekem, ha misére járok, de szerencsére a későbbi templomlátogatások alkalmával ez már nem ismétlődött meg. Arra gondoltam, kíváncsi leszek, mi történik majd, ha személyesen is áldozni megyek, hiszen már attól elájultam, hogy csupán végignéztem a mise csúcspontját, amikor a pap a katolikus liturgia szerint a kenyeret és a bort Krisztus testévé és vérévé változtatja.

Ez a katolikus liturgia iránti érzékenység talán családi vonás lehetett nálunk, mert néhány évvel később mama elmesélte, hogy áldozáskor az ostyák fölött mintha fényes, ezüstszínű, lebegő kereszteket látott volna. Szerinte a papnak is látnia kellett őket, mert a reakciói egyértelműen erre utaltak. Egyébként nem tulajdonítottam volna jelentőséget egy viszonylag idős ember ilyen beszámolójának, hiszen az érzékei megcsalhatják, de az elbeszélése eszembe juttatta a saját történetemet a liturgia középpontjából szétáradó fényről.

Mama elintézte, hogy röviddel a rendszer bukása után hittanra kezdjek járni, ahol a keresztelőre és az elsőáldozásra készítettek fel. Azt hiszem, minden vasárnap elmentem a Mlynárce városrészben lévő templomba, ahol a felkészítés zajlott. Mindig ugyanazon az úton jártam, egy ház mellett, amelynek közelében nagy cseresznyefa nőtt. Egyszer, amikor arra mentem, éppen ért rajta a cseresznye. Nagy szemű, ízletes szívcseresznye. Végül úgy alakult, hogy a későbbiekben nagyon gyakran visszatértem ehhez a fához. Gyümölcsét azóta is minden évben megkóstolom május és június fordulóján. Mintha nekem rendeltetett volna. Néha úgy érzem, az életem nagyrészt előre meg van határozva, nekem pedig csupán az a dolgom, hogy helyesen gyűjtsem össze a jeleket, és beteljesítsem a sorsomat.

7 A gimnázium és a jövőbeli pálya világos iránya

Az általános iskola vége felé választanom kellett, merre tovább. Néhányszor részt vettem a Párovské gimnázium matematikai tehetséggondozó osztályának felvételi előkészítőjén. Arra jutottam, hogy talán mégsem vagyok annyira tehetséges matematikából: akadtak ott olyan kortársaim, akik valószínűleg jobb alapokkal rendelkeztek, mert matematikailag tehetséges gyerekeknek fenntartott általános iskolába jártak, és sokkal fürgébben reagáltak a tanár kérdéseire, mint én. Ebbe a speciális általános iskolába én is felvételiztem, és fel is vettek, csakhogy az iskola távol esett tőlünk, a város másik végén, és a szüleim úgy döntöttek, nem ér annyit, hogy naponta ilyen körülményesen kelljen bejárnom.

Ezen a matematikai előkészítőn felfigyeltem egyik leendő osztálytársamra, aki annak ellenére is mindenki közül kitűnt, hogy nem az említett matematikai tehetséggondozó általános iskolába járt: Tiborra.

Végül úgy alakult az iskolaválasztásom, hogy egy olyan gimnáziumba jelentkeztem, ahol nem matematikából, hanem programozásból volt emelt szintű, szakosított osztály. Hetedik vagy nyolcadik osztályban ugyanis a szüleim akkoriban elképesztő összegért megvették nekem az első számítógépemet, egy PC AT 386SX-et. A számítógépek iránti szerelmem az első begépelt parancsnál kezdődött. Ebben nagy szerepe volt a nagybátyámnak, apám testvérének, Zdenónak. Egy számítógépek értékesítésére szakosodott cég igazgatója volt. A felesége, Katka néni abban az általános iskolában tanított, ahová jártam. Egyszer megkérdezte, nincs-e kedvem átmenni hozzájuk megnézni az új számítógépüket. Egy másodpercig sem haboztam: még aznap két órán át toporogtam a házuk előtt, mire az unokatestvérem hazaért az iskolából, és beengedett a géphez.

Csak egy Commodore 64 volt, de amikor mindenki látta, mennyire fellelkesített, apám a nagybátyámmal folytatott beszélgetés után helyesen arra jutott, hogy érdemes lenne támogatni ezt a szenvedélyemet. Hiszen a számítógépeké a jövő, és egyszer akár megélhetést is adhatnak nekem. Miután sikeresen felvételiztem a programozói osztályba, a sorsom megpecsételődött: programozó leszek, vagy ahogy később mondani kezdték, szoftvermérnök.

8 Az első év a gimnáziumban

Az első gimnáziumi év bizonyos szempontból sokkolt. Hirtelen már nem én voltam a legjobb tanuló mindenből az ének kivételével, mint az általános iskolában. Akadtak olyan srácok, akik szemmel láthatóan jobbak voltak nálam matematikából, fizikából, de másféle tantárgyakból, például idegen nyelvekből is. Az első megrázkódtatás a második programozásórán ért, amikor a tanárnő teljesen felkészületlenül kihívott felelni. Már a második órán közepest kaptam szóbeli feleletre abból a tárgyból, amelyben ki akartam tűnni: programozásból. Ez addig elképzelhetetlen volt számomra. Hamar megértettem, hogy itt nem lesz olyan könnyű dolgom, mint az általános iskolában, ahol elég volt az óra előtti szünetben átnéznem, mit tanultunk legutóbb, és ez bőségesen elegendő volt a színjeles eredményhez.

Itt dolgozni kellett. Minden egyes órára rendesen felkészülni, legalább annyira, hogy egy esetleges felelés vagy váratlan dolgozat ne rontsa le úgy az eredményemet, hogy már ne kaphassak jelest a bizonyítványba. Az első félévben színjeles bizonyítványra hajtottam, de a történelemtanárnő megváltoztatta a célomat. Amikor a félév vége felé jelentkeztem felelni azzal, hogy jelest szeretnék, mert színjeles bizonyítványra törekszem, azzal torkollt le, hogy a gimnáziumban csak a lányok szoktak színjelesek lenni, fiúknál ez nem normális. Attól kezdve már nem görcsöltem rá annyira a jegyekre, és végül egyetlen jó osztályzattal zártam, földrajzból, mert az egyik utolsó dolgozatot elrontottam.

Az első félév vége felé síelni mentünk az osztállyal. Mindössze három lány járt az osztályunkba. A kamaszkor teljes erővel tombolt bennem, hajtott a szerelemvágy: tizennégy éves voltam. Egyik osztálytársammal, Peťóval ugyanannak az osztálytársnőnknek kezdtünk udvarolni. Peťónak nagyobb szerencséje volt, mint nekem, és járni kezdtek. Dühömben és csalódottságomban azt hittem, szétrobbanok. Nem tehettem semmit. Legalábbis fizikailag nem. Így a mérgemet és a haragomat befelé fordítottam. Nagy erővel elképzeltem, magam elé vetítettem, ahogy Peťo feje magától felrobban. A valóságban soha nem tettem volna ellene semmit, de így próbáltam valahogy feldolgozni a kudarcot. Nem tudom, ártott-e bármit Peťónak ez az erőteljes vizualizációm, de tény, hogy évekkel később autista fia született. Ez azonban csak a második gyermekénél történt, így remélem, valóban semmi közöm nem volt hozzá. Egyszer egy osztálytalálkozón felelevenítettem ezt Peťónak; nem úgy tűnt, mintha összekapcsolná a két dolgot, vagy közvetlen összefüggést látna közöttük. Többé-kevésbé azért írom le, hogy teljes legyen a vallomásom.

Egy másik dolog, amely szintén az ébredező vágyakkal és azzal függött össze, hogy ebből a szempontból nem kezeltem jól a kamaszkort, mamánál történt. Volt egy rövid időszak, amikor – bár tudtam, hogy egyszer szégyellni fogom – hajlamos voltam kissé zaklatni az unokatestvéremet. Azért írok ide ilyen ostobaságot, mert nyomja a lelkiismeretemet, és valamiféle bocsánatkérésnek is szánom. Szerencsére nagyon rövid ideig tartott. Akkoriban kezdtem járni Katkával: a hormonjaim más, jogosabb célt találtak, és utána nagyjából már minden rendben volt.

A Katkával való kapcsolatom tíz évig tartott, tizennégy éves koromtól huszonnégy éves koromig. Neki köszönhetően tíz évig példás párkapcsolatban éltem. Katka nagyon konzervatívan gondolkodott a kapcsolatokkal összefüggő dolgokról: soha nem csaltuk meg egymást. Úgy gondolom, belső természetem valamivel szabadabb szellemű annál, ahogyan ő ezekhez a kérdésekhez viszonyult. Katka a szexualitást

olyasminek tekintette, amit kizárólag egyetlen embernek kell fenntartani. Ez a szemlélet a kapcsolatok hagyományos, konzervatív felfogásából ered, és főként azért állítják elénk mintaként, mert a lehető legkisebbre csökkenti a társadalmi konfliktusok kialakulását. Végül is a „Ne paráználkodj!" a mózesi tízparancsolat egyik parancsa. Az olyan dolgokat, mint a házasságon kívül született gyermek, mindmáig az erkölcsi szabályok áthágásának megbélyegző következményeként kezelték. Hogy ez eddig így volt, ismét csak a korlátozott erőforrásokért folyó küzdelem egyik következménye. A házasságon kívül született vagy a házastárs korábbi kapcsolatából származó gyermek ugyanis születésétől a házastársak haláláig állandó problémaforrás bármilyen kapcsolatban – sőt, az öröklési eljárás körüli bonyodalmak révén még azután is. Szerintem a szexualitásnak észszerű keretek között elsősorban örömet kellene adnia az embernek.

Ha megoldódik az erőforrások valóban igazságos társadalmi elosztásának problémája – vagyis megszűnik az erőforrásokért folyó küzdelem ősidők óta fennálló gondja –, a társadalom többségének szexualitásról alkotott felfogása sokkal szabadabbá válik. A modern, fejlett társadalomban akkora lesz a jólét, hogy értelmét veszti a vagyonnal és az anyagi biztonsággal kapcsolatos minden félelem.

A hagyományos konzervativizmus egyszerűen olyan előfeltevéseken nyugszik, amelyek a közeljövőben megváltoznak, ezért ez a szemlélet elveszíti időszerűségét. Úgy vélem, a gyermeknevelés idején a családnak szentelt idő kizárólagossága továbbra is fontos szerepet játszik majd a társadalomban. Miután azonban a gyermekek elérik a fiatal felnőttkort, és már van fogalmuk a párkapcsolatok működéséről, szerintem az egyetlen kapcsolatban való élethosszig tartó megmaradás nincs összhangban az emberi természettel. Különösen, ha figyelembe vesszük, hogy az orvostudomány fejlődésének köszönhetően az emberek nagy valószínűséggel korlátlan ideig élnek majd.

Vagyis, hogy lezárjam: ha egy párnak kisgyermekei vannak, társadalmilag kívánatos, hogy mindkét szülő nevelje őket, és jó volna, ha a szülőkön látszana, hogy szeretik egymást. A gyermeknek éreznie kell, hogy két ember szerelmének gyümölcse és megtestesülése, akik a fogantatásával meglehetősen nagy kötelezettséget vállaltak magukra. Ám az olyan ígéret, amelyet ma a templomi esküvőkön tesznek – „Amit Isten egybekötött, ember szét ne válassza" –, az élet végéig túlzottan korlátozó, és nem illik az ember játékos természetéhez. Az erőforrások igazságos elosztása felé forduló világrend természetes következménye lesz ennek a területnek a változása is.

9 Apai nagyanyám temetése

Gimnazista koromban meghalt apám édesanyja, a másik, apai nagymamám. Hozzá nem álltam olyan közel, mint anyám anyjához. A temetésen aprólékosan figyeltem apámat. A fejembe vettem, hogy ha nagyon megrázta az édesanyja halála, mindent megteszek, hogy visszafordítsam azt, noha nagyanyám már több napja halott volt. Apám észrevette, hogy feszülten figyelem, és ekkor kicsordult egy könnycseppje. Nekem nem is kellett több. Minden lelki energiámat arra összpontosítottam, hogy nagyanyám felébredjen. Olyan erővel hívtam vissza a tudatommal, hogy megint majdnem elájultam. A mellettem álló nagynénémnek kellett megtámasztania.

Akkor szereztem az első igazán kemény tapasztalatomat a halállal: úgy tűnt, nem áll hatalmamban visszafordítani, bármennyire szeretném is. Néhány évvel később, nem sokkal azután, hogy szakítottunk Katkával, meglátogattak egyetemi évfolyamtársaim Prahában, ahol akkor éltem. Egy bárban voltunk,

ahová három lány is eljött szórakozni. Egyiküket Karolínának hívták, ugyanúgy, mint elhunyt nagymamámat. Egyáltalán nem gondolkodtam a nevén, de amikor megemlítettem apámnak, hogy Karolínával randevúzom, úgy állt ott, mintha leforrázták volna. Akkor jöttem rá, hogy nagyon is tudta, mire szántam el magam azon a temetésen, és a lehetséges Karolína Boškovával való kapcsolatot elhatározásom egyfajta beteljesülésének tekintette. Én egyáltalán nem ilyen szándékkal kezdtem járni vele. Végül a kapcsolat elhalt. Számomra az maradt belőle tanulságként, hogy valószínűleg nem fordíthatok vissza olyan dolgokat, mint egy hozzám közel álló ember halála, de az adott pillanatban kifejtett lelki erőfeszítés talán később, váratlan módon nyilvánul meg, és valamiképpen bumerángként tér vissza hozzám.

10 Az első programozói projektek

Az első évfolyamon, miután megtanultam a Pascal alapjait, belevetettem magam az első projektembe: egy olyan programba, amelyben egérrel lehetett rajzolni a vászonra, akárcsak a Windows Paintbrush alkalmazásában.

Összetákoltam az első változatot, amelyben alighanem minden kezdő hiba benne volt, amit egy programozó elkövethet. Akkor még nem tudtam, mik azok az eljárások és a függvények, ezért mindent a program fő ciklusába hánytam bele. Egyszóval kész katasztrófa volt. Amikor meg kellett oldanom, hogy a program fájlba mentse, amit a felhasználó rajzolt, segítséget kellett kérnem Árontól, egy felsőbb éves diáktól. Amikor meglátta azt a kuplerájt, megírt nekem egy függvényt a mentéshez, egy másikat pedig a fájlból való betöltéshez. Amikor készen visszaadta, megjegyezte: „És tanuld meg, hogyan kell eljárásokat meg függvényeket írni." Áron később is jelentősen befolyásolta programozói pályámat. Ügyes osztálytársaival ugyanis sikerült elkészítenie az első szlovák kalandjátékot: olyan számítógépes játékot, amely rendesen kereskedelmi forgalomba került. Programozók, grafikusok és forgatókönyvírók egész közössége alakult ki körülötte, akik megpróbálták követni a sikerét. Tiborral és más osztálytársaink segítségével odáig jutottunk, hogy elkészítettünk egy 256 színű, SVGA-felbontású (640x480) animációs motort. Ez azt jelentette, hogy a képernyőn volt egy görgethető háttér, az előtérben pedig katonák figurái és tankok helyezkedtek el. Mindkettőre rá lehetett kattintani, és megmutatni, hová menjen a figura vagy a tank. A parancs kiadása után a figura elvonult a kívánt helyre. Egyszerre többen is menetelhettek, és nem léptek be a zárt sokszögekkel határolt tiltott területekre. Tibor a Dijkstra-algoritmus segítségével programozta le a két tetszőleges pont közötti legrövidebb út keresését úgy, hogy a figura ne lépjen be egy sokszöggel határolt tiltott területre. Akkoriban még nem létezett más kész játék SVGA-felbontással. Ennek az volt az oka, hogy addig nem volt olyan programozási nyelv, amely egyetlen változóban 64 KB-nál több adat tárolását tette volna lehetővé. Ez pedig csak 320x200-as felbontásra volt elegendő, 256 színnel. A Watcom C/C++ nyelvben, amelyet Áron példájára mi is használtunk, ez már lehetséges volt.

Ez a nagy alkotásunk messze állt bármitől, amiben üzleti lehetőség rejlett volna, de később sokat segített az álláskeresésben. Valahányszor megmutattam valakinek, ilyesféle reakciókat kaptam: „Kár lenne érted nálunk, ezt kellene folytatnod.” A játék forráskódját a mai napig őrzöm, és ha gyenge vagy nehéz pillanatom van, elindítom, hogy emlékeztessem magam: nem lehet minden olyan rossz, mint amilyennek éppen látszik, ha Tiborral már tizennégy évesen ilyen ügyesek voltunk.

11 A Közgazdaságtudományi Egyetem

Amikor arról döntöttem, melyik egyetemen folytassam a gimnázium után, természetesen a programozás játszotta a legfontosabb szerepet. Voltak műszaki irányultságú képzések, például a Szlovák Műszaki Egyetem Villamosmérnöki és Informatikai Kara, a FEI, vagy akár maga a MatFyz. A MatFyz felvételijén kiderült, hogy matematikai tehetségem nem annyira kivételes, hogy ne szenvednék ezen a képzésen. Hála Istennek, még a felvételim sem sikerült. Később többször találkoztam olyanokkal, akik nem bírták a MatFyzt, és végül például a Közgazdaságtudományi Egyetemen kötöttek ki. Valahányszor ilyet láttam, hálás voltam, hogy nem jutottam hasonló sorsra, és elsőre jól választottam egyetemet. A FEI-re a gimnáziumi eredményeim alapján felvételi nélkül felvettek. Oda azonban nem akartam menni, mert az első év kemény robotból állt, amelyet nagy rostálás zárt: az elsőévesek több tíz százalékát kiszórták. A Közgazdaságtudományi Egyetem választásában erősen befolyásolt Tibor, aki kezdettől oda készült. Nekem főként azután kezdett jó választásnak tűnni, hogy meghallottam néhány viccet: állítólag ez a villamosegyetem, ahol csak az nem végez, akit Bratislavában elüt a villamos. Ez azt jelentette, hogy a tanulás mellett valószínűleg dolgozni is lesz időm – ami később nagyon bölcs és helyes megfontolásnak bizonyult.

A felvételin elért nagyon jó eredményemhez egy barátom is hozzásegített, aki ugyanazon a napon vizsgázott, és az előttem lévő padban ült. Sikerült lemásolnom róla az utolsó három matematikafeladatot, amelyet a megadott idő alatt már nem tudtam kiszámolni. Akkor tudatosult bennem először komolyabban, hogy bizonyos képességek birtoklásánál is fontosabb jó kapcsolatot ápolni azokkal az emberekkel, akik rendelkeznek velük. Aztán pedig kihasználni az ilyen ismeretségek hálózati hatásait. E nélkül a kis csalás nélkül is felvettek volna, de nem kerültem volna olyan előkelő helyre az eredménylistán, és később a kollégiumban sem azokkal osztottak volna be egy szobába, akikkel végül összekerültem.

Már az első egyetemi hetekben elkezdtem munkát keresni. Az internet akkoriban Szlovákiában még gyerekcipőben járt, de az egyetemtől kapott e-mail-címnek és a tantermek internet-hozzáférésének köszönhetően hamar egyeztettem egy állásinterjút valakivel a Slovenská sporiteľňa banknál. Amikor megérkeztem a bankfiókba, és bejutottam az irodájába, minden rendkívül simán ment. Elég volt megmutatnom a mozgó katonákat és tankot felvonultató projektemet, és máris egyértelművé vált minden. Azonnal átvitt az Asset cég épületébe, amely akkor a Slovenská sporiteľňa banki informatikai rendszerét szállította. Elvitt a Cenné papiere projekt vezetőjéhez, Julo Petrenkóhoz. Julo valamivel fiatalabb volt apámnál, és elsőre megtaláltuk a közös hangot. Amikor beléptünk az irodájába, a lábát az asztalon pihentette, és csupa tökmaghéj volt: a beszélgetésünk alatt minden feszengés nélkül, megállás nélkül tökmagot ropogtatott. A banki ember megemlítette neki a katonás projektemet, és végül egymás tenyerébe csaptunk: ellátott egy nagyjából 700 oldalas kézikönyvvel az Oracle adatbázisrendszerről, és abban maradtunk, hogy a következő héten jelentkezem, miután átnéztem. Julo ifjú úrnak kezdett szólítani, én pedig őt Júliusnak. Gyanítottam, hogy ez nem nagyon tetszik neki, de nem volt választása: azok után, amit az interjún láttam, valahogy egyszerűen illett hozzá.

Az első egyetemi félévben azt próbálgattam, mennyire szükséges valóban bejárni az előadásokra. Némelyik oktató megkövetelte, másoknál elég volt úgy-ahogy felkészülten megjelenni a kötelező gyakorlatokon. Óriási előnynek bizonyult, hogy annál a cégnél dolgoztam, amely a legnagyobb szlovák bank informatikai rendszerét készítette. Az informatika gyakorlati jegyéhez egy egyszerű adatbázisprojektet

kellett készíteni, amelyen az adatbázis-normalizálás és -tervezés alapjait mutattuk be. Körülbelül másfél óra alatt elkészültem a projekttel; az Értékpapír-portfóliók kezelése címet adtam neki. Szépen felrajzoltam a táblákat: a portfóliók tábláját, az értékpapírtípusokét, az ügyfél, a portfólió és a birtokolt értékpapírok listái közötti M : N kapcsolatokat. Amikor beadtam, mindenki csak nézett. A gyakorlatvezető megkérdezte: „És egyáltalán tudja, mi az a portfólió?" Erre elmondtam, hogy annál a cégnél dolgozom, amely a Slovenská sporiteľňa informatikai rendszerét készíti. A Cenné papiere projekten. Egy darabig tátva maradt a szája: egy elsőéves, aki ilyen állást szerzett, és az egyetemet meg ezt a munkát is bírta, mégsem lehetett mindennapos látvány.

Az első vizsgaidőszak is annak próbája volt, mit engedhetek meg magamnak. Az volt a célom, hogy a lehető legkevesebbet tanuljak, legalább hármast kapjak, és minél több időt szentelhessek a munkának. Julo ezzel cukkolt: azt állította, hogy a közgazdasági egyetemre járó ismerősei legfeljebb három napot szánnak egy-egy vizsgára. Én azzal vágtam vissza, hogy ez az első vizsgaidőszakom, és nem szeretném alábecsülni. Közvetlenül karácsony után egy kulcsfontosságú tárgyból vizsgáztam először: általános közgazdaságtanból, a VET-ből. Ettől rettegett minden elsőéves. Szerencsére olyan oktatóhoz kerültem, aki talán a lehető legjobb választás volt: tudni ugyan kellett, de ha az ember ezt be is bizonyította, legalább egy hármassal távozott. Karácsony után jókedvűen, felkészülten érkeztem vissza a kollégiumba, és a vizsga előtti estén egyértelmű győzelemre számítottam. Így is lett. Jelest kaptam. Igaz, talán a lehető legkönnyebb tételt húztam: a kereslet, a kínálat és az ár kapcsolatát a szabadpiacon. A vizsgáztató megjegyezte, hogy rögtön az elején ilyen könnyű kérdés jutott. Erre azt mondtam, akkor húzok még egyszer. Elnevette magát, és azt felelte, hogy a szerencse a felkészülteknek kedvez, hagyjam csak így.

A második vizsgám már nem volt ilyen sétagalopp. A Bevezetés a jogba című tárgyból vizsgáztam. Kissé szeszélyes oktató tanította, aki már azért is hármast adott, ha az embernek halványan eszébe jutott valami a tételről; a lényeg az volt, hogy ne látszódjon rajta, mennyire be van tojva. Az első próbálkozásomnál még nem ismertem ki, így még a hármast sem kaptam meg. Ahogy haladt a vizsgaidőszak, és egyre több sikeres vizsga volt mögöttem, több évfolyamtársammal is beszélgettem a jogvizsgáról. Olyan történeteket hallottam, hogy előző nap elolvasták a jegyzetet, és gond nélkül megkapták a hármast. Azon gondolkodtam, mi lehet a trükk, aztán az egyik évfolyamtársam elbeszéléséből rájöttem. Arról mesélt, hogyan beszélgetett az oktatóval a munkájáról. A nő egyszerűen egyenrangú emberként tekintett rá: a beszélgetés révén mintha kilépett volna a jegyért könyörgő hallgató szerepéből, és tudtára adta, hogy valójában egyenrangúak. Ezzel a tanulsággal mentem el újra vizsgázni. Elmondtam, amit a kihúzott tételről tudtam, de ügyeltem rá, hogy még csak jelét se adjam, mennyire izgulok azért, hogy jeggyel távozhassak. Úgy tettem, mintha nagyjából mindegy volna, és ez végül bevált. Ez egyike volt azoknak az osztályzatoknak, amelyeket inkább a vizsgáztató pszichológiai elemzésével szereztem meg, mint tudással. A nagyjából 400 oldalas jogi jegyzetből mindent megtanulni számomra viszonylag nehéz feladat volt, mert még olvasni sem szerettem. Hát még tanulni. Később több olyan vizsga is akadt, ahol fontos szerepet játszott a vizsgáztató elemzése, de az első évfolyamon ez volt az első lehetséges, viszonylag nagy akadály, amelyből sokat tanultam a jövőre nézve.

Az első egyetemi nyarat Katkával töltöttük, egy, a munkahelyemhez közeli egyetemi kollégiumban laktunk. Fokozatosan többet kezdtem keresni, mint akkoriban a szüleim együttvéve. Ebben sokat segített

az is, hogy egyéni vállalkozó lettem, és optimalizáltam az adóimat meg a járulékaimat. A nagyjából 50% helyett, amely akkoriban egy teljes munkaidőben foglalkoztatott, szokásos alkalmazott után adóként és járulékként fizetendő volt, én lényegesen kevesebbet, talán körülbelül 25%-ot fizettem. Így sokkal több pénzem maradt nettóban, és az egyetem végére annyit gyűjtöttem össze, hogy készpénzért megvehettem az első háromszobás lakásomat Nitrában. A lakás ma is megvan, és vagyonom jelentős részét adja, mivel ára a megvásárlása óta, 2002-től máig, 2025-ig több mint hatszorosára nőtt.

Az Assetnél átélt egyik eset megmutatta, hogyan kell helyesen bánni az alkalmazottakkal, és miként lehet egy látszólag megoldhatatlan helyzetet az egész csapat javára fordítani. Olyan projekten dolgoztunk, amely a bank ügyfeleinek egy új terméket hozott volna létre: portfólióban gyűjthettek volna értékpapírokat, és emellett az éppen nem értékpapírokba fektetett pénzfeleslegüket a szokásosnál kedvezőbb kamatozású lekötött betétekbe helyezhették volna. Azt hiszem, választások környékén jártunk, és a bank egyik alkalmazottja sem merte aláírni az Assetnek a projekt átvételét, mert mindenki a választások eredményére várt. A banknál, az ügyfél oldalán egy fiatalember tartotta velünk a kapcsolatot, valószínűleg csak egy kicsivel volt idősebb nálam. Hivatalosan azzal indokolták az átvétel elhalasztását, hogy nincs elég idejük a tesztelésre. Én pedig naivan, mit sem tudva a nagypolitikai összefüggésekről, megbeszéltem egy ebédet ezzel a fiatal banktisztviselővel, hogy felajánljam a segítségemet a teszteléshez – ami elvileg előmozdította volna a projekt hivatalos átvételét. Az ebédnél elmagyarázta, hogyan is állnak a dolgok valójában. Amikor Julo megtudta, hogy vele ebédeltem, olyan felhajtás támadt, hogy csak kapkodtam a fejem. A pontos részletekre már nem emlékszem, de Julo akkor elvitt ebédelni az Asset tulajdonosával, Chrenkóval. Chrenko egy ideig a Forbes szerint a leggazdagabb szlovákok közé tartozott, illetve tartozik. Abból ítélve, ami utána történt, Julo nyilván azt az utasítást kapta Chrenkótól, hogy a projektet mindenáron át kell adni. Nem tudom pontosan, mi történt vagy nem történt a háttérben, de megdöbbentett, hogy egy jelentéktelen diák, aki naiv idiótaként belepiszkál valamibe, ekkora földrengést idézhet elő. A következő hetekben Julo feje főtt a projekttől. Végül azonban némi viszontagság után sikerült átadnunk. A háttérben történnie kellett valaminek, ami hozzám nem jutott el, másképp nem tudom megmagyarázni. Lehetséges azonban, hogy az én naiv problémamegoldási kísérletem nélkül nem indult volna el ez az egész eseménylavina. Azt a tanulságot vontam le, hogy még a projekt legjelentéktelenebb résztvevője is csodákra képes. Azóta a csapatom egyetlen tagját sem becsülöm alá, mert akik látszólag a rövidebbet húzzák, végül éppen ők dönthetnek a legfontosabb dolgokról. Gyakran azok, akik látszólag kevésbé fontosak egy projektben, valójában szellemi energiájukat fektették a sikerébe, abban az értelemben, hogy jóval erősebben befolyásolják a valóság azon elemeit, amelyek a projekt sikerével összefüggenek.

A második egyetemi nyarat a Közgazdaságtudományi Egyetem Horský parkban lévő kollégiumában töltöttem, ahol tanév közben is laktam. A munkahelyemen lett egy új kolléganőm, Ľudmila, aki szintén a Közgazdaságtudományi Egyetemen végzett. Elég ügyes volt, de leginkább az lepett meg benne, hogy olyan területek felé is kitekintett, ahová én magamtól valószínűleg nem kalandoztam volna el. Kicsit különc volt, a sötétebb, gótikus zenék felé vonzódott, szeretett feketébe öltözni, de az sem okozott neki gondot, hogy élénkkék parókában jöjjön dolgozni. Ľudmila hívta fel a figyelmemet egy bizonyos František Bardon műveire, aki szerette hallani magáról, hogy fehér mágus, és írt néhány könyvet afféle gyakorlati útmutatóként ahhoz, hogyan válhat valakiből valódi mágus. Bardont állítólag először

Németországban tartották fogva a nácik, később pedig Szlovákiában a kommunisták. Kíváncsiságból elolvastam néhány könyvét. Némely leírása kifejezetten inspiráló volt, például ahogyan bizonyos dolgok működését magyarázta. Amikor azonban megpróbáltam elvégezni néhány ajánlott gyakorlatot – például arra összpontosítani, hogy őrködjek a gondolataim fölött, és semmire se gondoljak –, gyorsan rájöttem, hogy ezek a kísérletek inkább károsak, mint hasznosak. Miután néhányszor megpróbáltam semmire sem gondolni, azt vettem észre, hogy nehezebben tudok a munkára összpontosítani. Ez pedig olyan határ volt számomra, amelyet nem akartam átlépni. Az ajánlott tevékenységek között szerepelt például egy amulett készítése is: az ember válasszon egy kedves tárgyat, és éjszakára tegye nehezen hozzáférhető helyre, mondjuk magasra, egy szekrény tetejére. Aztán minden éjjel vegye rá magát, hogy felkeljen, és megérintse. Így kellett volna felhalmozódnia annak az energiának, amelyet az éjszaka közepén való felkelésre fordított, a tárgy pedig így vált volna az illető pozitív energiával feltöltött amulettjévé. Soha nem próbáltam ki, de a leírás alapján meglehetősen valószínűnek tűnt, hogy az ember ily módon valóban készíthet magának pozitív energiával telített tárgyat. Legalábbis mindenképpen hihette ezt, és ez akár elegendő is lehetett ahhoz, hogy a tárgynak ilyen tulajdonságai legyenek. Bardonból teljesen kiábrándultam, amikor egy internetes fórumon rátaláltam valakinek a vallomására, aki követte az útmutatásait, és bevallotta, hogy a fehér mágiával egyáltalán semmit nem sikerült elérnie. Gyakorlatainak végzését ettől kezdve időpocsékolásnak tekintettem. Nemrég láttam egy összehasonlítást: az ókor és az antikvitás emberének világtérképét egy modern világtérkép mellett. A régin középen a Földközi-tenger terült el, körülötte pedig valami, ami távolról emlékeztetett a ma ismert országokra. Mintha egy kisgyerek emlékezetből próbálná lerajzolni, amit egy valódi térképen látott. Pontosan ilyennek éreztem Bardonnak a dolgok működéséről szerzett ismereteit a modern tudományhoz képest. A modern társadalom mágiája a tudomány, amely fokozatosan finomítja és pontosítja a tudásunk térképét. Inspiráló kísérlet volt azonban elolvasni, hogyan látta a természet működését egy ember alig száz évvel ezelőtt.

12 Egy nyár Amerikában

2000 nyarát nem a megszokott munkámmal töltöttem: Katkával a Work & Travel programon keresztül nyári munkát szerveztünk magunknak Amerikában. Együtt dolgoztunk a Noah's Ark vízi park takarítócsapatában, Wisconsin Dellsben, ebben a turistavároskában, nem messze Madisontól, Wisconsin fővárosától.

Amerikát a park idénymunkásaként megismerni életre szóló élmény volt. Mielőtt valóban eljutottam volna oda, azt gondoltam, egyszer majd kiköltözöm, és ott bontakoztatom ki igazán a pályámat, mert ehhez ott a legjobbak a feltételek. E nyár után azonban már tudtam, hogy sokkal kényelmesebb lesz számomra Európában maradni. Már egy olyan alapvető dolog sem tetszett, ahogyan az utcákat kialakították. Nekem minden túl széles és nyitott volt. Sehol egy városközpont szűk, meghitt utcácskákkal, mint Európában. Nem éreztem jól magam. Katka sem sokat tett hozzá a nyugalomhoz: életében először volt hosszabb ideig távol a családjától, és ezt nagyon rosszul viselte. Rögtön a kint tartózkodásunk elején, miután összevesztünk azon, hogy sarkon forduljunk-e, és azonnal hazamenjünk, egy időre eltűnt. Őrültként száguldoztam biciklin egész Wisconsin Dellsben, és azt képzeltem magam elé, mit szólnak majd a szülei, amikor elmondom nekik, hogy egyszerűen elveszítettem a lányukat Amerika közepén. Rohadtul stresszes helyzet volt. Egy darabig komolyan azt hittem, valaki elrabolta, vagy valami hasonló történt. Végül a szállásunk közelében találtam rá, amint elégedetten hintázott.

Az érzelmi karmámba azonban aznap az addigi életem legerősebb nyoma véződött. Egy pillanatra valóban elhittem, hogy valami nagyon rossz történt. Később Katkával is megesett valami hasonló, amikor már szakítottunk, és Londonban dolgozott au pairként. Egy ideig ugyanilyen stresszben kereste Londonban a rábízott gyerekeket.

Munka közben a Noah's Ark vízi parkban, Wisconsin Dellsben

Katkával egy szabadnapon Wisconsinban

13 Első találkozás a Látható Pénz gondolatával – Neale Donald Walsch művei

Valamikor az ezredforduló táján elolvastam Neale Donald Walsch amerikai író Hovory s Bohom 1–3 című könyvsorozatát. Kivételes művek: a szerző gyakorlatilag az emberi élet minden területével foglalkozik bennük. Az ember és Isten közötti mechanizmusok működéséről adott, lényegében ontológiai leírásainak egy részét a legnagyobb és legkidolgozottabb munkának tartom, amelyet valaha olvastam ezen a területen. Ez az ember vallási zseni. Rögtön az első könyv elején olyan alapvető ontológiai elveket tárgyal, amelyeket a saját elmélkedéseimből már ismertem, de sehol másutt nem láttam őket így együtt, ilyen érthetően megfogalmazva.

Egy ízig-vérig ateista valószínűleg nem fogja teljesen értékelni a művét, mert a nyelvezete nem tárgyszerű fogalmakkal dolgozik, hanem gyakran használ olyan kifejezéseket, mint a létező, amelynek ráadásul emberi tulajdonságokat tulajdonít: például azt, hogy meg akarta ismerni önmagát, és így tovább. Bennem azonban olvasás közben minden tökéletesen a helyére kattant. Már a bevezetésben tárgyal például egy ilyen egyszerű és hasznos kérdést: hogyan kell helyesen imádkozni. A helyes imádság úgy néz ki, hogy az ember magában megköszöni Istennek azokat a dolgokat, amelyek már megtörténtek vele. Azzal, hogy hálát ad valamiért, ami már megtörtént, tulajdonképpen beteljesíti az élet értelmét. Hiszen elismeri azt, ami létezik, abban a formában, ahogyan megtörtént: megerősíti, hogy jó volt, ami lezajlott. És ez az a zene, amely Isten és ember fülének egyaránt kedves. Ha valaki az imájában valamilyen feltételt fogalmaz meg – például azt, hogy mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma –, valójában azt mondja, hogy előállhat olyan helyzet is, amikor valamilyen okból nem jut nekünk kenyér. Mintha a saját gyermeke mindennap emlékeztetné Önt arra, hogy ennie kell. Ezt mégsem szükséges külön kimondani: minden felelős szülő számára világos. Összességében a Miatyánk nekem inkább olyan imának tűnik, amelyet emberek alkottak, hogy emberi nézőpontjukból valahogyan megragadják az Istennel való kapcsolatot. Több vitatható dolog is van benne: például már az a tény is, hogy Isten korántsem kizárólag a mennyekben van.

A trilógia második kötete egy jobb társadalmi rendszerrel is foglalkozik. Talán az a legjobb, ha idézek belőle egy részletet:

„Ez nem javaslat, hanem felhívás. Arra szólítalak fel benneteket, hogy dobjatok el minden pénzt, minden bankjegyet és érmét, minden nemzeti valutát, és kezdjétek teljesen elölről. Vezessetek be egy nemzetközi pénzrendszert, amely teljesen nyitott, ellenőrizhető és átlátható. Hozzatok létre egy világméretű elszámolási rendszert, amely jóváírásokat ad az elvégzett szolgáltatásokért, és megterheli a számlát az igénybe vett szolgáltatásokért és az elfogyasztott árukért. Mindent nyilvántartanának. Befektetési nyereséget, örökséget, lottónyereményt, fizetést és munkabért, borravalót – egyszerűen mindent. Jóváírás nélkül semmit sem lehetne megvenni. Nem létezne más pénznem. Minden pénzügyi nyilvántartás mindenki számára hozzáférhető lenne. Azt mondják, az embert a bankszámlájáról lehet megismerni. Ez a rendszer közel áll ehhez. Az emberek sokkal többet tudnának egymásról, mint ma. Nemcsak egymásról tudnátok többet, hanem mindenről. Tudnátok, mennyit fizetnek és költenek a vállalatok, mekkora az előállítási költségük, és mennyiért értékesítenek. (El tudod képzelni, mit tennének az ilyen vállalatok, ha minden terméken két árat kellene feltüntetniük? Leszorítaná ez az árakat, vagy sem?

Élénkítené a versenyt, és erősítené a tisztességes kereskedelmet? El sem tudod képzelni ennek a rendszernek a következményeit.) A számlák közötti átutalások azonnaliak, teljesen láthatók és átláthatók lennének. Ez azt jelenti, hogy bárki bármikor betekinthetne bármely magánszemély vagy vállalat pénzügyi nyilvántartásába. Semmi sem volna titkos. A CKS minden keresetből és nyereségből tíz százalékot vonna le azoknál, akik önként kérnének ilyen levonást. Nem lennének adók, amelyeket ki lehetne játszani. Mivel minden nyilvántartás nyilvános volna, mindenki tudná, ki adja nyeresége tíz százalékát az egész társadalom javára. Ezekből az önkéntes levonásokból finanszíroznának minden állami és szociális programot. Az egész rendszer nagyon egyszerű és átlátható lenne." Ebbe senki sem egyezne bele. „Természetesen nem. És tudod, miért? Mert egy ilyen rendszer mindenki számára lehetetlenné tenné, hogy olyasmit tegyen, amiről nem szeretné, ha mások tudomást szereznének. De miért akarnátok ilyesmit tenni? Megmondom, miért. Mert olyan társadalomban éltek, amely azon a felfogáson alapul, hogy teljesen természetes: »csak a legerősebbek maradnak életben«. Ha társadalmatok legfőbb célja mindenki méltó élete volna – ahogyan minden valóban felvilágosult társadalomban az –, akkor eltűnne az igényetek a titkolózásra és a zugpraktikákra. Felfogod, mennyi korrupciót szüntetne meg egy ilyen rendszer? Egy ilyen rendszer sikerének titka a láthatóság és az átláthatóság." Csodálatos gondolat. Teljes átláthatóság a pénzügyekben. Próbálok rájönni, miért volna ez rossz, de semmi sem jut eszembe. „Természetesen nem, hiszen nincs mit rejtegetned. De el tudod képzelni, mekkora felzúdulást keltenének e világ gazdagjai és hatalmasai, ha tudnák, hogy minden vétel és minden eladás, minden üzleti döntés és megállapodás – hogy minden hozzáférhető bárki számára, akit érdekel? Mondok valamit: semmi sem vezet gyorsabban a tisztességhez, mint az átláthatóság és a láthatóság. A láthatóság az igazság másik neve. Ismerd meg az igazságot, és az igazság szabaddá tesz. A kormányok, a nemzetközi vállalatok és e világ hatalmasai nagyon is tudatában vannak ennek, ezért soha nem engedik meg, hogy bármilyen politikai, társadalmi vagy gazdasági rendszer az igazságon alapuljon. A felvilágosult társadalmakban nincsenek titkok. Mindenki tudja, mi van mások tulajdonában, mennyit keresnek, milyen adókat fizetnek; mindenki tudja, mit vásárol és ad el az egyes vállalat, és mekkora nyeresége van. Mindenki MINDENT tud. Tudod, miért csak felvilágosult társadalmakban lehetséges ez? Mert egy felvilágosult társadalomban senki sem akar semmit mások rovására." Ez gyökeresen más életmód. „Csak a kezdetleges társadalmak emberei számára tűnik gyökeresen másnak. A felvilágosult társadalmakban teljesen természetes." Elbűvöl a láthatóság és az átláthatóság gondolata. Szerinted életünk más területein is alkalmazhatnánk? Lehetne a személyes kapcsolatainkban tanúsított viselkedésünk alapelve? „Remélem, igen." De egyelőre nem így van. „Általában nem. A ti bolygótokon nem. A legtöbb embernek még mindig van rejtegetnivalója." Miért? „A személyes kapcsolatokban – és valójában minden kapcsolatban – az emberek attól félnek, hogy elveszítenek valamit, vagy valamit nem kapnak meg. Pedig a legjobb személyes kapcsolatok, és bizonyosan a legjobb szerelmi kapcsolatok is azok, amelyekben a felek mindent tudnak egymásról. Az ilyen kapcsolatokban nincs titok, nincs bizonytalanság, semmi sem marad kimondatlanul, semmit sem rejtenek el. Senki sem próbál »túljárni a másik eszén«." De ha mindenki mindent tudna, amit gondolunk… „Állj. Nem a magánélet hiányáról beszélünk, és nem arról, hogy lehetetlen volna lelkileg fejlődni. Erről semmiképpen sem beszélek. Arról beszélünk, hogy az emberekkel való érintkezésben tisztességesnek és nyíltnak kell lenni. Arról, hogy mindig az igazat kellene mondanotok, és nem szabadna elhallgatnotok, amikor tudjátok, hogy ki kell mondani. Arról beszélek, hogy soha nem volna szabad hazudnotok vagy elferdítenetek az igazságot. Arról

beszélünk, hogy minden embernek rendelkeznie kellene minden szükséges információval. Tisztességről és őszinteségről beszélek. Ez persze nem jelenti azt, hogy a nyilvánosság előtt kellene beszélnetek a magánügyeitekről. Minden gondolatotokról, minden véleményetekről, minden emléketekről, minden ötletetekről és minden reakciótokról. Az őrültség volna, nem nyíltság. Itt őszinte és nyílt kommunikációról beszélünk. De úgy látszik, ez meglepő gondolat." Megismételnéd? „Úgy látszik, ez meglepő gondolat." Kabarében kellene fellépned. „Hiszen azt teszem." Beszéljünk komolyan, ez valóban nagyszerű gondolat. Képzelj el egy társadalmat, amely a láthatóság elvére épül. Szerinted működne? „Mondok valamit. A társadalmi bajok fele holnapra eltűnne. Minden aggodalom, konfliktus, harag, csalódottság fele... Bizonyos, hogy eleinte az emberek elégedetlenek és dühösek lennének, ha végre megtudnák, hogyan csapták be és használták ki őket. De két hónap alatt elszállna minden dühük. Gondolkodj el ezen. Szerinted tudnál így élni? Titkok nélkül. Teljes átláthatóságban. Tökéletes láthatóságban. És ha nem tudnál így élni, miért nem? Mit titkolsz az emberek elől? Milyen valótlanságot mondasz nekik? Olyan állapotba juttatta a hazugság a világotokat, amilyenben látni szeretnétek? Hozott nektek bármilyen hasznot a manipuláció – a piacé, a helyzeteké és az egyes embereké? A »magánszféra« valóban előfeltétele a társadalmi és az egyéni életnek? Mi történne, ha mindenki mindent láthatna? Van ebben némi irónia. Hát nem érted, hogy éppen ezért féltél az Istennel való első találkozástól? Nem érted, hogy attól rettegtél, minden színlelés véget ér? Pedig nincs mitől félned. Senki sem fog elítélni, senki sem taszít a pokol örök lángjai közé."

Amikor először olvastam ezt a részletet, azonnal világossá vált számomra, hogy a társadalom ilyen átalakítása méltó arra, hogy az életem értelmévé váljon. Tudtam, milyen ellenállásba ütközik majd a gondolat. És azt is tudtam, hogy az informatika révén a kezemben van a kulcs, amellyel el lehet kezdeni megvalósítani ezt a változást. Walsch könyveinek elolvasása egyszer s mindenkorra megváltoztatta az életemet. Röviddel ezután megjelent az első olyan projekt, amely különösen közel állt a közpénzekhez és azok kezeléséhez: a Szlovák Köztársaság Államkincstárának projektje.

14 Munka a QBSW-nél – az államkincstár projektje

Miután hazatértem Amerikából, egy ideig még próbáltam szakmai gyakorlatot szerezni az Egyesült Államokban. Tibornak abban az évben sikerült elhelyezkednie gyakornokként egy miami informatikai cégnél. Katkával szeptember elején tértünk vissza Szlovákiába, és szeptember közepén már repültem is Tiborhoz Miamiba, azzal a céllal, hogy én is találjak hasonló gyakornoki helyet. Némi huzavona után a bevándorlási tisztviselőnővel, akinek az egy hónap múlva lejáró vízumommal volt gondja, végül beengedtek. Gyakornoki helyet nem sikerült szereznem, de úgyis hiába lett volna, mert később megtudtam, hogy a Work And Travel programhoz kapott munkavállalói vízumot nem lehetett egy gyakornoki vízummal folytatni. Különösebben nem is bántam, mert az amerikai tartózkodásom alatt már világossá vált számomra, hogy ez nem nekem való.

Szlovákiába visszatérve újra az Assetnél kezdtem dolgozni, ezúttal azonban egy új, Dealing nevű projekten. Ez a banki informatikai rendszernek az a része volt, amellyel a bank üzletkötői a tőzsdéken kereskedtek. Szorosan kapcsolódott a Cenné papiere projekthez, de inkább a bankok üzletkötői közötti bankközi ügyletekre összpontosított. A projektben megismerkedtem néhány velem egykorú emberrel, akik viszont a FEI-n tanultak. Ismét a saját szememmel láttam, milyen nehéz lehet egy viszonylag kemény egyetemet a munkával összeegyeztetni. Néhányan végül kiestek a FEI-ről, és a Közgazdaságtudományi Egyetemen kötöttek ki. Nem telt bele sok idő, és ezektől az új kollégáimtól állásajánlatot kaptam. Az Asset egyik vezetője felállt, és elment a pénzügyminisztériumba dolgozni, hogy előkészítse az államkincstári pályázat dokumentációját, amelyet a minisztérium a közeljövőben tervezett kiírni. Ez a munkatárs – nevezzük Michal Suchotának – később meglehetősen ismertté vált Szlovákiában: több közismert korrupciós ügyben is szerepelt. Suchota egészen különleges jelenség volt. Talán csak négy-öt évvel volt idősebb nálam, az Assetnél mégis olyan, már-már kíméletlen vezető hírében állt, aki mindig eléri, amit akar. A beosztottjai, amint belépett a szobába, rögtön tűkön ültek. Julo egyszer valami olyasmit mondott róla, hogy erős, hatékony fegyverként vetik be a nehezen megoldható problémák ellen.

Bár kezdettől fogva világos volt, hogy az egész új cég körül bűzlik a korrupció, azok után, ami a kilencvenes években Szlovákiában történt – vállalkozók autói robbantak fel, elrabolták a köztársasági elnök fiát –, az emberek meggyilkolásához képest ez ártatlan csetepaténak tűnt, amely óhatatlanul kitör ott, ahol nagyobb pénzeket osztanak el. Ma, amikor az ilyesmire sokkal érzékenyebben reagálunk, és az erkölcsi mérce is sokkal magasabban van, már másként viselkednék. Ahhoz azonban, hogy úgy lássam a dolgokat, ahogyan ma, végig kellett járnom egy bizonyos utat. Ma már világos számomra, hogy az erkölcsi tisztesség felbecsülhetetlen érték. Mégis úgy gondolom, hogy nem lehet egyértelműen elítélni egy húszéves, viszonylag tapasztalatlan egyetemista döntéseit, aki nap mint nap azt hallja, hogy az egész társadalom elzüllött, mindenki úgy privatizál, mintha az élete múlna rajta, és ebben a patkányversenyben mindenki elsősorban önmagára gondol. Végül is valamikor ebben az időszakban született meg az átlátható pénz projektjének gondolata is. Az államkincstáron dolgozni bizonyos értelemben közel állt a társadalom megreformálására irányuló terveimhez.

Hogy a QBSW működése körül nincs minden rendben, az 2001. szeptember 11-én tudatosult bennem teljes súlyával. Aznap valamilyen csatornákon eljutott a QBSW-hez a hír, hogy nagy valószínűséggel mi fogjuk megvalósítani az államkincstári megbízást. Néhány perccel később már azt

néztük a televízióban, ahogy összeomlanak az ikertornyok. Úgy értelmeztem ezt, mint a világegyetem jelzését: ha így folytatom, az egész világegyetem összeomlása következik. Ekkor kezdett végérvényesen megérlelődni bennem a döntés, hogy fokozatosan kihátrálok a QBSW-ből.

A QBSW-nél Suchota irányítása alatt még sikerült befejeznem egy projektet, amelyre a diplomamunkámat is építettem. A diplomamunka egy autók operatív lízingjével foglalkozó társaság informatikai rendszerének létrehozásáról szólt. A megbízást Suchota szerezte, de a QBSW dolgozott rajta, én pedig a QBSW fejlesztői és az ügyfél közötti kapcsolattartó voltam. Az ügyfél valószínűleg soha nem tudta meg, hogy a rendszert valójában egy QBSW nevű cég fejlesztette. Csak engem ismertek, meg az adatbázis-adminisztrátorunkat, aki telepítette náluk a rendszert. A megbízás elnyeréséből közvetlenül is oroszlánrészt vállaltam: egy délután bemutattam a lízingcég igazgatójának a gyönyörű diagramomat, amelyen azt ábrázoltam, hogyan fog kommunikálni a rendszerünk a lízingcég környezetével. Igazi mestermunka volt, és úgy éreztem, jelentős szerepe volt abban, hogy végül mi szállítottuk a rendszert. Az egészet talán valamivel több mint fél évig fejlesztették a QBSW-nél, és a vállalási ár éppen csak fedezte a fejlesztők költségeit. A megbízás mégis kulcsfontosságú volt a QBSW számára, mert megvalósítása során, egy valódi projekten, még az államkincstári munka előtt kialakultak a fejlesztőcsapatok, és finomhangolták a belső keretrendszert, amelyben dolgoztunk. A diplomamunkámat néhány nap alatt összedobtam: csak elő kellett vennem pár folyamatábrát és képernyőképet, leírni őket, és készen is volt.

15 Beszélgetés Hildával

A következő beszélgetés köztem és a Med-art egyik társtulajdonosa között zajlott le egy disznóvágáson, amelyet apám szervezett. Csak nagy vonalakban emlékszem rá; egyes mondatok talán másképp hangzottak el, vagy egyáltalán nem hangzottak el, mégis ebben a formában írom le, mert valakinek tanulságos lehet.

„És Ön mit végzett?" – kérdeztem a belek öblítése közben. Pszichológiát, felelte. „A pszichológiát nagyon érdekesnek találom" – folytattam. Elvezet a lét legfontosabb kérdéseihez. Az emberi psziché ugyanis elválaszthatatlanul összefügg magával az észleléssel. Gondolkodott már azon, milyen mechanizmussal jöhet létre egy olyan entitásból, amely minden, ami létezik, valami, ami kevesebb a mindenségnél? És ami valamiképpen elkülönül a többitől? Hilda hitetlenkedve felvonta a szemöldökét. Aligha számított rá, hogy a disznóvágás előkészületei közben efféle dolgokról kell beszélgetnie. Ez azonban csak felbátorított. Képzelje el, hogy Ön minden, ami van. Önön kívül semmi sincs. Nem létezik Önön kívül egyetlen terület sem, amelyhez viszonyíthatna. Hogyan szórakoztathatná önmagát egy ilyen entitás? Nem véletlen, hogy a létezőnek a szórakozás vágyát tulajdonítom, ahogyan az emberben is megvan ez az igény. A Biblia több helyen is azt mondja, hogy az ember Isten képmására teremtetett. Helyesebb tehát úgy fogalmazni, hogy az embernek hasonló szükségletei vannak, mint magának a létezőnek. Hogyan szórakozhat hát valami, ami maga a mindenség? Logikusan kisebb részekre kell osztania önmagát, és mintegy rövid időre el kell felejtenie, mi is valójában. Majd e bújócska során fokozatosan meg kell birkóznia az ismeretlennek és idegennek látszó dolgokkal. De csak azért látszanak annak, mert a létező egy része elfelejtette, milyen egészet alkotott korábban. Az újrafelfedezés pedig megkönnyebbüléssel jár, amelynek átélése mindennek értelmet ad.

Úgy gondolom, egy olyan tudomány tanulmányozását, mint a pszichológia, sokkal szorosabban össze kellene kapcsolni például az ontológiával, a lét tudományával. Együtt kellene tanulmányozni őket, éppen azért, mert a lét tudattal rendelkező egységeinek minden szinten hasonló tulajdonságaik és szükségleteik vannak. Az emberi pszichológia vizsgálatából sok mindenre következtethetünk magával a léttel kapcsolatban. Szerintem hiba a külvilág tanulmányozásából kiindulni, és az ott talált törvényekkel próbálni megmagyarázni a belső világunkat. Ez soha nem fog működni. Az emberi tudatot kellene alapul venni. Az, hogy a rajtunk kívüli természet azonos körülmények között látszólag mindig ugyanúgy viselkedik, többé-kevésbé véletlen; nem pedig vastörvény, amelyből minden körülmények között meg lehetne határozni, mi fog történni.

Vegyük csak azt, ami viszonylag nemrég történt: a New York-i ikertornyok összeomlását. A világ összes összeesküvés-hívője felhördült: nyilvánvaló összeesküvés, előre aláaknázott épület, amelyet valaki a levegőbe röpített. Ahhoz, hogy egy ilyen összeesküvés működhessen, gigantikus bonyolultsággal kellene megbirkózni. Hogyan lehet észrevétlenül aláaknázni egy egész épületet? Hogyan lehet biztosítani, hogy a több tucat ember közül, akiknek ezt végre kellene hajtaniuk, senki se szólja el magát sehol, még csak utalásképpen sem? Ez egyszerűen statisztikailag lehetetlen. Elmondom, miben különböztek az ikertornyok egy közönséges épülettől. Abban a pillanatban a televízión keresztül emberek milliárdjai figyelték őket, azt várva, vajon nem történik-e valami ilyesmi. És ez a hatalmas várakozás, összességében talán az emberiség történetének legnagyobbja, szerintem nagyon is előidézhette azt, ami történt. Bár semmilyen bizonyítékom nincs az elméletemre, ez a különös magyarázat valószínűbbnek tűnik számomra, mint az épület szándékos felrobbantásának elmélete.

16 Med-art – polgári szolgálat és egy cikk megjelenése

Az egyetem elvégzése után vagy a kötelező katonai szolgálatot kellett teljesíteni, vagy az azt helyettesítő, úgynevezett polgári szolgálatot. Apám elintézte, hogy a Med-artnál töltsem a polgári szolgálatomat. Eredetileg csak papíron kellett volna ott lennem, közben pedig intézhettem volna a saját dolgaimat. Mindent megváltoztatott azonban egy beszélgetés a Med-art tulajdonosával, Ján Holeccel. Amikor az aktuális QBSW-s viszontagságaimra panaszkodtam neki, a beszélgetés kellős közepén úgy döntött, hogy a polgári szolgálatot személyes jelenléttel kell teljesítenem. Ez eléggé váratlanul ért, végül mégis kapóra jött: kiszállhattam a QBSW-ből és az ottani projektjeimet kísérő rohanásból és stresszből. Tudat alatt egyébként is ki akartam hátrálni onnan. A Med-artnál rám bízták a cég új honlapjának elkészítését, mert a régit alaposan elhanyagolták. Két hét alatt összedobtam valamit, ami egészen jól nézett ki – bár az akkori állapothoz képest ezt nem volt nehéz elérni –, és szerepelt rajta a Med-art által a gyógyszertáraknak értékesített gyógyszerek katalógusa az aktuális árakkal. Az árakat félautomatikusan vittük át a belső informatikai rendszerből a honlap mögött működő MySQL-táblákba, így mindig viszonylag frissek voltak. Az új honlap meglehetősen nagy sikert aratott a vezetőségnél; ezzel sikerült jócskán elnyernem a tulajdonos bizalmát. Az informatikai vezető viszont nem örült annak, hogy jól megy a sorom a Med-artnál. Vetélytársat látott bennem, és szemlátomást attól tartott, hogy a helyére kerülhetek.

A Med-art háromhavonta kiadta saját vállalati magazinját, a Mediumot. Írtam bele néhány cikket a virtuális valóságról, az internetes bankolás biztonságos használatáról és hasonló ismeretterjesztő témákról. Akkoriban azonban egy olyan cikken is dolgoztam, amelynek megjelenése annyira felforgatta az életemet, hogy hosszú évekre egészen más irányba terelte, mint ahogyan elképzeltem.

Nem sokkal korábban a Domino fórum című, magát értelmiségi hetilapnak tekintő újságban megjelent egy cikkem „Informatika – végre út egy új társadalom felé?” címmel. Lényegében azt a társadalomképet vázoltam fel benne, amelyet Walsch művében olvastam. Hozzátettem néhány saját gondolatomat is, meg azt, amit például az államkincstárról és más időszerű kérdésekről tudtam. A cikkre rögtön ugyanabban a számban válasz is megjelent. A szerzőt, azt hiszem, Matej Šusternek hívták, és természetesen teljesen felszínesen lehúzta az egész gondolatot. Néhány kifogására egy kicsit alaposabban végiggondolva igen könnyű lett volna válaszolni. Úgy döntöttem hát, hogy válaszolok a reakciójára, és ezt az sme.sk napilap portálján teszem közzé.

Amikor megjelent a cikkem, másnap a Med-artnál a számítógép előtt ülve válaszolgattam a hozzászólásokra. A reakcióimban azonban eléggé elvetettem a sulykot: néhány hozzászólót teljesen fölöslegesen megsértettem, mert kételkedni mertek a világ megváltására szőtt „zseniális” tervemben. Amikor néhány nappal később visszaolvastam a mások hozzászólásaira adott válaszaimat, legszívesebben elsüllyedtem volna szégyenemben. A megjegyzésekből erősen kiérződött a huszonnégy éves taknyos, akinek az életben szemlátomást minden sikerült, amihez csak hozzányúlt, és aki egészségtelenül magabiztos volt a terveit illetően. Úgy éreztem, ezekkel a hozzászólásokkal egyszer s mindenkorra meghiúsítottam a világ megváltoztatására vonatkozó elképzeléseimet. Az én szememben elég lett volna bárkinek megmutatni a válaszaimat, és rögtön rájött volna, hogy egy idióta vagyok, nem pedig a világ zseniális reformátora, aki végre olyan változást hoz, amely valóban működik, és végleg megváltoztatja az emberek egymáshoz való viszonyát. Ezeket a saját hozzászólásaimat még évek múltán is nehezemre esik olvasni, holott lényegében

csak viszonylag kis kilengés volt, össze sem hasonlítható azzal, amit ma egyesek képesek leírni a kommentekben. Akkor azonban ezt másképp gondoltam. Teljesen kiütöttem magam a játékból. Ehhez még az is hozzájött, hogy eldicsekedtem a cikkel a Med-art informatikai vezetőjének, aki kihasználta a helyzetet, és valószínűleg igen színesen ecsetelte társadalmi forradalmamat Holecnek, a tulajdonosnak. Némelyik válaszomban magát a kapitalizmust kérdőjeleztem meg, és olyasfajta megjegyzéseket tettem, hogy „Menj el az orvosnődhöz, írass fel magadnak valamilyen gyógyszert, majd meglátod, milyen tökéletes a kapitalizmus." Ez persze aligha tetszhetett egy gyógyszer-nagykereskedő cég tulajdonosának.

Így aztán egyik napról a másikra áthelyeztek az informatikai osztályról a raktárba, ahol honlapfejlesztés helyett a megrendelésekhez szedtem össze a gyógyszereket.

Az a mérhetetlen frusztráció, hogy csalódtam önmagamban – lényegében az érzés, hogy egyetlen cikkel és néhány kommenttel katasztrofálisan tönkretettem minden jövőbeli tervemet –, meg az olyan apróságok, mint az alantasabb munkára való áthelyezés, amely szintén nem javított a hangulatomon, oda vezettek, hogy egyik napról a másikra mindent koromfeketében láttam. Olyannyira, hogy nem láttam okát a további életnek, és nem sok hiányzott ahhoz, hogy rossz vége legyen. Lényegében erősen vágytam rá, hogy ott helyben meghaljak. Annyira elutasítottam az általam teljesen elrontottnak érzett valóságot, hogy sikerült tudatosan elájulnom. Olyan erősen összpontosítottam tudatosan az első jelzőrendszeremre, hogy valóban sikerült akarattal kikapcsolnom magam. Úgy gondolom, valahová ide nyúlnak vissza a későbbi sclerosis multiplexes problémáim gyökerei. Valószínűleg sikerült átbillentenem a testemben egy kapcsolót, amelynek hatására a szervezetem önmaga ellen fordult. A sclerosis multiplex ugyanis autoimmun betegség: a szervezet immunsejtjei más testi sejteket támadnak meg, mintha valamilyen fertőzést próbálnának leküzdeni. A Tesco előtti parkolóban estem össze. Mentő jött értem, abban egy rövid időre magamhoz tértem. Teljesen csak a kórházi ágyon, a pszichiátriai osztályon ébredtem fel. Amikor a felvevő orvos meglátott, kijelentette, hogy biztosan valamilyen drogot vettem be. Anyám erre azt felelte, hogy ez kizárt. A végleges diagnózis skizofrénia lett. Sikerült annyira megingatnom az egészségemet, hogy a következő kilenc évben minden nagyobb lelki megterhelés után skizofréniás rohamokkal kerültem a nitrai kórházba.

Nálam a rohamok úgy jelentkeztek, hogy minden lelki ingerre fokozottan érzékennyé váltam. Ilyen állapotban például egy film szomorú jelenetén elsírtam magam, holott korábban normális körülmények között ez soha nem fordult elő velem. Egyszer még az is megtörtént, hogy apám egy kicsit kételkedett bennem, és ez annyira gyötört, hogy a pszichózisban belülről, saját magamon éltem át a keresztre feszítést.

17 Keresztre feszítés

Apám velem szemben ül a konyhaasztalnál. A fény megtörik a teáspohár peremén, a szobában ebéd utáni szieszta csend honol, amelyben még a saját lélegzetemet is hallom. Lassan, szinte szertartásosan üríti ki a pénztárcámat: papírdarabról papírdarabra, kártyáról kártyára. Rendezett kis halmokba teszi őket, mintha rizsszemeket válogatna főzés előtt.

„Ez mire való?" – kérdezi, és árnyék suhan át a homlokán. Szavai vihart indítanak el bennem. Bal csuklómat hatalmas, tompa fájdalom hasítja át. A csuklómat vastag római szög üti át. Már egy ilyen ostoba apróságban sem bízik bennem: abban, hogy biztosan oka van annak, miért tartom ott azt a kártyát. Pszichózisomban ez a bizalmatlanság olyan mértékűvé fokozódik, hogy saját magamon élem át a keresztre feszítést.

Ez az edzőtermi kártyám, nélküle nem engednek be. Apám bólint, hogy érti. Hatalmas megkönnyebbülés árad szét bennem, hogy megértette: nem valami furcsa ember vagyok, aki ok nélkül mindenféle kacatot hord a pénztárcájában. És eltűnik a bal csuklómból a fájdalom. Ahogyan a fájdalom felerősödött, a megkönnyebbülés is ugyanolyan intenzív.

Nyomban érkezik a következő kérdés: „És ez mire kell neked?" Visszatér a bal csuklómba a hatalmas, tompa fájdalom, a kalapács tisztán hallható hangjával, ahogy másodszor is lecsap a bevert szögre.

Atyám, Istenem, miért kérdez tőlem ilyen nyilvánvaló dolgot? Miért nem hisz egyszerűen nekem? A magyarázat után az első válaszhoz hasonló megkönnyebbülés következik. És világossá válik számomra, hogy épp a maga teljességében éltem át a lét körforgását: először a bizonytalanságok okozta szenvedést, a csontig hatoló kételkedést önmagamban. Utána a tisztázódást és a hatalmas megkönnyebbülést. Olyan megkönnyebbülést, amely még azt az óriási testi fájdalmat is igazolja és begyógyítja, amelyet egy ember keresztre feszítése okozhat. Atyám, Istenem, köszönöm Neked, hogy így végződött! Könnyek kerülgetnek.

Atyám, Istenem, Fiad szólít, keljen életre a hegy is! Hiszen ezt a kő is érezheti, sőt éreznie kell, létével a létet táplálva!

Korábban soha nem gondolkodtam azon, hogyan is feszítették keresztre az embereket. Meglepett, hogy a szögeket a csuklómban éreztem, nem a tenyeremben, ahogy azt általában ábrázolják. Később megkérdeztem a nagymamámat és egy papot is, hol szögelték fel valójában Jézust a keresztre. Mindketten azt mondták, hogy a csuklójánál, nem pedig a tenyerénél, mert a tenyér nem tartotta volna meg a test teljes súlyát.

18 Praha

Miután úgy-ahogy kihevertem a cikkhez fűzött szerencsétlen hozzászólásaimat, a Med-arthoz már nem tértem vissza. Kellemetlen időszak következett: olyan munkát kerestem, amelyben jól érezhetném magam. Először Nitrában próbálkoztam, egy banki rendszert fejlesztő cégnél. Az egészet azonban C-ben írták, ami nagyon kényelmetlennek tűnt azok után, hogy több éven át magasabb szintű programnyelvekkel dolgoztam, amelyekben a programozónak nem kellett olyan dolgokkal foglalkoznia, mint a memória lefoglalása és felszabadítása. A következő próbálkozásom egy olyan cégnél volt, amely Treasury rendszereket szállított különböző bankoknak. Ez sem illett hozzám, mert túlságosan távol állt a programozástól: többé-kevésbé tanácsadás volt, amelyhez nagyon alaposan kellett ismerni a cég által szállított rendszert. Harmadszorra azonban szerencsével jártam az álláskeresésben. Tibornak időközben sikerült igen jól fizető munkát szereznie Prahában, egyéni vállalkozóként. Akkoriban már több olyan évfolyamtársamról hallottam, aki hasonló módon talált ott boldogulást. Elkezdtem hát figyelni a cseh állásportálok ajánlatait. És végül eljött a lehetőség. Az Accenture Oracle-szakembert keresett a Česká sporiteľňa internetbanki projektjéhez. Az interjú teljesen simán ment, bár láttam, hogy a szlovák vezető, aki kiválasztott, nem egészen biztos a képességeimben. Semmilyen szakmai teszt nem volt ugyanis; pusztán azért vett fel, mert jó benyomást tettem rá.

Az első munkanap után azonban már láttam, hogy végre olyan állást találtam, amelyben elememben leszek. Tisztán adatbázis-fejlesztésről volt szó PL/SQL-ben, a takarékpénztár adatbázisán, az internetbanki projekthez. Korszerűsítették az internetbankot, GSM-bankinggal és egy sor további funkcióval bővítették. Egy nagyon ügyes, nálam egy-két évvel idősebb kolléga, Jirko Dvořák lett a főnököm. Jirkónak olyan gyorsan vágott az esze, hogy néha úgy éreztem, elérhetetlenül messze előttem jár. Ennek köszönhetően szellemileg jóformán szélárnyékban lehettem: ha valami nem volt világos, elég volt megkérdezni őt, és a probléma máris megoldódott. Nagyon jól éreztem magam Prahában. A munkahelyem közelében találtam egy kis lakást, amelybe idővel Katka is odaköltözött hozzám. Remekül éltünk, pénzünk volt elég, többnyire étterembe jártunk enni, semmi gondunk nem volt. Hetente egyszer kellett csak bevásárolnunk és kitakarítanunk, hogy jól érezzük magunkat a lakásban. Katka talált valamilyen alkalmi munkát egy nyelviskolában, ahol németet tanított. Nem keresett ugyan sokat, de nem is volt rá szükség. Bár nagyon jól ment a sorunk, a kapcsolatunkban lassan akadozni kezdett valami; nem tudtam megbékélni azzal, ahogyan bizonyos dolgokat látott. Valószínűleg a túlzott összezártság is kezdett megviselni bennünket, és a személyiségének egyes vonásai egyre jobban zavartak. Végül szakítottunk, ő pedig Londonba ment au pairnek. Egy nyugodtabb időszak után újra jelentkezett a skizofréniám. Valami különös időszak volt ez, azt hiszem, 2004 novemberében. Nem emlékszem pontosan, mi történt akkor; megint túlérzékennyé váltam minden lelki benyomásra. Azt hiszem, péntek volt, és azzal zártam a hetet, hogy kifizettem egy prahai taxisnak több ezer cseh koronát, hogy vigyen haza Nitrába, mintegy 420 kilométerre. Nem volt ugyanis erőm busszal zötykölődni. Ismét kórházban kötöttem ki. Úgy rémlik, ugyanazon a napon, amikor a Vysoké Tatryban tombolt a szélvihar. Valami rossz volt a levegőben, és ez teljesen felkavart. Nem a szó szoros értelmében vett zivatar volt, amilyenről a szlovák himnusz szól, de amikor megláttam a szélvihar pusztítását, először az jutott eszembe, hogy egy ilyen katasztrófa után a szlovákok végre valóban életre kelhetnének, ahogyan a himnuszban éneklik.

Amikor néhány hét múlva, már megnyugodva visszatértem Prahába, az Accenture vezetője olyan feltételeket ajánlott a következő fél évre, hogy csak néztem. Féléves szerződésre kaptam ajánlatot, átszámítva óránként 60 EUR-ért. A következő fél évben ennek a szerződésnek köszönhetően lényegében megdupláztam a vagyonomat. Ez volt életem legjobban fizető időszaka. Sajnos nagyon rövid ideig tartott: a vezető Szlovákiában családot alapított, nekem pedig a szerződés lejárta után a Česká sporiteľňánál szokásos, állandó munkaviszonyt ajánlottak. A munka szempontjából romlott a helyzet: meglehetősen unatkoztam a projektben, és a szerződés végére az unalomtól már részben ki is égtem; lassan kezdtem becsavarodni attól, hogy folyton az idő elütésének módját kerestem. Amikor a takarékpénztárnál azt akarták, hogy váltsak hagyományos alkalmazotti jogviszonyra, a korábbi szerződésemhez képest lényegében nevetséges pénzért, úgy döntöttem, máshol próbálok szerencsét.

19 Indiai nyaralás

2006 szeptemberében két hétre Indiába utaztam nyaralni. Az ország szegénysége megdöbbentett. Amikor láttam, milyen nyomorban él ilyen rengeteg ember, rájöttem, hogy Indiában hatalmas lehetőségek rejlenek. Ha minden koldulásra nyújtott kéz valami értelmes tevékenységbe kezdene, csodák történnének. Hogy mi mindent lehetne tenni, azt minden elhanyagolt, félig omladozó utca, épület és templom kiáltotta. India állapota a különféle történelmi dokumentumfilmekben látott, második világháború utáni Németországot juttatta eszembe. Ha valaki kiállna, és megvalósítana Indiában egyfajta Marshall-tervet, annak nagyobb hatása lenne, mint a háború utáni Európában.

A Taj Mahalnál

A nyaralásból hazatérve, mivel nem éreztem rendben az egészségemet – valahogy gyanúsan nehezemre esett a járás –, felkerestem a neurológiát. Kórházba kerültem, ahol sclerosis multiplex gyanúja miatt gerincfolyadékot vettek tőlem. Amikor azonban elmondtam a neurológusnak, hogy nem sokkal korábban Indiában nyaraltam, automatikusan lezárta a kérdést azzal, hogy valószínűleg valamilyen egzotikus betegséget szedtem össze, és áthelyezett a fertőző osztályra. Mire a gerincfolyadék-vizsgálat eredménye megérkezett Bratislavából a nitrai kórházba, már a fertőző osztályon feküdtem, ezért egyetlen neurológus sem látta a leletet. Csak öt évvel később került a körzeti neurológusnőm elé, aki első pillantásra kijelentette: „De hát Önnek sclerosis multiplexe van.” A neurológián és a fertőző osztályon uralkodó fejetlenség miatt öt évnyi kezelést veszítettem. Nagyon valószínű, hogy ha rögtön elkezdték volna a kezelést, amikor kellett volna, nem kerülök kerekesszékbe. Az állapotomért azonban részben magam is felelős vagyok: többször is világosan éreztem, hogy valami nincs rendben, de a korábbi vizsgálatoktól megnyugodva annyiban hagytam.

20 Írország

A nyaralásból hazatérve interjúztam egy cseh férfival, aki projektmenedzserként dolgozott egy írországi egyetemek számára informatikai rendszert készítő cégnél. Jan Navrátilnak hívták. Úgy éreztem, jót tenne a környezetváltozás egy másik országban. Írországban azonban fél évet sem bírtam ki. Nem volt ott egyetlen ismerősöm sem, és minden olyan drága volt, hogy még azt sem engedhettem meg magamnak, hogy étteremben egyek. Egy háromszobás lakás egyetlen szobájának bérletéért 700 EUR-t fizettem, ami nagyjából a fizetésem harmada volt. A projektben sem sikerült úgy beválnom, ahogyan elvárták tőlem. Jan Navrátil hű maradt a nevéhez, és nagyon gyorsan sikerült visszajuttatnia Szlovákiába.

21 A Sony és az autóbaleset

Még Írországban dolgoztam, amikor Szlovákiában megbeszéltem egy interjút egy lehetséges állásról a Sony Slovakiánál. Valamikor 2007 májusában kezdtem ott dolgozni. Naponta a saját autómmal jártam be Trnavába, ahol a Sony gyára működött, és közben másokat is vittem Nitrából, akik beszálltak a benzinköltségbe. A munkahelyen az informatikai osztály élén egy magyar állt, akiről nap mint nap hallottam a reggeli munkába járás során. Szemlátomást meglehetősen alkalmatlan volt, és ezt azzal ellensúlyozta, hogy a beosztottjait zaklatta. Rám nem volt közvetlen befolyása: egy olyan részlegen dolgoztam, amely jóval lejjebb helyezkedett el alatta, és több értelmes, tisztességesen viselkedő ember választott el tőle. Minden reggel vittem azonban egy kollégát, aki közvetlenül alá tartozott, és ő színesen ecsetelte nekem mindazt, ami ott történt. 2007 egyik augusztusi péntekén több negatív dolog találkozott össze, és ennek az lett a vége, hogy hirtelen rövidzárlatot kaptam. Reggel, munkába menet megint a végletekig stresszes kollégámat hallgattam, ahogy a főnökére panaszkodott; a munkahelyen olyan feladatokat adtak, amelyekben nem éreztem magam igazán otthon; rám nehezedett a kudarc érzése a sikertelen írországi próbálkozás miatt is. Mindez oda vezetett, hogy azt mondtam magamban: ennek így egyszerűen nincs tovább értelme. A munkahelyen több időt töltöttem a vécén, mint a számítógép előtt, és egyre sötétebb gondolatokkal hergeltem magam arra, hogy valamin gyökeresen változtatnom kell. Miután visszaértem Nitrába, autóba ültem, és arra az útra hajtottam, amelyet egész életemben a legjobban ismertem: a nagymamához vezető útra. Útközben bekötöttem a biztonsági övet, mert eszembe jutott apám, aki minden autózáskor a lelkemre kötötte ezt. Nem volt kedvem egy rendőrrel a bírságról társalogni, ha véletlenül megállítanak, és nincs bekötve az övem. Apám folytonos okoskodása valószínűleg megmentette az életemet. Cabaj után nem sokkal volt egy szakasz, ahol az út balra kanyarodott, egyenesen előre pedig egy fa állt. Amikor megláttam, egy pillanatra megörültem, hogy megtaláltam, amit kerestem. Elég volt nem bevenni a kanyart, és kész. A mögöttem haladó autó vezetője a baleset után azonnal megállt, és a segítségemre sietett. Először valami olyasmit hallott tőlem, hogy már szabadon megölni sem lehet magát az embernek? Szerencsére nem értette jól, mit motyogok. Számára úgy tűnt, hogy egyszerűen egy pillanatra elaludtam, és nem vettem be a kanyart. Amikor anyám és a nagybátyám megérkezett, elmondtam nekik, hogy öngyilkossági kísérlet volt. Anyám ezt a skizofrénia újabb megnyilvánulásának tekintette, én pedig ismét a nitrai kórház pszichiátriai osztályán kötöttem ki.

22 Visszatérés Prahába

A kórházból hazatérve a Sonyhoz már nem mentem vissza. Valamikor ekkor ismerkedtem meg egy Martin nevű sráccal. Szlovákiában volt egy cége, amely honlapokhoz kapcsolódó szolgáltatásokat árult. Egészen jól kijöttem vele, meglehetősen intelligens volt, és jókat lehetett vele nevetni. Amikor meghallottam, mivel foglalkozik, arra gondoltam, ugyanezt Prahában is meg lehetne csinálni, a cseh piac számára. Alapítottunk hát közösen egy s. r. o.-t, én átköltöztem Prahába, a cég nevére lakást béreltem, és lényegében egyedi honlapkészítést próbáltam értékesíteni a cseh piacon. Hamar rájöttem, hogy az akkorra már szokványossá vált szolgáltatások eladása nem fenékig tejfel. Már akkor olyan időket éltünk, amikor inkább olyan szolgáltatást lett volna érdemes létrehozni, amelynek segítségével néhány koronából gyakorlatilag bárki felépítheti a saját honlapját. Mi azonban cégről cégre külön oldalakat készítettünk, és ez akkor már nem volt jó üzleti terv. A céget, azt hiszem, úgy-ahogy sikerült gazdaságilag a felszínen tartanunk, de nagy fogásnak nem mondhattuk. A veszteségtől lényegében csak az mentett meg bennünket, hogy az egyik volt évfolyamtársamat tehetséges adatbázis-fejlesztőként beajánlottam régi prahai kapcsolataimnak a Česká pojišťovna egyik projektjéhez. Később sikerült csehországi partnereket találnunk, akik Martin termékét, a .NET-re épülő CMS-rendszert használták; mi ennek egyedi módosításait készítettük el a cseh cég különböző ügyfelei számára. Prahai működésemet azonban újra megszakította a betegség. Megint be kellett vonulnom a nitrai kórházba, hogy rendbe hozzanak. Egyszerűen túl sok volt nekem a kudarcok sora; nem találtam az életem értelmét, nem volt olyan tartalmas párkapcsolatom, amelyben valódi jövőt láttam volna, és mindez nagyon rossz lelkiállapotban mutatkozott meg. Ezúttal azonban a kórházi tartózkodás nem segített: még egy három hónapos kezelést is végig kellett csinálnom a Nitra melletti Zálužie településen. Amikor ott sikerült úgy-ahogy rendbe hozniuk, elkezdtem valamilyen munka után nézni. A vállalkozásból lassan kikoptam, és átengedtem Martinnak.

23 Az Infostat és az Eurostat-projekt

2009 nyarának elején életemben először álltam Szlovákiában állandó alkalmazásba: adatbázis-programozó lettem az Infostatnál. Az Infostat a Szlovák Köztársaság Statisztikai Hivatalához kapcsolódó, részben állami szervezet volt. Eleinte az összevont statisztikai mutatókkal foglalkozó projekten dolgoztam. Fokozatosan azonban átkerültem egy másikra, amelyet valamilyen támogatás formájában az Eurostat, vagy talán közvetlenül az Európai Bizottság adott feladatul a partnerszervezeteinek. Az egész arról szólt, hogy az Eurostat hatékonyabbá akarta tenni az egyes országok statisztikai hivatalainak működését. Kitaláltak egy statisztikai adatformátumot, az SDMX-et, és az Európai Unió különböző cégeivel olyan eszközöket fejlesztettek, amelyeknek ebben a formátumban kellett kommunikálniuk.

Projektünk feladata annak kiderítése volt, hogy a meglévő SDMX-megoldásokat át lehet-e úgy alakítani, hogy az SDMX segítségével mikroadatokat is gyűjthessünk, például statisztikai űrlapok kitöltéséből származó adatokat. Az Infostat azért kapott támogatást a projektre, mert korábban már készített kérdőíves rendszert statisztikai mikroűrlapokhoz: közvetlenül a válaszadóktól, vállalkozóktól vagy magánszemélyektől történő adatgyűjtésre. Amikor áthelyeztek a projektbe, az azt vezető emberek kissé kétségbe voltak esve, mert addig senkinek sem sikerült kitalálnia, hogyan lehetne összekapcsolni az SDMX-

szabványt az űrlapokkal. Nem sokkal később következett az első luxemburgi kiküldetés. Az egész csapat részt vett rajta, amely valamilyen módon hozzájárult a projekthez. Az út célja az volt, hogy végre előbbre jussunk, és megfejtsük a problémát. Az Eurostatnál folytatott megbeszélés után világos volt, hogy a megfejtésben nemigen fognak segíteni. Amikor visszatértünk, az egyik kolléganő, aki szintén velünk volt, valami nagyon egyszerű dolgot csinált. Az egyik SDMX-es XSD-állomány alapján készített egy fájlt, amely kezdetleges módon leírt egy űrlapot. Az egész űrlapot táblázatba rendezte, amelynek celláiban az egyes mezők helyezkedtek el. Amikor ezt megláttam, eszembe jutott, hogy erre lehetne építeni egy egyszerű rendszert, amely az ilyen leírásból elektronikus űrlapot készít, és lehetővé teszi az adatgyűjtést. Lényegében az SDMX segítségével végzett mikroadatgyűjtés igen kezdetleges megoldása volt. Olyasmire használtuk az SDMX-et, amire nem szánták; a megoldás mindkét lábára sántított, és nem volt praktikus. De ha azt akarták, hogy csavarhúzóval verjük be a szöget, hát teljesítettük a kívánságukat. Viszonylag gyorsan összedobtam egy ilyen rendszert, és senki sem mondhatta, hogy nem végeztük el a feladatot. Amikor később egy SDMX-konferencián, azt hiszem, Göteburgban megmutattam másoknak, csak nevettek: igen, kíváncsiak voltunk, hogyan oldottátok meg, de ezért aligha kaptok Nobel-díjat. A projekt végül az Eurostatnál meglévő erős „politikai" kapcsolatoknak köszönhetően folytatódott; ezekkel a projektvezető rendelkezett. A folytatásban már én lettem a vezető. Azt csináltam, hogy a saját űrlaprendszeremet online összekapcsoltam az SDMX-infrastruktúrával, az SDMX-hez fejlesztett szoftvercsomagok felhasználásával. Még azt is sikerült elérnem, hogy Martin és más hozzám közel álló emberek hivatalosan, némi díjazásért segítsenek a projektben. A folytatás során Martin segítségével korszerűbb architektúrára alakítottam át az űrlaprendszert, és kiegészítettem az SDMX-infrastruktúrához való kapcsolódással. Az eredmény egy általánosan használható, SDMX-hez csatlakozó űrlaprendszer lett. Az Infostatnál végzett munka ugyan nyomorúságosan fizetett, de az, hogy így bevonhattam hozzám közel álló külsősöket, valamelyest ellensúlyozta a gyenge fizetést. Martin később azzal viszonozta ezt a segítséget, hogy ő alkalmazott engem. Amikor lehetőségem nyílt eldönteni, merre áramoljanak a projekt pénzei, belekóstoltam az ilyen helyzettel járó kísértésekbe. Csak közepesen álltam meg a helyemet, de visszatekintve ez a tapasztalat igen értékes leckét adott: az ilyen helyzetekben nagyon éberen kell ügyelnünk az önfegyelemre, mert viszonylag könnyen lecsúszhatunk. Némely dolgot csak most, több mint tizenhárom év elteltével értettem meg. A legértékesebb tanulság az volt, hogy a társadalmi reform nem függhet egyetlen ember erkölcsösségétől vagy erkölcstelenségétől. Úgy kell kialakítani, hogy akkor is elég jól működjön, ha a megvalósítói erkölcsileg viszonylag gyengébbek. Még ha a társadalmi átalakulás központi alakja az erkölcs és az igazságosság mintaképe volna is, könnyen megtörténhet, hogy egyik napról a másikra már nincs többé. Az átalakulásnak ennek ellenére ugyanolyan színvonalon kell folytatódnia, olyan emberekkel is, akik jóval fogékonyabbak lehetnek a világ különféle csábításaira.

24 Hosszú út hazafelé Luxemburgból

A projekt utolsó, záró megbeszélése Luxemburgban rendkívüli kaland volt. Alábecsültem, mennyi tartalék időt kell hagyni indulás előtt, ráadásul az Infostat sofőrje, aki kivitt, a repülőtérre érve rossz felé kanyarodott, így lekéstem a gépet. Nem tudtam, mitévő legyek. A legegyszerűbbnek az tűnt, ha veszek egy másik repülőjegyet, ami a saját pénzemből 500 EUR-ba került. Olyan feszültséget éltem át, hogy valószínűleg enyhe pszichózisba kerültem, mert megint túlságosan intenzíven éltem meg bizonyos dolgokat. Az indulási csarnokban emberek vártak az amsterdami járatra, ahol át kellett szállnom. Volt köztük egy csapat fekete ember is. És volt ott egy kopaszra borotvált fejű fehér srác. Nem tudom, mennyire láttam tárgyilagosan, de a mozdulataiból számomra áradt a rasszizmus. Szemlátomást zavarta a feketék jelenléte. Azon gondolkodtam, hogyan láthatja ő a helyzetet, és megpróbáltam beleélni magam. Úgy gondolom, azokban a fehér emberekben, akik saját kultúrájukban nemigen találkoztak a sokféleség ilyen formájával, a természet alakított ki valamiféle belső ellenállást a más bőrszínű emberekkel való érintkezéssel szemben. A feltűnő másság egyszerűen negatív érzéseket kelt, különösen, ha születésünktől fogva nem találkoztunk vele. De éppen azért van az embernek saját esze, hogy ne engedjen teret magában az efféle kezdetleges előítéleteknek. Hogy ne az első jelzőrendszerére hallgasson, hanem uralkodjon magán. Az emberi életet teljes egészében átszövi az érzéseink szükséges, jó irányú szabályozása. Ha mindannyian az első jelzőrendszerünk késztetéseire hallgatva szabadjára engednénk az érzéseinket, a civilizáció egy hét alatt szétesne.

Amikor láttam, hogyan feszeng a kopasz srác, olyasmit tettem, amitől még sokkal kényelmetlenebbül érezte magát. Kinyitottam egy üveg jeges teát, és közvetlenül az üvegből ittam. Rögtön utána ugyanabból az üvegből megkínáltam a mellettem ülő fekete férfit. Ő visszautasította az italt, de az volt a gyanúm, hogy sejti, miért tettem. Udvariasan megköszönte, és rám mosolygott. A kopasz, amikor meglátta, hogy a saját üvegemből kínálok inni egy fekete embernek, majdnem felrobbant. Egy darabig szórakoztatott a tettem kiváltotta zavara, aztán felszálltam a repülőre. Amsterdamban szálltam ki, ahol meg kellett várnom a luxemburgi járatot.

Amsterdamban, a Schiphol repülőtéren nagyjából két órát üldögéltem egy pizzériában. Egy légiutas-kísérő külsejű, talán helybéli, de az is lehet, hogy nemzetközi kalandor nő ólálkodott körülöttem. Szemlátomást tetszettem neki, és egy ideig mindenféle csábító jelzést küldött felém, míg rá nem jött, hogy ebből nem lesz semmi. Amikor megpróbáltam beleélni magam a helyzetébe, az volt az érzésem, hogy gyakran szed fel férfiakat a repülőtéren egyéjszakás kalandokra, és ezt igencsak élvezi.

Luxemburgba érkezve megszálltam a régi, jól ismert szállodában, és felkészültem a hétfőre. Egész hétfőn ismét rendkívül érzékeny voltam mindenre. A záró bemutatón megmutattam, amit kifejlesztettem: egy teljes kérdőíves rendszert, benne egy konkrét kérdőívvel a lehetséges felhasználás példájaként. A rendszer a meglévő SDMX-eszközökhöz is csatlakozott, így az adatgyűjtést azonnal követhette az adatok SDMX-en keresztüli elérhetővé tétele. Igyekeztem beleélni magam minden egyes ember helyzetébe, akivel aznap beszéltem. Gyanítom, ennek valahogyan látszania kellett rajtam, mert az ilyen viselkedés aligha volt normális.

A visszaút még nagyobb kaland volt, mint az odafelé vezető. Megint gond volt a járatokkal: Amsterdamban lekéstük a Viedeňbe induló repülőt. A Luxemburgból Amsterdamba tartó gépen egy ír férfi mellett ültem. Az ő helyzetébe is erősen próbáltam beleélni magam; érdekelt egy teljesen ismeretlen ember története, akit az ember a repülőn lát. Nyilván érezte, hogy valami történik a részemről, mert egy idő után beszélgetni kezdett velem. Bankár volt az UBS-nél. Leginkább a lányairól mesélt. Arról, hogy nem sok ideje jut rájuk. Mintha előttem úgy érezte volna, valamit meg kell indokolnia. Miután megérkeztünk Amsterdamba, a lekésett viedeňi csatlakozás miatt ott kellett éjszakáznom. Talán csak három órát aludtam egy repülőtér közeli szállodában. Reggel ötkor már újra a reptéren vártam a viedeňi indulást. Schwechatra érkezve éreztem, hogy megint fel vagyok pörögve. Megakadt a szemem egy táblán, amelyen a Viedeňbe induló vonatok menetrendje szerepelt. Bratislava helyett Viedeňbe indultam, mert egyszerűen jó ötletnek tűnt. Viedeňben megebédeltem egy jó étteremben. Nem volt kedvem azzal foglalkozni, hogyan jutok el Bratislavába. Hívattam hát egy taxit, amely elvitt Bratislavába, az Infostathoz, ahová apám értem jött. Miután megérkeztünk Nitrába, a szüleim hamar felismerték, mi történik megint, és bevittek a kórházba. Ez volt az utolsó skizofréniás rohamom. 2012 szeptembere óta mindmáig nem ismétlődött meg többé ilyen probléma.

A projekt második folytatásának lezárása után az Infostat már nem kapott újabb támogatást, talán azért, mert hiányoztak a megfelelő politikai kapcsolatok, amelyekkel az Infostat korábbi projektvezetője rendelkezett. Ami ugyanis az eredményt illeti, az egy szinttel magasabban állt az első projekténél. Csak nem sikerült elég jól eladnom az Eurostat embereinek. A projekt befejeztével az Infostatból gyorsan kitettek, mivel nem volt számomra más munkájuk; szerencsére végkielégítést kaptam.

25 Munka egy forexrobotokat kínáló cégnél

Miután véget ért a munkám az Infostatnál, Martin felajánlotta, hogy segíthetnék neki az egyik ügyfele informatikai rendszerén dolgozni. Olyan projektről volt szó, amelyen keresztül úgynevezett forexrobotokat értékesítettek. A robotok állítólag a devizapiacokon kialakuló, rövid ideig fennálló arbitrázskülönbségeket használták ki a kereskedésben.

A forex olyan tőzsde, ahol devizapárokkal kereskednek. Más szóval Martin ügyfele azt állította, hogy olyan algoritmusokat fejlesztett, amelyek azáltal tudtak pénzt keresni, hogy devizapárokkal hajtottak végre ügyleteket a forexpiacokon.

Közelebbről megvizsgálva a vállalat üzleti modellje bizonyos elemeiben piramisjátékra emlékeztetett. Különösen azután, hogy megláttam, milyen alaposan kidolgozták benne a többszintű marketinget. Amikor elmeséltem Tibornak, hogyan működik, azonnal elítélte a projektet. Az üzlet viszonylag rövid ideig tartott: valamelyik cseh állami hatóság véget vetett neki. Nekem megfelelt, hogy van munkám, amelyet otthonról végezhetek. Akkoriban a sclerosis multiplexem már előrehaladott állapotban volt; nem mehettem el akárhová állást kérni, mert csak teljes egészében otthonról tudtam dolgozni, ami akkor még korántsem volt olyan magától értetődő, mint a COVID után.

Így hát örültem, hogy egyáltalán örülhetek valaminek, és visszafogtam magam, abban reménykedve, hogy valahogy értelmes vége lesz az egésznek. Martinnal valamikor 2016 folyamán néhány dolgon összevesztünk, és munka nélkül maradtam.

26 Támogatás autóvásárláshoz

Ekkoriban kezdett világossá válni, hogy valószínűleg kerekesszékbe kerülök. A súlyos fogyatékosságot igazoló ZŤP-igazolvány intézése közben megtudtam, hogy viszonylag jelentős támogatást lehet kérni a munkába járást szolgáló autó vásárlásához, amennyiben az érintettnek van munkája. Volt azonban egy feltétel: a lakhatását biztosító ingatlanon kívül nem lehetett 30 000 EUR-nál nagyobb vagyona. Ennek nem feleltem meg. Ezt azonban senki sem ellenőrizte. Amikor azon gondolkodtam, kérjem-e a támogatást, éppen nem volt semmilyen állandó munkám, és úgy tűnt, ha így folytatódik, a vagyonom csökkenése révén előbb-utóbb a határ alá kerülök. Azt is figyelembe vettem, hogy a rokkantsági nyugdíjam biztosan nem lesz elég egy egész napos gondozást nyújtó intézményre, amelyre a jövőben valószínűleg szükségem lesz, amikor a szüleim már nem tudnak gondoskodni rólam. Mindent mérlegelve arra jutottam, hogy észszerűbb lesz kérnem a támogatást.

Elhelyezkedtem egy volt évfolyamtársam cégénél, és megkaptam a támogatást. Végül az állapotom romlása olyan gyorsnak bizonyult, hogy a kézi vezérlésű autó gyakorlatilag semmire sem volt jó. Egyedül ugyanis nem tudtam beszállni. Sőt, az egész kifejezetten rossz lépésnek bizonyult, amelynek majdnem az apám egészsége látta kárát: az automata váltóhoz nem szokott hozzá, egyszer rosszul állította le az autót, az elindult és elütötte. Szerencsére nem lett belőle baj. Amikor ezt láttam, inkább szépen visszautaltam 2023 szeptemberében a támogatásként kapott pénzt a szociális és családügyi hivatalnak.

2016 és 2019 között nem volt energiám dolgozni valahol; meg kellett tanulnom együtt élni a súlyos korlátozottságommal. Ami a pénzt illeti, nagyon kevésre volt szükségem a megélhetéshez, mert a szüleimmel együtt a közösen vásárolt cabaji házba költöztünk. A kiadásaim fedezésére lényegében elég volt a rokkantsági nyugdíjam és a lakásom bérbeadásából származó jövedelem.

27 Munka nagyvállalatoknak

2019 folyamán úgy-ahogy talpra álltam az új egészségi állapotom okozta megrázkódtatásból: a sclerosis multiplex teljesen tönkretette a lábaimat, és 2017 óta kerekesszékben éltem. Falura költöztünk, nyugodt környezetbe, egy gyönyörű, földszintes házba. A házhoz kilenc áras kert is tartozik, amelyet a szüleim példásan kezdtek gondozni. Valamikor 2019 folyamán rendszeresen dolgozni kezdtem a Látható Pénzen. Tibor elbeszéléseiből tudtam, milyen technológiákat használ a cégében. Úgy döntöttem, ugyanazt a technológiai összeállítást használom, mint ő, hogy később szükség esetén kiegészíthessük egymást. Egyedül az adatbázis volt más: ott természetesen az Oracle-t választottam, amelyben húszéves tapasztalatom volt. A backendhez a Python FastAPI keretrendszerét használtam, amely akkor újdonságnak számított, de ígéretesnek tűnt. A frontendeken VUE.js-t használtam. Az első változat csak a felhasználói regisztrációt tartalmazta.

2020 folyamán elkezdtem valamilyen munka után nézni. 2021 márciusában interjúztam egy olasz nagyvállalatnál, amely több országnak szállított hitelnyilvántartó rendszereket világszerte. Szlovákiában volt egy fejlesztőrészlegük. Az interjú jól sikerült, és 2021 áprilisától végre megint volt munkám. Méghozzá nem is akármilyen. Senior programozói munka, egyéni vállalkozóként, piaci áron. A megélhetési költségeim mellett, amelyeket lényegében fedezett a rokkantsági nyugdíjam, ez viszonylag jelentős havi megtakarítást jelentett.

Könnyen találtam helyet a pénznek: valaki segíthetne nekem a Látható Pénz fejlesztésében. Egy VUE-fejlesztői fórumon sikerült több olyan jelöltet is találnom, aki tudott és képes is lett volna segíteni. Köztük egy indiai férfit, aki azzal lepett meg, hogy bár nem végezte el a kapott feladatot, helyette valamit másképp csinált meg, és azt állította, hogy ez jobb annál, amit kértem. Amikor végiggondoltam, be kellett látnom, hogy igaza van. A győztes tehát egyértelmű volt.

Abhishek – így hívták – már a kezdetektől érezhetően sokat tett hozzá a munkához. Segített megértenem és megoldanom néhány technikai problémát, amelyekkel a projektben küzdöttem. A projekt fejlesztését úgy alakítottam ki, hogy egy linuxos virtuális gépen folyjon, amelyre előre telepítve van minden szükséges eszköz. A virtuális gép olyasmi, mint egy önálló számítógép a számítógépen belül, azzal a különbséggel, hogy magát a gépet és a működését valójában emulálják. Egy ilyen virtuális gépet bárki könnyen lemásolhat, és minden további telepítés nélkül azonnal munkához láthat. A viszonylag bőkezű finanszírozásomnak köszönhetően Abhishek bevont még két indiai fejlesztőt, így összesen hárman dolgoztak rajta.

Egyikük teljes munkaidőben, a másik kettőnek emellett más munkája is volt. A frontendek fejlesztése így viszonylag gyorsan haladt előre. Én a munkám mellett az adatbázison és a backenden is tudtam dolgozni. A munkahelyemen sok mindent tanultam: az olaszok bizonyos dolgokat olyan alapossággal dolgoztak ki, amilyennel korábbi munkahelyeimen sehol sem találkoztam. Például a kód minőségének biztosítására kifejlesztettek egy Test Tool nevű eszközt.

Ez a leszállított szoftver automatizált tesztelésére szolgáló alkalmazás volt. Lehetővé tette, hogy a teszt előtt betöltsék az adatbázisba a teszthez szükséges adatokat olyan fájlokból, amelyeket maga az eszköz tudott létrehozni meghatározott szabályok alapján. Egy ilyen automatizált teszt első lépése tehát ezeknek az

adatoknak a betöltése volt; a következő lépés lehetett a tesztelt funkció futtatása, végül pedig az alkalmazás a teszt fő részének lefutása után megvizsgálta az adatbázist. Rendelkezésére állt egy SELECT-lekérdezés, amelyet lefuttatott az adatbázison, majd az eredményt összevetette az elvárt állapottal. Ha minden rendben volt, sikeresnek jelölte a tesztet; ha nem, ki kellett vizsgálni, hol a hiba. Mivel az alkalmazás teljes tesztkészletek automatizált futtatását tette lehetővé, jelentős segítséget nyújtott a cégnek a kódminőség biztosításában. Mielőtt valamelyik ügyfélnél telepítették volna az alkalmazás legújabb verzióját, az azt megelőző hétvégén több ezer teszt futott le ilyen módon automatikusan. Péntek este elindították az automatát, hétfő reggel pedig megnézték, mi minden nem sikerült. Ha valamennyi teszt sikeresen lefutott, szinte biztosra lehetett venni, hogy minden úgy működik, ahogyan kell.

28 A Látható Pénz projekt bemutatása jelenlegi formájában

A projekt a társadalmon belüli vagyonmozgások és pénzügyi folyamatok fokozott átláthatóságáról szól. Jelenlegi formájában lehetővé teszi vagyonnyilatkozat készítését – akár statikus vagyonnyilatkozatét is, amely egyszerűen felsorolja, milyen vagyonnal rendelkezik az ember egy adott időpontban. Az alkalmazás a https://viditelnepeniaze.sk weboldalról egyetlen kattintással, vagy közvetlenül a https://app.visiblemoney.org/?lang=sk címen érhető el.

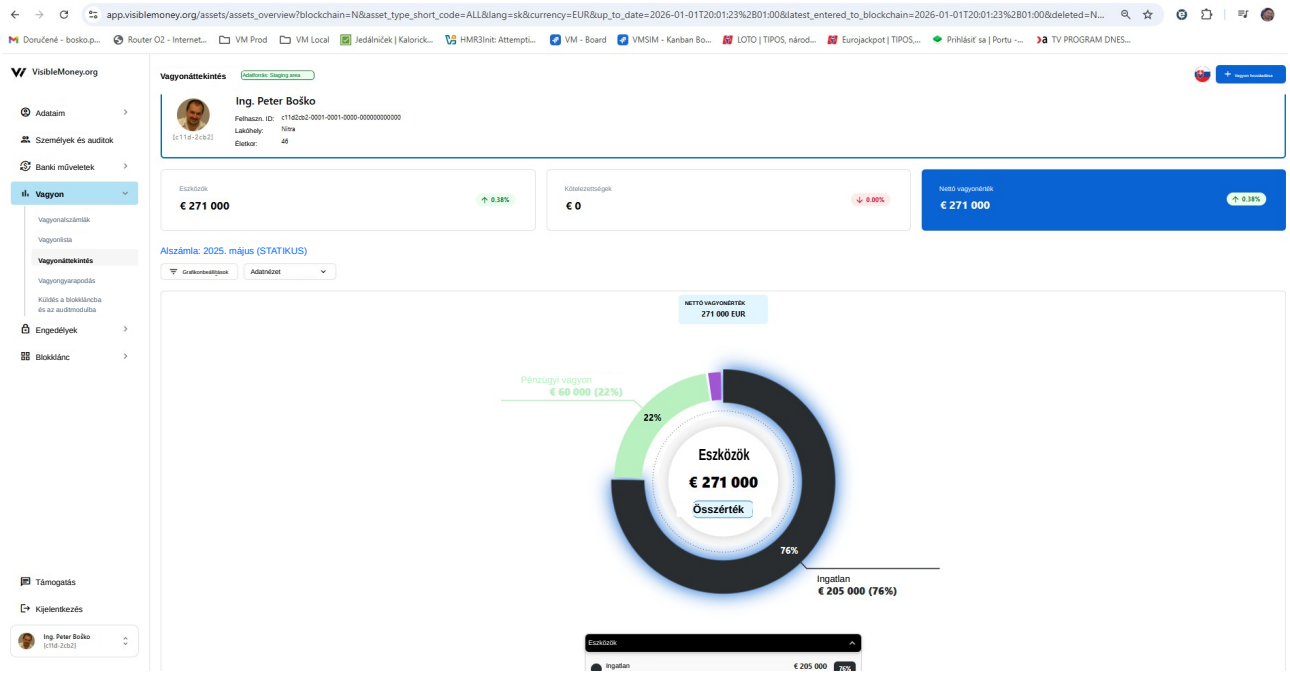

A projektben készített statikus vagyonnyilatkozatom 2025 májusában

A projektben részletes vagyonnyilatkozat is készíthető, amely időben követi végig a változásokat, így az is kiolvasható belőle, hogy az ember például mennyit keresett ingatlanügyleteken vagy más vagyontárgyak adásvételén. Részleteiben is láthatóvá válik tehát, hogyan érte el a vagyon a jelenlegi szintjét.

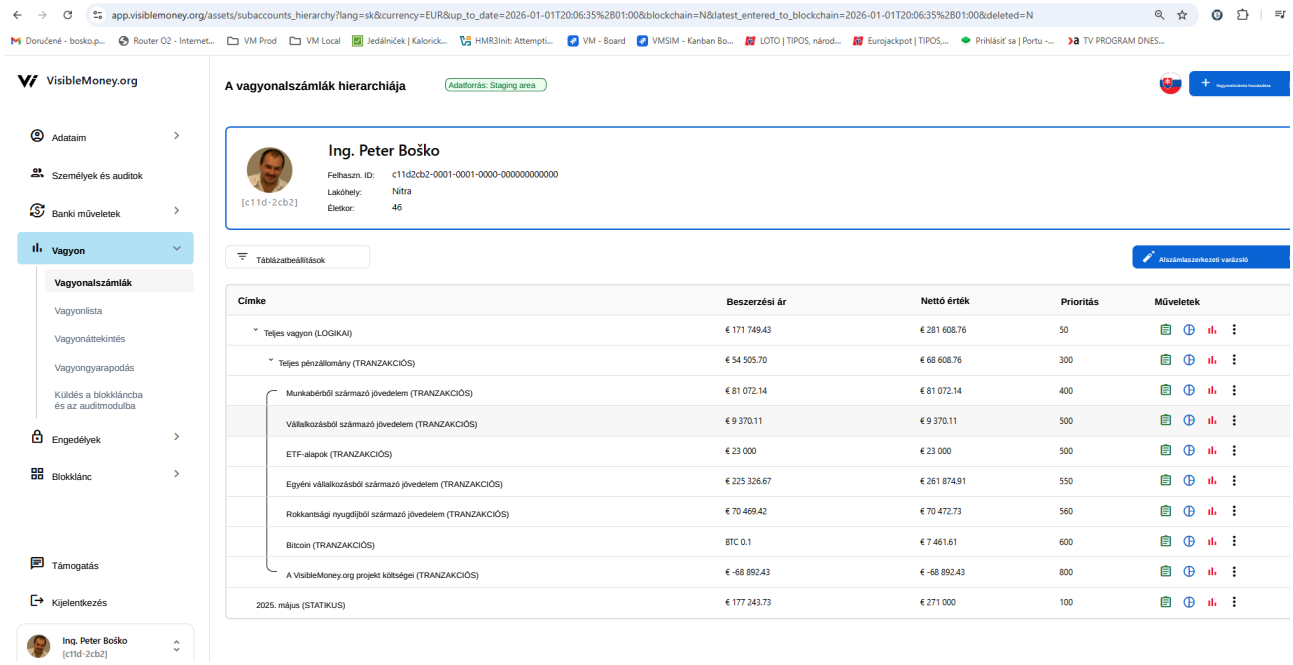

Vagyonalszámláim szerkezete az alkalmazás részletes vagyonnyilatkozatában

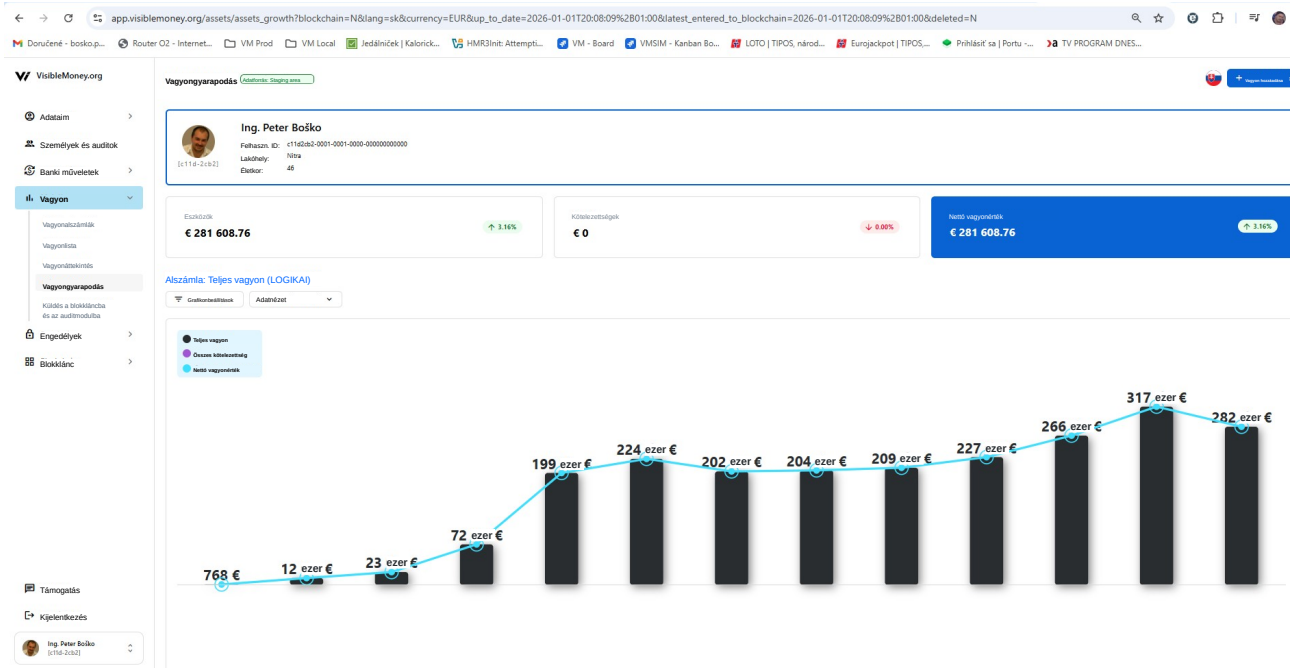

Vagyonom időbeli gyarapodása az alkalmazásban – 1998-tól 2025-ig

A projekt működésének nem kevésbé fontos része az úgynevezett auditálás. Az auditálás lehetővé teszi, hogy a projekt többi tagja betekintsen a felhasználó vagyoni adataiba. Azt, hogy kinek van joga ehhez, az ember által a projektben választott átláthatósági szint szabályozhatja. Ez az átláthatóság teljes hiányától a kérésre biztosított átláthatóságon és a harmadik személy – az úgynevezett nyilvános auditor – közvetítésével megvalósuló átláthatóságon át egészen a teljes átláthatóságig terjedhet. A kérésre biztosított átláthatóság azt jelenti, hogy miután valaki betekintést kér a felhasználó adataiba, a felhasználónak ezt a kérelmet kifejezetten jóvá kell hagynia – az adatok csak ezután válnak hozzáférhetővé. A nyilvános auditor

közvetítésével megvalósuló átláthatóság esetében az audit iránti kérelem a hozzá tartozó leírással együtt egy harmadik személyhez kerül, akinek az a megbízatása, hogy az ilyen megkeresésekre válaszoljon. Feladata, hogy tanulmányozza a rendelkezésre álló anyagokat, majd elvégezze az adatok auditját, és írásban közölje az eredményt az auditra igényt tartó személlyel. A teljes átláthatóság azt jelenti, hogy az alkalmazás bármely ellenőrzött felhasználójának joga van auditálni a felhasználó adatait. Az adatokhoz hozzáférők körét egy további beállítás is korlátozhatja: az auditálás joga kizárólag olyan felhasználók számára engedélyezhető, akik személyazonosságukat személyi igazolvánnyal, útlevéllel vagy más személyazonosító okmánnyal igazolták. Így elérhető, hogy a felhasználó adatait csak a saját nevükön fellépő felhasználók auditálhassák.

Az alkalmazás auditálásra szolgáló részébe beépítettük az úgynevezett auditálási üzenőfalat. Ez tulajdonképpen egy internetes üzenőfal megfelelője, amelyre minden, az audithoz hozzáférést kapó felhasználó beírhatja az észrevételeit. Az alkalmazás auditmoduljában képernyőkép készíthető az éppen látható képernyőről, a képre pedig megjegyzéseket lehet írni, illetve ki lehet emelni rajta bizonyos információkat. Az így megjegyzésekkel ellátott képeket ezután fel lehet tenni a felhasználó auditálási üzenőfalára.

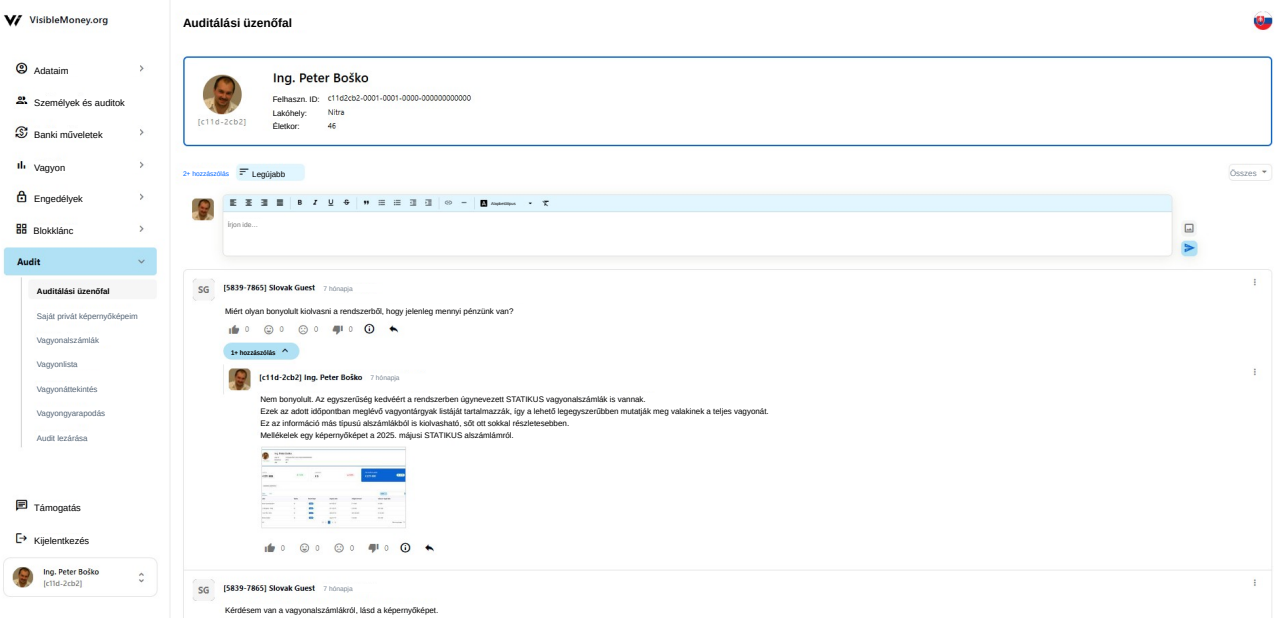

Az alkalmazás auditálási üzenőfala

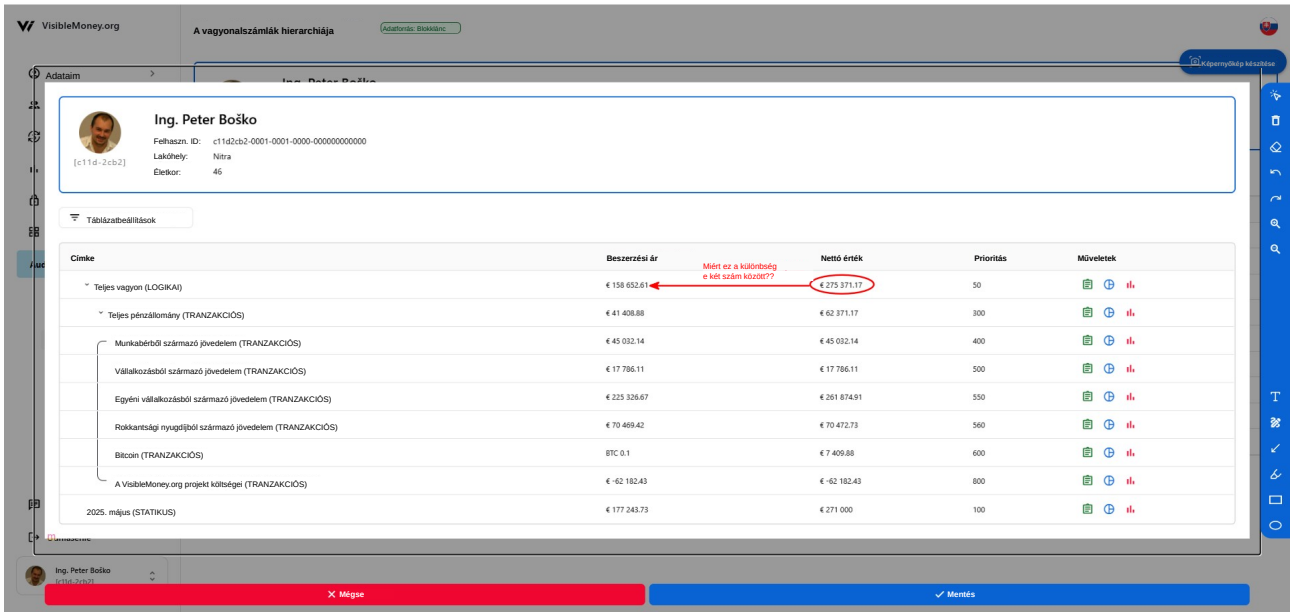

Az alkalmazás auditmodulja, amely lehetővé teszi az egyes adatok kommentálását

29 A projekt blokkláncalapú működése

A projekt kezdettől olyan technológiákra és olyan biztonsági megoldásokra épül, amelyek lehetővé teszik, hogy egyszer betöltse a társadalom központi elszámolási rendszerének szerepét, amelyet Walsch a könyvében leírt. A blokklánc feladata a rendszerben az adatok hitelességének szavatolása, valamint annak garantálása, hogy ne történhessen olyasmi, hogy bizonyos adatokat egyszerűen törölnek vagy módosítanak a rendszer adatbázisában. A blokklánc ugyanis olyan adatbázis-technológia, amelyben ami egyszer bekerül, örökre ott marad, mintha kőbe vésték volna. Technikailag lehetetlen bármit utólag úgy megváltoztatni a blokkláncban, hogy az ne sértse meg az adatok integritását. Ha ez mégis megtörténik a blokklánc adatbázisában, már az első ellenőrzéskor azonnal kiderül.

A rendszer minden fontos adata ezért röviddel a létrejötte után bekerül a blokklánc-alrendszerbe. A blokklánc-alrendszer minden adatot szöveges alakra konvertál – ez az adatok JSON-reprezentációja. Ezután ennek a szöveges értéknek a hashe kerül a blokkláncba. Mivel biztosítani kell a GDPR-nak megfelelő adattörlés lehetőségét, a blokkláncba nem az adatok teljes szöveges értéke, hanem csupán az SHA256-hashe kerül. Ha egy felhasználó kijelenti, hogy ki szeretne lépni a projektből, és azt kéri, hogy adatait visszavonhatatlanul töröljük, ezt meg tudjuk tenni. A blokkláncot tartalmazó részhez ugyanis nem kell hozzányúlnunk: a blokkláncban csak az értékek hashei szerepelnek, maguk az értékek nem. Az értékek hashei pedig az eredeti érték nélkül, amelyből kiszámítottuk őket – és amelyet törlünk –, értéktelenek.

Az adatok rendszerbeli nyilvántartásáról még azt is el kell mondani, hogy minden frissítés úgy történik a blokkláncos alrendszerben, hogy az adatbázisban létrejön az adott objektum új változata, az esemény időpontját rögzítő időbélyeggel együtt. Ha például valaki 1.1.2025 napján feltölti a blokkláncba, hogy 50 000 EUR-ért autót vásárolt, majd fél év múlva 80 000 EUR-ra módosítja a vételárat, az őt auditáló felhasználó mindkét értéket láthatja. Ha az auditot az 1.1.2025 napjára készített pillanatképen végzi, az 50 000-es értéket látja; ha az 1.6.2025 napjára készítetten, akkor a 80 000 EUR-t. Az adatok bevitelekor szem előtt kell tartani, hogy ami egyszer bekerül a blokkláncba, örökre ott marad.

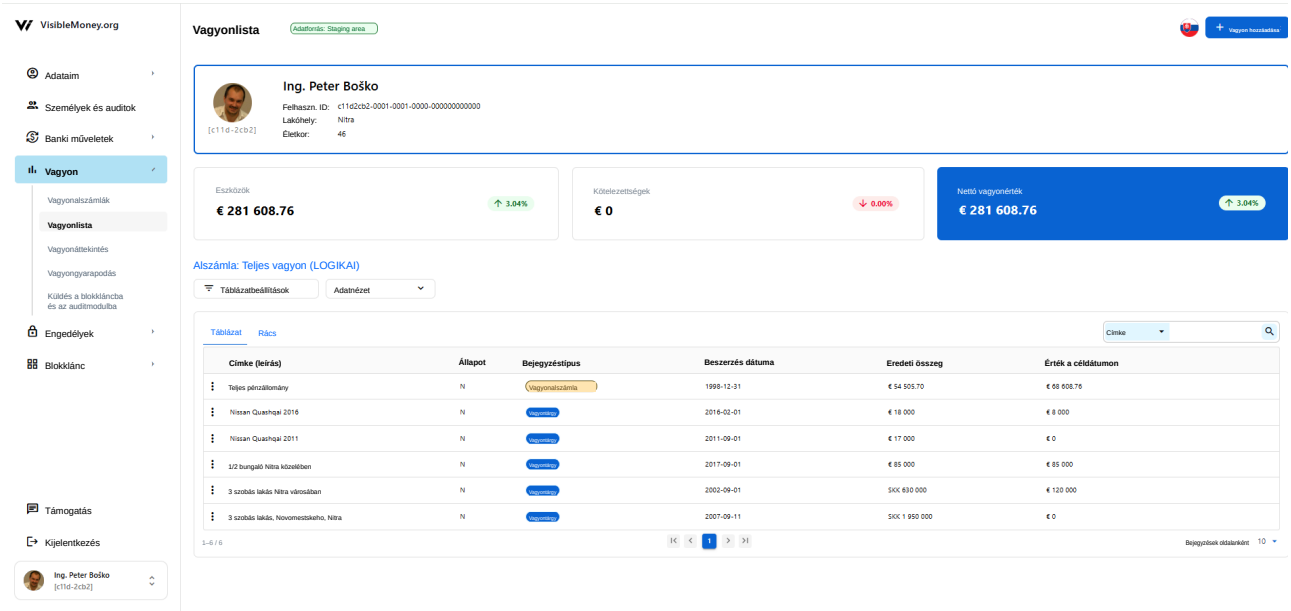

A vagyonlista képernyője

30 A projekt védelme mindenféle visszaélés ellen, mielőtt a társadalom működésének központjává válna

Ha a projekt olyannyira beválik, hogy észszerűnek látszik a társadalom teljes működését átállítani rá, akkor a világ legkiválóbb informatikai biztonsági szakértőinek újra kell értékelniük a projekttel kapcsolatos teljes megközelítésünket. A fejlesztés módjától kezdve azon át, hogy például a back office munkatársai hogyan tekinthetnek be a rendszer adataiba, egészen addig, hogy a projekt fejlesztői miként használhatnak SQL-klienst az éles adatbázison a problémák feltárásakor.

Érvényesülnie kell annak a szabálynak, hogy az adatokba való minden betekintést rendszerszinten, kikapcsolhatatlanul naplózunk. Legyen szó az adatok auditálásáról az alkalmazás funkcióival, egy back office-felhasználó adatbetekintéséről vagy az éles adatbázison SQL-kliensből végrehajtott SQL-parancsról. Az adatok tulajdonosának az alkalmazáson keresztül minden adatbetekintésről tudomást kell tudnia szerezni.

Az olyan módszertani eljárásoknak, mint például az alkalmazás hibáinak felderítése, olyan lépéseket is tartalmazniuk kell majd, amelyek biztosítják a hibajavítás céljából az éles környezetből letöltött adatok anonimizálását. A csapattal egy olyan alkalmazás fejlesztésén dolgozom, amely lehetővé teszi egy felhasználó adatainak exportálását az egyik adatbázisból, majd importálásukat például egy tesztkörnyezetbe, hogy ott szimulálhassuk az éles környezet állapotát. Egy ilyen eszköznek rendkívül alaposan kidolgozott megoldásokat kell tartalmaznia a letöltött adatok anonimizálására. Az adatok tesztkörnyezetbe történő átvitelét valószínűleg külön erre kijelölt csapatnak kell majd végeznie, egyértelműen meghatározott módszertani eljárások alapján.

Jelenleg nem vagyok akkora szakértője az informatikai biztonságnak, hogy első nekifutásra, kapásból elő tudjam húzni a megoldást arra, hogyan kell mindent biztonságossá tenni. Éppen ezért írom, hogy a projekt ilyen biztonsági felülvizsgálatát szakembereknek kell elvégezniük. A javasolt intézkedéseket más szakembereknek is véleményezniük kell, majd azokat újra meg újra tovább kell finomítani, amíg mindenki egyet nem ért abban, hogy a biztonsági megoldások egy ilyen jelentőségű projekt számára is elegendők lesznek.

Ennek a lépésnek az alábecsülése bibliai méretű katasztrófához vezethet. Ezért feltétlenül ragaszkodni kell a biztonság szintjéről kialakított konszenzushoz, és semmilyen körülmények között sem szabad semmit félvállról venni. A projekt biztonságát folyamatosan figyelni és értékelni kellene, hogy minden naprakész ismeretet magában foglaljon, összhangban az informatika és az emberi tudás legújabb állásával.

A rendszerbe való betekintések naplóit rendszeresen ellenőrizni kellene, és meg kellene vizsgálni az adatbetekintésekhez vezető indítékok jogosságát. Valószínűleg minden egyes betekintést valamilyen bürokratikus eljárásnak kell majd megelőznie, amely megadja hozzá a legitimációt.

Bizonyára nem lesz könnyű támadhatatlanul kidolgozni a projekt éles adataival végzett munka ilyen eljárásait és szabályrendszereit. Mégsem kételkedem benne, hogy ha a megfelelő emberek veszik kézbe az ügyet, csodák történnek majd. Ha egyetlen ember képes volt kitalálni és megvalósítani valami olyasmit,

mint a Bitcoin, akkor egy ilyen feladat a legjobb szakemberek számára gyerekjáték lesz egy decentralizált kriptovalutához képest.

Ami a blokklánc-technológia biztonságát illeti a kvantumszámítógépek esetleges megjelenése után, amikor ezek talán ki tudnák számítani, milyennek kell lennie egy adathalmaznak ahhoz, hogy egy meghatározott hash keletkezzen belőle: ezt a problémát szerintem könnyen meg lehet majd oldani a kívánt adatokból képzett több hash használatával. Egyetlen hash helyett például hármat tárolunk majd: a Peter értékhez az első hasht a Peter karakterláncból, a másodikat a Peter1 karakterláncból, a harmadikat pedig a Peter2 karakterláncból számítjuk ki. A kvantumszámítógép talán meg tudja állapítani, hogyan kell módosítani a bemenetet ahhoz, hogy az első hash azonos legyen a Peter karakterláncéval, azt viszont már nem találja meg, hogyan módosítsa a karakterláncot úgy, hogy a hash értéke egyszerre egyezzen meg a Peter, valamint a Peter1 karakterlánc megfelelő hashértékével, mert ilyen kombináció valószínűleg már nem is létezik. Feltehetően pontosan ki lehet számítani, hány hashre van szükség ahhoz, hogy minden esetben biztosan kimerítsük a valóság lehetőségeit, és a megfelelő hashkombinációk már lehetetlenek legyenek, mert egyszerűen nem léteznek.

31 Elnökválasztás

2023 elején elhatároztam, hogy kihasználom az alkalmat, amelyet az kínált, hogy Szlovákiában 2024 februárjában elnökválasztást, 2024 júniusában pedig európai parlamenti választást tartottak. Arra nem volt esélyem, hogy a projektet a 2023 őszi parlamenti választásra befejezzem – annál is kevésbé, mert az a parlamenti választás váratlanul jött: előrehozott választás volt.

Abban reménykedtem, hogy sikerül meggyőznöm néhány tisztességes elnökjelöltet arról, hogy az alkalmazáson keresztül hozzák nyilvánosságra a vagyonukra vonatkozó adatokat. A munkahelyemen éppen átalakulóban voltak a projektek, és mivel a cégnél akkoriban nehezen találtak számomra újabb munkát, felajánlottam, hogy fél év fizetés nélküli szabadságra megyek, hogy befejezhessem a Látható Pénzt, és felkészíthessem az elnökválasztásra.

Az elnökválasztás üzleti szempontból rosszul zárult számomra. Senkit sem sikerült meggyőznöm arról, hogy regisztráljon a rendszerbe, és nyilvánosságra hozza vagyoni adatait. Egy ideig beszélgetett velem valaki, aki feltehetően Ivan Korčok asszisztense volt, de végül ez is elhalt. Talán még jó is, hogy így alakult, mert az alkalmazás akkoriban grafikailag nem volt szép, és a működése is akadozott – lényegében csak statikus vagyonnyilatkozatot lehetett készíteni benne, vagyis összeírni a vagyontárgyakat egy adott időpontra vonatkozóan.

A munkától távol töltött hónapok után eljött az idő, amikor vissza kellett volna térnem az olaszokhoz dolgozni. Csakhogy kiderült: változások történtek a projektekben, és a megállapodásunk ellenére nem volt számomra munka. Így máshol kellett állást keresnem. Nagyjából fél év keresés után sikerült elhelyezkednem egy másik nemzetközi nagyvállalatnál, ahol egy banki rendszeren dolgoztam – szintén szenior Oracle-programozóként, adatbázis-fejlesztőként.

Magában a projektben ugyanakkor óriási előrelépés történt. Sikerült találnom egy ügyes grafikusnőt, aki emberközelibbé tette a rendszert. Végre úgy nézett ki, ahogyan kellett. Olyan funkcionális változtatásokat is végrehajtottam, amelyek alaposabb vagyonnyilvántartást tettek lehetővé: a statikus vagyonnyilatkozat mellett immár részleteset is lehetett készíteni, amelyből például az is kiolvasható volt, mennyit keresett az ember olyan ingatlanok adásvételén, amelyek már nincsenek a tulajdonában. Lehetővé vált a kriptovaluta-ügyletek nyilvántartása is, valamint például egy jelzáloghitel alakulásának és törlesztésének időbeli követése. 2025 májusára az alkalmazás végre eljutott oda, hogy valóban nem kellett szégyenkeznem miatta.

A marketingtevékenységet illetően spamekkel kezdtem bombázni például az Európai Parlament képviselőit a projekt létezéséről és küldetéséről. Az Európai Parlamentnek, azt hiszem, több mint 700 tagja van. A 700 elküldött e-mailből körülbelül 6 európai parlamenti képviselő kattintott a levélben szereplő weboldalra. Két képviselő asszisztense még válaszolt is valamit. Az egyik képviselőről azt olvastam, hogy oroszbarát hajlamai vannak – ilyen emberrel nem akartam kapcsolatba kerülni. A másik, egy cseh európai parlamenti képviselő sok sikert kívánt a projekthez, de amikor arra kértem, hogy készítsen vagyonnyilatkozatot a rendszerben, a kommunikáció elhalt.

32 Politikai ambíciók

Kezdett világossá válni számomra, hogy a projektnek nincs esélye növekedni, ha én magam nem járok elöl jó példával, és nem mutatom meg másoknak, hogyan kell valójában tisztességesen politizálni: józan paraszti ésszel, teljes átláthatósággal és nem utolsósorban globálisan.

Elhatároztam hát, hogy egyelőre legalább nem hivatalosan létrehozok egy politikai pártot, amely az említett három pillérre épül.

Az első pillér – a józan ész

Az első pillért egy dokumentum fejti ki, amely leírja, hogyan viszonyul majd az új párt az éppen napirenden lévő társadalmi témákhoz. Az ott leírt dolgok némelyikén egész életemben gondolkodtam. Igyekeztem ezekbe a tézisekbe belefoglalni mindazt a bölcsességet, amelyre életem során szert tettem. Nem hiszem, hogy az említett kérdésekhez észszerűbben lehetne közelíteni, mint ahogyan az ebben a dokumentumban szerepel. Számolok például azzal is, hogy vannak olyan ügyek, amelyekben az egyszerű halandónak támogató apparátus nélkül egyszerűen nincs esélye helyesen dönteni. Ezért egy egész bolygóra kiterjedő tanács felállítását javaslom, amely az emberi együttélés első pillantásra nehezen megoldhatónak tűnő etikai kérdéseivel foglalkozna. Egy ilyen tanács állásfoglalásainak a világ minden kormányára nézve kötelező érvényűnek kellene lenniük. Ha ugyanis egy ilyen testület valamiben egyszer egyetértésre jut, az sokkal megalapozottabb szakvélemény lesz, amely mögött ott áll a tanács teljes tekintélye és minden rendelkezésére álló eszköz; ráadásul pártatlan és tárgyilagos lesz, mentes minden populizmustól. Én például azzal a kérdéssel fordulnék egy ilyen tanácshoz, hogy helyes-e, illetve milyen feltételekkel helyes vagy helytelen megengedni, hogy más szexuális irányultságú emberek gyermeket fogadhassanak örökbe.

Ilyesmiről ugyanis egyetlen politikus sem dönthet észszerűen pusztán az íróasztala mögött ülve. Annak módszertani kidolgozásához, hogy mikor és milyen körülmények között engedélyezzük vagy ne engedélyezzük az azonos nemű párok számára a gyermek örökbefogadását, olyan esetek sokaságának alapos tanulmányozására van szükség, amelyekben az örökbefogadás jól vagy éppen rosszul alakult. Csak számos ilyen sikeres és sikertelen eset feltérképezése után lehet kidolgozni, milyen körülmények között hogyan kell eljárni. Egy ilyen eljárás magában foglalhatja a leendő szülők pszichológiai és szexológiai vizsgálatát, sőt akár különféle hosszadalmas procedúrákat is, amelyek nem feltétlenül kellemesek az örökbefogadást kérő szülők számára. Ha azonban egy ilyen pár őszintén és komolyan szeretne csaknem teljes értékű családot alapítani, nem okoz majd gondot nekik végigmenni az eljáráson. Ha valamely politikus az íróasztala mögül, hasraütésszerűen eldönti, hogy valakinek pusztán a szexuális irányultsága miatt nincs joga teljes értékű családhoz, az a primitív leegyszerűsítés és a populizmus jele, aminek nincs helye a modern társadalomban.

A szokatlan megközelítés másik példája a migránsokhoz és a migrációhoz való viszony. Úgy gondolom, hogy ha valakinek szerencséje van, és a világ fejlett részére születik, az nemcsak jogokkal, hanem kötelességekkel is jár. Ezek közé tartozik, hogy kényelmes helyzetünkből segítséget nyújtsunk egy másik lénynek, ha arra szüksége van. A migránsokkal kapcsolatos olyan problémák, mint a társadalomba való elégtelen beilleszkedésük, a Látható Pénznek köszönhetően könnyen megoldhatók lesznek. A migráns az új országában vendég, és új otthona szabályai szerint kell játszania. Ellenkező esetben a befogadó ország fenntartja magának a jogot, hogy elutasítsa. E szabályok része lehet például az a követelmény, hogy a

migránsokra a Látható Pénz rendszerében a pénzügyi átláthatóság legszigorúbb szintje vonatkozzon. Ez azt jelentené, hogy az ilyen ember minden gazdasági tranzakcióját árgus szemmel figyelné a környezete. Abban a pillanatban, amikor légpuskát vásárolna, hogy verebekre lövöldözzön, a környezete tiltakozni kezdene, neki pedig magyarázattal kellene szolgálnia. Az így felügyelt migránsok lennének a világ legjobb migránsai.

A migráció melletti további érvek, például a népesség csökkenése, közismertek. Ezekkel azonban nem kívánok érvelni, mert úgy gondolom, hogy a bolygó – különösen azután, hogy a tudomány megoldja az emberi halhatatlanság kérdését – a népességfogyás ellenkezőjével fog szembenézni. Ha az emberek nem halnak meg sem betegségekben, sem öregségben, a bolygónak a túlnépesedéssel kell majd megbirkóznia, nem az emberhiánnyal.

A politikai párt második pillére – a nagyfokú átláthatóság

A második pillér, a nagyfokú átláthatóság erőteljesen a Látható Pénz projektre fog támaszkodni. Az új párt minden tagjának részletes vagyonnyilatkozatot kell ugyanis készítenie a projektben, amelyet vagy a teljes nyilvánosságnak, vagy legalább a politikus megbízható környezetének ellenőriznie és jóváhagynia kell. Úgy gondolom, hogy ha a projekt beválik, indokolt lesz elgondolkodni olyan jogszabályokon, amelyek a közéletben tevékenykedő politikusok számára kötelezővé teszik vagyoni adataik naprakészen tartását a projektben. A politikusoknak ráadásul életük végéig részt kellene venniük benne – tehát a politikából való távozásuk után is –, hogy az esetleges aggályos vagyonmozgások akkor is láthatók legyenek, ha csak a politikából való kilépésüket követően történnek. A projekt hosszú távú célja az, hogy minden ember részt vegyen benne, ne csak a politikusok. Hatásai ugyanis csak ebben az esetben bontakoznak ki teljesen. Sokan azonban – legalábbis eleinte – nem fogadnák megértéssel ezt az elképzelést. Először igazolni kell a projekt kedvező hatásait. Egy ilyen próba első alanyai egyértelműen a politikusok és a közpénzből fizetett emberek, hiszen náluk a legfontosabb a bizonyítható megvesztegethetetlenség. Világos, hogy a projektnek kezdetben számos gyermekbetegsége és hiányossága lesz, de remélhetőleg éppen azért lesz mellettem a csapatom, hogy az esetleges hibákat kiküszöböljük, és a projektet a kívánt irányba vigyük tovább.

A harmadik pillér – a globális szemlélet

Miután a bolygón globalizálódott a kereskedelem és a gazdasági élet, ideje, hogy a politika is globalizálódjon. Szégyen, hogy abban a korban, amikor az emberiségnek a mesterséges intelligencia megteremtésével sikerült digitalizálnia a megismerést, a bolygó egészének még mindig nincs hivatalos politikai képviselete. Az Egyesült Nemzetek Szervezetének gyakorlatilag semmiféle valós politikai jogköre nincs, és a világ egyes országaiban a politikusok e tehetetlenségnek köszönhetően azt tesznek, amit akarnak. Szégyenletes, hogy a 21. században még mindig léteznek háborúk nemzetek vagy népcsoportok között.

Az emberiség egyesítésére törekvő modern politikai erőnek a globális vállalatokéhoz hasonló elvek szerint kellene működnie – ilyen például a Mc Donalds. Ahogyan a Mc Donalds valamely központjában fejlesztik ki azokat a termékeket, amelyeket azután szerte a világon értékesítenek, úgy egy globális politikai pártnak is rendelkeznie kellene egy központtal, ahol a lehető legjobb politikai termékek készülnek. Egy ilyen globális pártközpont minden aktuális, megoldásra váró problémát a magáénak tekintene, és a lehető legjobb megoldást dolgozná ki rá – a józan észt szem előtt tartva, szigorúan populizmusmentesen és tárgyszerűen. Mivel az egyes országokban a párt helyi politikusait politizálásuk során kötné a központ

álláspontja, visszaszorulna a populizmus és a nemkívánatos rögtönzés kísértése. Ha a világban felmerül egy probléma, az adott terület legjobb szakértőiből álló csapatnak kellene összeülnie, hogy meghatározza a megoldását. Ennek a csapatnak mindig a lehető legészszerűbb megoldással kellene előállnia, amely a helyi politikusok számára kötelező lenne. Ezzel megszűnne a kerék fölösleges újrafeltalálása – helyi szinten egyszerűen átvennék a központtól, hogyan kell megoldani a dolgokat. Ezeket a megoldásokat pedig az adott kérdéskör legkiválóbb elméi dolgoznák ki a bolygón. Nemkívánatos populizmus nélkül, mindenkor a józan észnek megfelelően.

Később, amikor a helyi politikai pártok megfelelő szervezeti struktúrái már kiépültek, az egységes álláspont kialakítása a központtól egyfajta párton belüli tanácshoz kerülne át. Ezt az egyes helyi szervezetek vezetői alkotnák, és olyasmi lenne, mint egy agy a bolygó agyán belül.

A világnak ezt a működési módját nevezik szerintem Új világrendnek. Az összeesküvés-elméletek az Új világrendet valamiféle sötét diktatúrának állítják be, amelynek célja az emberiség rabszolgasorba taszítása. Én úgy gondolom, hogy valójában éppen az ellenkezője igaz. Az Új világrend az emberiség működésének új módja gazdasági, társadalmi és politikai téren. Olyan működési mód, amelyben az emberiség tisztességes és igazságos együttélésének kulcsa egy, a liberális demokrácia alapjaira épülő társadalmi rendszer, kiegészítve a pénzügyi és vagyoni folyamatok csaknem teljes átláthatóságával. Úgy gondolom, az elrendezés ilyen megváltoztatása elengedhetetlen ahhoz, hogy az emberiség a mai technológiák korában is viszonylagos biztonságban fejlődhessen és tovább növekedhessen.

33 Részletek a személyes blogomból

Diebus solitudinis

A magány napjai, avagy Nothing else matters.

Amikor saját elméd tisztasága világos cselekvésre késztet.

Amikor oly egyedül vagy, mint a bal láb, tudod, hogy valahol a jobb is ott van.

Emberek vagyunk a folyó partján – vajon tudják ezt már ősidők óta?

Hiszen a folyónak két partja kell legyen. Örömmel lépek belé mezítelen.

Vissza az időbe, amikor anyám anyja megkeresztelt. S hittel megszentelte az életet.

E veszteség súlyát a templomban, lelkem mélyén nem fizetem meg elégtétel nélkül.

E sorok sodró tisztasága élő víz forrását szövi a szívbe.

Az Atya, a Lélek, a Fiú nevében – kristályszemmel ragadja meg az igazságot.

Abban a tükörben oly tisztán, a képek bizony életté válnak.

S így te is, ebben a pillanatban, élővé lettél.

Katka Knechtová – Spomaľ – különös párbeszéd

A nő: Valami mesés után, kertekbe, ahol nincs kereszt.

Hová rohansz ilyen őrülten? Nem bírok lépést tartani veled.

Lassíts – túl nagy a sebességed, csak a hatodik érzékemmel érzékelem.

Szédülök.

Sietek melletted, és elegem van már a fölösleges bírságokból.

Félnem kell?

A férfi: Nem, kedvesem, félned bizonyosan nem kell.

Bár egy kevés talán nem árt.

Valami gyönyörű van születőben.

Egy ország, vagy inkább az egész világ, ahol már nincs semmi fájdalom.

Világ, ahol az ember szabadon lélegzik.

Világ, ahol az ember örökké fiatal.

Világ, ahol az ember azt teszi, amit igazán szeret.

Az egyik zenét szerez, a másik fagylaltot oszt a téren.

A harmadik gyermekei nevelésének szenteli életét.

Hogy jobban érezze, hogyan repül az idő.

Csak meg kell fogadnia az oltár előtt, hogy az anyjukkal gyermekeik fiatal felnőttkoráig példás pár lesznek.

Világ, ahol az értékeket már nem pénzben mérik, világ, ahol az emberi boldogságot becsülettel őrzik.

Ahol nincs többé semmilyen betegség, ahol az emberiség lerázza a szolgaságot.

Világ, ahol nincs többé hiány, ahol az ember csak arra fordít energiát, amiben valóban szeretet van – családra, boldogságra, hitre s arra, ami értelmet ad neki.

A mai emberiség 3 alapvető kihívása és az én válaszom rájuk

Korunk 3 kihívása, amelyeknek úgy döntöttem, energiát szentelek. A társadalom szabályainak megváltoztatásától az örök életen át a lét ontológiájában elérhető előrelépésig.

1. kihívás – A társadalom működését meghatározó szabályok enyhe megváltoztatása, amely drámai hatással lehet az emberi együttélés hatékonyságára – a Látható Pénz bevezetése

Foglalkozásomat tekintve programozó vagyok. A programozásban meglehetősen megszokott, hogy miután elkészítünk egy funkciót az ügyfélnek, és minden úgy működik, ahogyan kell, még egyszer átgondoljuk az egész problémát – ezúttal azonban már mindazzal a tapasztalattal gazdagabban, amellyel a kezdetkor még nem rendelkeztünk –, és ha a körülmények engedik, újra megírjuk az egészet, most már sokkal átgondoltabb koncepció mentén, mint elsőre. Ekkor ugyanis már tudjuk, milyen nehézségek várnak ránk a probléma megoldásakor, milyen kivételeket kell tudnia kezelni a rendszerünknek és így tovább. Ezt a folyamatot refaktorálásnak nevezik. A társadalom egészének működésére rálátva ezt a refaktorálást legutóbb Jézus Krisztus végezte el, 2000 évvel ezelőtt. Eltelt 2000 év, és ezalatt senki sem gondolta végig, hogyan működhetne az emberi társadalom jobban, átgondoltabb alapokon. Krisztus szavai – „Aki közületek bűntelen, az vesse rá az első követ", valamint „Amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük" – előrelépést jelentettek Mózes tízparancsolatához képest, a Názáreti óta azonban a társadalom szabályai többé-kevésbé a maguk sodrában fejlődtek. Azt próbálom mondani, hogy 2000 év tapasztalatgyűjtés után talán ideje volna hátralépni, és megpróbálni megtervezni, hogyan működhetne jobban az emberi társadalom. Arra a válaszra, hogy milyennek kellene lennie a harmadik évezred emberi társadalmának, először Neale Donald Walsch amerikai szerző Hovory s Bohom 2 című könyvében figyeltem fel. A könyvet a 90-es évek közepén olvastam, amikor Szlovákiában a vad mečiarizmus és az éppen privatizált vagyonokért folyó harc tombolt. Az egész gondolat elvileg rendkívül egyszerű. A szerző szerint a fejlett társadalmakban – vagyis azokban, ahol senki sem akar semmit más kárára – a pénz egyszerűen teljesen átlátható és látható. Más szóval a társadalomban bárki megtudhatja és bármikor ellenőrizheti, hogy kinek mennyi pénze van, milyen vagyonnal rendelkezik, milyen pénzmozgások kapcsolódnak hozzá, és így tovább. Informatikusként felismertem, hogy ilyesmi megvalósítható lenne egy olyan banki rendszer bevezetésével, amely tartalmazná és rendelkezésre tudná bocsátani ezeket az információkat, és egyúttal az egész társadalom központi elszámolóközpontjaként működne. Ha Önnek most ezer oka is eszébe jut, hogy ez miért nem működhetne, előbb nézzen körül a https://viditelnepeniaze.sk oldalon: minden oldalról, alulról és felülről is körüljártam ott az elképzelést. Akár a hírlevélre is feliratkozhat az e-mail-címével; a hírlevél számomra fontos mércéje annak, mennyire sikerül vagy nem sikerül megszólítanom a nyilvánosságot.

Hogy végül lezárjam ezt a gondolatot: úgy vélem, az egész társadalom átállása egy átlátható pénzügyi rendszerre, amelyben a pénz, a vagyon és ezek mozgása teljesen látható, talán nem csupán olyasmi, ami javítja az emberiség egészének működését, hanem akár szükségszerűség is lehet. Lehetővé tenné ugyanis

ellenőrzési mechanizmusok bevezetését a társadalom olyan neuralgikus pontjain, amelyek felügyelete létfontosságú lehet, miközben védelmükkel a klasszikus kapitalizmus egyáltalán nem foglalkozik. A legszembetűnőbb példaként az jut eszembe, hogy a Látható Pénznek köszönhetően sokkal jobban lehetne ellenőrizni, valójában mit csinálnak például azok a biológiai laboratóriumok, amelyek akár új, halálos vírust is képesek kifejleszteni.

2. kihívás – Olyan előrelépés az orvostudományban, amely minden betegség, sőt az öregség gyógyítását is lehetővé teszi – az örök élet elérése

Korunk legnagyobb üzleti lehetőségét szerintem nem az önvezető elektromos autók jelentik, hanem valami, ami minden ember szükségleteire sokkal személyesebb és bensőségesebb választ ad, mint valamiféle menő anyagi jószág. Valamennyi tudományág fejlődése ugyanis egy olyan utat világít meg, amely előbb vagy utóbb valósággá válik. Az orvostudomány fejlődésére gondolok. De nem csupán a betegségek gyógyítására. Attól, hogy bármely betegséget meg tudjunk gyógyítani, már csak kis lépés az emberi test biológiai folyamatainak visszafordítása is – vagyis az öregedés megállítása, sőt akár az ember biológiai órájának visszafelé fordítása.

Informatikusként a minden egyes embert érintő probléma e megoldásában óriási alkalmazási lehetőséget látok a szoftvertechnológiák számára. Az orvostudomány problémája ugyanis a visszacsatolás. Egy orvos valójában soha nem tudja 100%-os bizonyossággal megmondani, hogyan reagál majd az Ön szervezete egy adott gyógyszerre. Arról pedig végképp nem tud biztosat mondani, hogy milyen mellékhatások jelentkeznek, ha 10 éven át folyamatosan szedi. A test szoftveres modelljei megoldhatnák ezt a problémát. Az emberi test szoftveres modellje ugyanis olyan rendszer, amely ki tudja számítani, hogyan viselkedik a test valamely része bizonyos külső körülmények között. Az emberi test ilyen virtualizálása az orvostudomány Szent Gráljává válik majd. Ha ki lehet próbálni, hogyan reagál a test különféle vegyi anyagokra vagy kezelésekre, az orvosok olyan eszközt kapnak a kezükbe, amellyel tökéletesen uralhatják az emberi test minden egyes sejtjét.

Saját egészsége minden embert élénken foglalkoztat, és ezen a területen bármilyen előrelépést hatalmas üzleti siker jutalmaz majd. Még az is lehetséges, hogy az általános mesterséges intelligenciát hamarabb sikerül létrehozni az emberi agy kémiájának és folyamatainak szimulálásával, mint mesterséges neurális hálók építésével.

Hogy ennek a kihívásnak a következtetését visszakapcsoljam az egész írás címéhez: úgy gondolom, ha az első lépéssel elegendő pénzt sikerülne keresnem ahhoz, hogy finanszírozzam a második kihíváshoz szükséges, akár több évtizeden át tartó kutatást, a kihívás megvalósítható lenne. Tisztában vagyok vele, hogy ügyes vállalkozók tőlem függetlenül is megragadják majd ezt a lehetőséget. Ha azonban én rendszerszerűen, a célt szem előtt tartva közelítenék hozzá, az egész folyamatot bizonyára néhány évvel le lehetne rövidíteni. Ez az én nemzedékem tagjai számára az élet és a halál közötti különbséget jelentheti. Pontosítok: az örök élet és a halál közötti különbséget.

Úgy gondolom, az egész elképzelés 20 éven belül megvalósítható, az emberi genom kiolvasásához hasonló módon. Az ezredfordulón egy ember genomjának kiolvasását egymilliárd dollárra becsülték. Húsz évvel később kereskedelmi szolgáltatásként 1000 euróért végeznek genetikai szekvenálást. Amit leírok, ugyan egy nagyságrenddel nehezebb feladat, de 20 évvel újabb technológiákkal lehet hozzáfogni.

3. kihívás – Előrelépés a lét ontológiájában – 100%-os bizonyíték elérése arra, hogy a külvilág és a körülöttünk élő emberek ugyanolyan valóságosak, mint én magam – a magány problémájának megoldása

Ez a kihívás az élet és a lét egy olyan sajátosságát érinti, amely szerintem az ember és a lét mint olyan legnagyobb átka, egyúttal legnagyobb áldása is. Feltehetően sokan nemigen fogják érteni ezt a bekezdést. Kortársaim többségének minden idejét leköti a tőlük függő hozzátartozókról való gondoskodás – a szülői szerepre gondolok. Ha az embert efféle gondok foglalkoztatják, a nap végére örül, hogy egyáltalán talpon van, és az ilyen, a cserebogár halhatatlanságán töprengő elmélkedések értelmetlennek és fölöslegesnek tűnnek számára. A helyzet azonban gyökeresen megváltozik, ha valóban sikerül teljesíteni a második pontban megfogalmazott kihívást, és az emberek korlátlan ideig élhetnek. A gyerekek felnőnek és elmennek; sőt az is lehetséges, hogy a bolygó korlátozott erőforrásai miatt nem lehet majd korlátlan számú gyermekünk, ahogyan ma. Életük kezdeti szakaszán túljutva az emberek csak kivételesen vállalnak majd újabb gyermeket. Több idejük lesz az önvizsgálatra és belső világuk megfigyelésére.

Mivel az írásnak ez a része nagy valószínűséggel túlságosan is személyes, talán helyénvaló volna felvázolnom a saját élethelyzetemet. 42 éves vagyok, a sclerosis multiplex kerekesszékhez kötött, és valószínű, hogy a betegség még nem mondta ki az utolsó szót. Ilyen körülmények között kissé őrültnek kellene lennem ahhoz, hogy összeszedjem a bátorságomat a családalapításhoz. Azt próbálom elmagyarázni, hogy a személyes helyzetem meglehetősen sajátos, és talán olyasmiken is gondolkodom, amelyekhez az emberi elme rendes körülmények között nemigen kalandozik el.

Nagyon kevés dologról rendelkezik az ember teljes, 100%-os bizonyossággal. E kiváltságos körbe tartozik René Descartes kijelentése: „Gondolkodom, tehát vagyok." Ha ugyanis érvényes az elemi logika, abból a tényből, amelyet az ember éppen átél – vagyis hogy gondolkodik –, szükségképpen következik, hogy valóságos létezőnek kell lennie, hiszen gondolatot hoz létre. Az élet többi dolgának túlnyomó többsége mérföldekre van attól a bizonyosságtól, amellyel az ember a saját létéről rendelkezik. Az ember észlelése és a valóság olyan távol lehet egymástól, mint annak az embernek az érzetei és a valóság, aki csupán az árnyakat érzékeli Platón híres barlangjában. Környezetéről az ember csak annyit tudhat, amennyit az érzékei közvetítenek számára. Ha például valami hibás az érzékelésében – mondjuk színvak –, sohasem érti meg, hogyan látják a világot az egészséges emberek. Elméletileg a külvilágnak egyáltalán nem kell valóságosnak lennie: elegendő, ha az Ön érzékei számára annak tűnik. Más szóval az embernek semmiféle bizonyítéka nincs a környezetéről; lehet, hogy semmi sem valóságos körülötte, elegendő, ha az érzékei folyamatosan megtévesztik. Úgy gondolom, az észlelésben elképzelhető legnagyobb minőségi ugrás az lehet, ha az ember ugyanolyan bizonyosságot szerez arról, ami a külvilágban fontos számára, mint amilyennel a saját létezéséről rendelkezik: bizonyosságot arról, hogy mindaz valóban ugyanolyan valóságos, mint ő maga. Ha sikerül ilyen bizonyosságot szereznem a külvilágról, egyszerűen leülök, és három napig sírok majd megkönnyebbülésemben. Végtelenül ijesztő és lehangoló, hogy semmiféle bizonyosságunk nincs annak a létéről, ami a legfontosabb számunkra.

E kihívás bevezetőjében azt írtam, hogy az ember környezetével kapcsolatos bizonytalansága nemcsak a legnagyobb átka, hanem áldása is. Azért áldás, mert ha a tudomány előrehalad ebben a kérdésben, talán eljutunk arra a pontra, ahol úgyszólván el lehet rabolni az elme identitását. Ha ma van egy milliárdosunk, soha nem történhet meg, hogy megeszik egymilliárd hamburgert, és annyi öröme származik

belőlük, mint egymilliárd különálló embernek összesen, akik fejenként egy hamburgert ettek. Ha képesek leszünk úgyszólván elrabolni egy másik ember elméjét, s ezzel bizonyosságot szerezni arról, hogy az az ember ugyanolyan valóságos, mint mi magunk, talán azoknak az embereknek az örömeit is összeadódva élhetjük át, akiknek elraboltuk az elméjét. Ezért lehet egy ilyen tudományos előrelépés kétélű fegyver.

Záró gondolatok

Három kihívást írtam le, amelyeknek, ha lesz hozzá némi erőm és akaratom, úgy döntöttem, energiát szentelek. Az első kihíváson már a 90-es évek közepe óta dolgozom a háttérben, gondolatban. A Látható Pénz bevezetése érdekében nagyjából egy évvel ezelőtt kezdtem konkrét lépéseket tenni: létrehoztam az elképzelést bemutató weboldalt, és nekiláttam a szoftver fejlesztésének, amelyen a Látható Pénz rendszere működhetne. A második kihívás az első lehetséges sikerére épül. Ha az elsővel sikerül anyagilag áttörést elérnem, a rendelkezésre álló források szükséges részét az emberi test szoftveres modelljeinek fejlesztésébe fektetem.

A harmadik kihívás az egyetlen, amelynél egyelőre nem látszik fény az alagút végén. Olyan tudományos előrelépéstől függ, amelyet nem lehet előre megjósolni: lehet, hogy már a küszöbön áll, de az is lehet, hogy évezredekre van. Egy 18. századi ember azonban hasonlóan ítélte volna meg a mai mobiltelefonok és az internet lehetőségeit is.

Hogyan működik a karma

Ahhoz, hogy megértsük, miként működnek bizonyos dolgok az életben, szerintem alapvető fontosságú megértenünk a karma működését. Nem arról van szó, hogy egy felhőn ülő öregúr az égen jegyzetfüzetbe írja, ki mikor milyen rosszat vagy jót tett valakivel, majd bizonyos alkalmakkor a múltbeli tetteiknek megfelelően megbünteti az embereket.

Inkább úgy gondolom, hogy az életnek ebben a bumerángszerű mechanizmusában is sokkal nagyobb szerepe van az egyes szám első személyű észlelésünknek. Mi magunk és a saját tudatunk vagyunk azok, akik nagyon jól tudjuk, mikor kivel tettünk jót vagy rosszat. Ha a mérlegünk negatív, tudatalattink rossz dolgokat vonz az életünkbe – és fordítva.

Ha például valamilyen negatív dolog történik az életben – mondjuk terhességmegszakításon esünk át –, akkor hiába gondoljuk a döntés pillanatában, hogy lelkileg megbékéltünk a következményekkel, hosszabb távon ez katasztrofális következményekkel járó tévedésnek bizonyulhat. Függetlenül attól, hogy az emberi magzat elpusztítását ugyanolyan vétségnek tekintjük-e, mint egy élő ember megölését, vagy egyszerűen valamiféle alaktalan biológiai anyag életének következmények nélküli megszüntetését látjuk benne, amely különben tönkretette volna az életünket, később olyan helyzetekbe kerülhetünk, amelyekben megváltozik a nézőpontunk. Sőt kevéssé valószínű, hogy ez ne következzen be. Az abortusz bizonyos nézőpontból egy másik ember megölésénél is sokszorta súlyosabb bűntettnek tekinthető. Hiszen úgy is lehet rá nézni, mint a saját gyermekünk meggyilkolására. Hogy világos legyen, mit próbálok mondani: már önmagában az, hogy a saját gyermekünk meggyilkolásaként is tekinthetünk rá, elegendő ahhoz, hogy csalhatatlan bizonyossággal tönkretegye az életünket. Életem során négy olyan emberrel kerültem közeli kapcsolatba, aki hasonlót tett. Közülük hármat annyira megbénítottak a következmények, hogy egészen egyszerű helyzeteket is rosszul ítéltek meg, és pokollá tették környezetük életét. Az ilyen ember szeme előtt mintha hatalmas akadály tornyosulna, amely megfosztja attól, hogy tárgyilagosan lássa a világot. Bármit tesz ugyanis, azt elsősorban az befolyásolja, hogy mindenbe oda nem illő elemeket visz bele, amelyeknek elsődleges célja valamiképpen igazolni az élet ellen elkövetett vétségét.

Hogy tehát lezárjam: olyasmin átesni, mint az abortusz, alapvetően negatív irányba változtathatja meg az életet. Akkor is, ha az adott pillanatból nézve jó, pragmatikus választásnak tűnik, amely megóvja az embert kényelmes életének összeomlásától. Az esetek túlnyomó többségében ez alku az ördöggel: az ember úgyszólván lemond tiszta lelkiismeretéről a látszólag kényelmes életért cserébe. Ezt kötelezően és mélyrehatóan el kellene magyarázni elsősorban azoknak a fiatal nőknek, akik ilyesmire készülnek. A lehetséges következményeket megvilágító hatékony ellenintézkedés lehetne például, ha kötelezően valamennyi időt kellene tölteniük egy kórház újszülöttosztályán. Ha azután, hogy alaposan elmagyarázták neki, milyen következményekkel járhat a döntése, és az újszülöttosztályon kapcsolatba került az új élettel, a nő mégis ragaszkodik az elhatározásához, akkor az indokai nyilván olyan súlyosak, hogy a döntését tiszteletben kellene tartani.

Elmélkedés a világegyetem szükségszerű végességéről

Ez az elmélkedés meglehetősen távol áll a szigorú bizonyítástól, mégis úgy gondolom, hogy gondolatmenete során olyan felismerések bukkannak fel, amelyeket érdemes ismerni.

Albert Einstein egykor azt mondta, hogy a világegyetem és az emberi ostobaság végtelen, bár az előbbiben nem biztos. Ebben az írásban megpróbálom bebizonyítani, hogy Einstein a világegyetemet illetően tévedett.

Képzeljük el, hogy a világegyetem valóban végtelen. Bármely pontján elmondhatnánk tehát, hogy trilliószor trillió fényévnyire létezik egy Föld 2 bolygó, rajta pedig Peter Boško2. Ha trilliószor trillió évnyire nem létezne, akkor létezhetne trilliószor trilliószor trillió évvel távolabb. Ha a világegyetem végtelen lenne, Boško 2 keresését korlátlanul kiterjeszthetnénk, így az szükségképpen sikerre lenne ítélve. Végtelen sok sikerre. Peter Boško 2 azonban technológiailag annyira fejlett lenne, hogy ebből a távolságból is képes volna 500 EUR-t küldeni a tenyerembe, ha most kinyújtom a kezem. Látják, milyen képtelenségekhez jutunk? Az általam leírt Peter Boško 2 nem létezik, mert éppen nem landolt a kezemben egy 500 eurós bankjegy.

A tisztánlátás kedvéért hozzá kell tenni, hogy ez a bizonyítás hallgatólagosan két előfeltevésre épül:

Végtelen világegyetemnek olyat tekintek, amelyben vég nélkül ismétlődik az anyagnak az az eloszlása, amelyet a látható világegyetem általunk megfigyelt részéből ismerünk. Az anyag eloszlásának benne a végtelenségig többé-kevésbé véletlenszerűnek kell lennie, és lehetővé kell tennie az általunk ismert galaxisok és csillagrendszerek létét. Ha azonban például a világegyetem csak egy bizonyos – mégoly hatalmas – távolságig hasonlít az általunk megfigyelthez, azon túl pedig már csupán üres tér van, akkor az ilyen világegyetemet végesnek tekintem.

A másik előfeltevés az, hogy kellő technológiai fejlettség mellett fizikailag valamilyen módon lehetséges óriási távolságból anyagi beavatkozást végrehajtani – például tetszőleges távolságból hozzám teleportálni egy bankjegyet. Ha az első Peter Boško 2 tőlem 10^{100} fényévnyire létezik, de elégtelen technológiai fejlettsége miatt nem tudja elküldeni a bankjegyet, az semmit sem változtat a bizonyításomon: egyszerűen tovább keresem a következőt, aki már a szükséges technológiával is rendelkezik. Bizonyításom érvényességéhez csupán arra van szükségem, hogy valamilyen rendkívül fejlett technológiával fizikailag lehetséges legyen a bankjegyet tetszőleges távolságra elküldeni.

A világegyetem nem lehet végtelen, mert a végtelen megjelenése bizonyítható képtelenségekhez vezet, például a bankjegy elküldéséhez, ami bizonyíthatóan nem történik meg. A bankjegy elküldése azonban csupán egy nyilvánvalóan értelmetlen példa, amely a végtelen világegyetem képtelen következményeit hivatott szemléltetni. Valójában ennél sokkal több mindennek kellene megtörténnie. Lényegében mindannak, amire gondolok, s annak is, amire nem, és nemcsak velem, hanem az egész világegyetemben. Ha a világegyetem végtelen lenne, mindenütt mindennek meg kellene történnie, ami megtörténhet. Ez pedig már a nemlét meghatározása. És az valóban végtelen.

A lét egyetlen vonása, amely bizonyos értelemben a végtelenség tulajdonságával bír, az a tény, hogy tudatában vagyok önmagamnak. Vagy, ha úgy tetszik, hogy a tudattal rendelkező lények tudatában vannak önmaguknak. Róluk azonban ezt csak közvetve tudom; önmagamról 100%-os bizonyossággal, hiszen közvetlenül a bensőmben történik.

De erről talán majd máskor

A Látható Pénz (VP) rendszer architektúrája – az első, blokklánccal biztosított átlátható banki rendszer 1

Már eltelt némi idő azóta, hogy közzétettem a blogomon egy írást arról, hogyan hozhatnának a kriptovaluták világának újításai alapvető változást az emberek egymáshoz való viszonyában. Röviden arról van szó, hogy ha a társadalomban bizonyos mértékig az emberek magánpénzei és vagyona is átlátható lenne, az idővel valószínűleg megoldaná az erőforrásokért folytatott ősi emberi küzdelemből eredő problémák túlnyomó többségét.

A mai írásban annak a rendszernek az architektúrájával szeretnék foglalkozni, amely megfelelne egy az egész társadalomra kiterjedő, átlátható elszámolási rendszer követelményeinek, és amelyet lassanként fejlesztek. Bevezetésként egy kis technikai kitekintésre lesz szükség a kriptovaluták világába.

A hashalgoritmus mint kulcs annak bizonyításához, hogy bizonyos dolgok pontosan úgy állnak, ahogyan valahol rögzítettük őket, és nagy bizonyossággal semmiképpen sem másként

Az informatika világában, különösen pedig a kriptovaluták területén kulcsfogalom az úgynevezett hashalgoritmus. Leggyakrabban használt változata, az úgynevezett SHA256 olyan algoritmus, amelynek bemenetként adunk egy rövid szöveget vagy akár egy több terabájtos fájlt, és ehhez a bemenethez előállít egy 64 karakter hosszúságú karakterláncot, amely a következőképpen néz ki:

A „Peter” szöveg SHA256-hashe például ez az érték:

ea72c79594296e45b8c2a296644d988581f58cfac6601d122ed0a8bd7c02e8bf

A „Peter1” szöveg SHA256-hashe viszont már ez:

c2a455a6fba64a8aa2dabed5d193a6bd89813376c02ae40b86f56af6473d4323

Amint látható, az algoritmus által visszaadott két érték teljesen eltér egymástól, és semmilyen módon nem függ össze. A hashfüggvény ugyanis az úgynevezett lavinahatás szerint működik. A bemeneti karakterlánc egyetlen bitjének megváltoztatása olyan drámai változásokat okoz az eredményben, hogy a kapott értékek végül teljesen függetlenek egymástól, jóllehet esetleg hasonló adatokból, azaz bemenetekből keletkeztek. Az SHA256 az egész informatika világában egységes: ha tehát bárki azt mondja, hogy kiszámította egy bemenet SHA256-hashét, annak teljesen más operációs rendszeren vagy programozási nyelven is ugyanazt az eredményt kell adnia. Mert az alkalmazott eljárás mindenütt ugyanaz.

Az SHA256-hashképzésnek az a tulajdonsága is megvan, hogy ha valakinek megadjuk az eredményt, például az említett ea72c79594296e45b8c2a296644d988581f58cfac6601d122ed0a8bd7c02e8bf értéket, de nem áruljuk el neki, hogy ez a Peter érték hashe, akkor nincs módja ezt megállapítani. Csak úgy jöhet rá, ha abból indul ki, hogy a hashfüggvénynek megadott bemeneti szövegünk nem volt túl hosszú, és például csak alfanumerikus karaktereket tartalmazott, majd próbálkozni kezd: mondjuk először egyetlen „a” betűvel, aztán hozzátesz egy b-t – „ab” –, és az így előállított bemenetekkel meghívja az SHA256-függvényt, majd összehasonlítja az eredményt az általunk megadott értékkel. Ezt addig folytatja, amíg rá nem bukkan egy olyan karaktersorozatra, amely ugyanazt az eredményt adja, mint amit megadtunk neki. Más szóval, ha például ennek a szövegnek számítanánk ki a hashét:

{

“account_from”:”SK11 1100 0000 0000 2644 5963”,

“account_to”: ”SK15 1100 0000 0000 2677 5968”,

“amount”: 5000,

“currency”:”EUR”

}

(A példa teljes egészében kitalált, a nem létező számlaszámokat is beleértve)

Az így kapott érték 7b4f22193ad7675da45be8d5e22f042b36cdc78c397f92dd572786dca61b326b lenne. Ha az illető például úgy akarná módosítani a szöveget, hogy az összeget 5000-ről 10000-re változtassa, azt ugyan megtehetné, de a tranzakció törzsének többi részét már rendkívül nehezen tudná úgy átalakítani, hogy abban az általa kívánt 10000 szerepeljen 5000 helyett, ugyanakkor a teljes szöveg hashértéke változatlan maradjon. Egyszerűen más adatokkal táplálná az algoritmust, és évmilliárdokba telne, mire rájönne a tranzakció törzsének olyan módosítására, amely mellett a hashfüggvény eredménye megegyezik az eredetivel, miközben az összeg az ő kívánsága szerint megváltozott.

A hashfüggvénynek ezt a tulajdonságát arra használjuk, hogy ha valakinek adunk egy szöveget, amelyet valahonnan be tud szerezni – például egy tranzakciós adatbázisból –, és egyúttal megmondjuk neki, milyen hashértéke volt a szövegnek a keletkezésekor, akkor nagyon gyorsan ellenőrizni tudja, változott-e a szöveg azóta, hogy kiszámítottuk az eredeti hashértéket. Éppen ezt az ellenőrzést tekintjük bizonyítéknak arra, hogy az adatok nem változtak meg azóta, hogy a hashüket kiszámítottuk.

Blokklánc – a hashfüggvény használata szteroidokon

Amit ebben az írásban a blokkláncról bemutatok, az nagyjából 10%-a annak, amit ez a fogalom valójában magában foglal. A VP architektúrájának ismertetéséhez azonban ez bőségesen elegendő lesz.

Viszonylag röviddel a Bitcoin megjelenése után kitört a blokkláncőrület. Olyan cégek alakultak, amelyek a blokklánc felhasználására kívántak szakosodni az informatika különböző területein, a tanácsadók pedig olyan megjelölésekkel kezdték kiegészíteni a munkakörük leírását, mint a Blockchain specialist és hasonlók. Végül a blokklánc a Bitcoin és a kriptovaluták világán kívül gyakorlatilag alig terjedt el. Hallottam néhány olyan alkalmazásról, ahol fontos, hogy valamely információ örökre megmaradjon – például hogy egy beteg valamilyen gyógyszert szedett, és így tovább.

Miről is van szó tehát a blokklánc esetében? A kriptovaluták egyedülálló módon oldják meg a pénz problémáját: a valuta nem egyetlen, valahol elhelyezett központosított rendszerben él, hanem gyakorlatilag bárhol, ahol egy, a működését támogató és az internethez kapcsolódó szerver fut, legyen az akár egészen kicsi is. Ahhoz azonban, hogy a valuta egyetlen központi szerver nélkül működjön, szükség van valamire, ami minden olyan kis számítógépen azonos, amelyen a valuta fut, és ami frissül minden tranzakcióval, bárhol, bármely másik szerveren történjen is az. Egyúttal kezelni kell az olyan helyzeteket is, amikor valaki egyszerre két szerveren kezdeményez átutalást ugyanarról a számláról vagy pénztárcából. Ehhez járul még az a feladat, hogy valamilyen módon jutalmazzuk a kriptovalutánkat működtető számtalan kis szerver üzemeltetőit, és sok minden más. A blokklánc éppen az, ami ezeken a kis szervereken többé-kevésbé azonos, és ami a kriptovalutában végzett egyes tranzakciókat tartalmazza. A blokklánc blokkokból áll. Innen a blockchain elnevezés is: blokkok lánca. A blokkok a kriptovalutában végbement tranzakciókból

épülnek fel. Rendszeres időközönként lezárulnak, és ahogy gyűlnek a tranzakciók, új blokkok keletkeznek. Egy blokk lezárása többek között azt jelenti, hogy kiszámítjuk az alábbi vagy ehhez hasonló szöveg hashét:

{

“previous_block_hash”:”42ca08014a7e842f8205d3979eb14a95c52bf9ffb41c6752efe7bb08114ba47e”,

“transaction1_hash“:“ fe6bc43fff796742bbee6adebec349a38323aed2de40d848aa9ed1428a451942“,

“transaction2_hash“:“ 0965577d9c0f4316cf83d1be017627e0d180cc616ec9107ac497df84a4158f93“,

“transaction3_hash“:“ b5069c628dd914cc5f04035ced89781c0eb8efb27aed068b0921201598244565“,

...

“transaction900_hash“:“ ffd7236ababd2e21858c548f5a3c5bae1794fde4c358ebfef6dcf4bcf0bb5a05“

}

E 900 tranzakciót tartalmazó blokk teljes tartalmának hashe például a „341cbef34adc7235eee22efde368502f670254b97123fecfcb78ba892e7250b0” érték lehetne. Ezt az értéket azután a következő blokk létrehozásakor a previous_block_hash mezőbe írnánk. Ezzel a blokkok összekapcsolódnak, és képzeletbeli láncot alkotnak. A legelső kivételével minden blokk tartalmaz egy previous_block_hash mezőt, benne az előző blokk hashértékével. A blokklánc legelső blokkjában valamilyen értéket, például a „GenesisBlock” szöveget adjuk meg; ez a kifejezés a nulladik blokk jellegére utal. Mindegy, milyen érték kerül oda: ugyan befolyásolja majd az összes következő értéket, de az algoritmusoknak ez közömbös, az ember számára pedig az egyik hashérték ugyanolyan, mint a másik.

Mint mondtam, ebben az írásban nem fogom részletekbe menően tárgyalni a blokkláncot. Egyrészt például a Bitcoin működésének bizonyos részletei számomra sem teljesen világosak, másrészt ez nem is szükséges annak megértéséhez, amit le szeretnék írni.

A központosított rendszerekben, például a banki rendszerekben a pénz valamilyen hatalmas adatbázisban él. Ebben a bank nyilvántartja például az ügyfelek listáját, majd egy másik táblában az ügyfelek számláit; minden számlánál szerepel, melyik ügyfélhez tartozik és mennyi pénz van rajta. Ezután jellemzően egy tranzakciós tábla következik, amely rögzíti, hogy melyik számláról melyikre ment a pénz, milyen összegben és pénznemben, valamint további adatokat is tartalmaz.

Valamikor, azt hiszem, Prahában rendeztek egy konferenciát, ahol a bankvilág vezetői összeültek, és azon tanakodtak, van-e valamilyen felhasználási lehetősége a blokkláncnak a banki világban. Arra jutottak, hogy nincs: a blokklánc annyira sajátos technológia, hogy bár első pillantásra talán a banki rendszerekéhez hasonló problémákat old meg, egészen más módon teszi.

Nem sikerült olyan felhasználási esetet találniuk, amely példát adhatott volna arra, hol alkalmazhatná egy bank a blokkláncot.

Blokklánc a banki rendszerben? Csak ha az egész világ bizalmát el kell nyerni

A bankok azonban sajátos viszonyban állnak ügyfeleikkel. Alapvető bizalom van közöttük: ha az ügyfél egyik nap befizet 100 EUR-t, másnap pedig 200-at, a harmadik napon gond nélkül felveheti a 300 euróját. Ha a bank az ügyfelei pénzével végzett ilyen egyszerű műveletben csődöt mondana, gyorsan elveszítené a jó hírét és az ügyfeleit is. A bankok ügyfelei tehát biztosak benne, hogy a bank a hírnevének megőrzése érdekében nem fogja önkényesen megváltoztatni az adataikat.

A szükséges megoldás jellege azonban megváltozik, ha egy olyan globális banki rendszert képzelünk el, amelynek biztonsági szintje lehetővé teszi, hogy gond nélkül használhassák az egész társadalom globális elszámolási rendszereként. Egy ilyen rendszernek természeténél fogva sok ellensége lesz, különösen akkor, ha bizonyos mértékig átlátható. A magánpénzek átláthatósága ugyanis – amint megtapasztaltam – sokak által ellenzett elképzelés. Még ha a belépés önkéntes alapon történne is, siker esetén egy nap eljönne az a pillanat, amikor a rendszer szálkává válna azok szemében, akiket zavarna a növekvő átláthatóság. Ha sikeres akar lenni, egy ilyen rendszernek olyan mechanizmusokra van szüksége, amelyekkel bizonyítani tudja, hogy az adatai valóban olyanok, amilyeneknek lenniük kell, és senki sem módosította őket bárki javára vagy kárára.

És éppen itt lép be a képbe a blokklánc: eszközöket ad ahhoz, hogy a rendszer minden egyes értékéről számot lehessen adni. Más szóval mindennek, ami fontos és a rendszerben történik, valamilyen formában be kell kerülnie a blokkláncba. A blokklánc minden újonnan létrejött blokkját azonnal ki kell másolni a rendszerből egy harmadik fél rendszerébe. Részletesen még nem jártam utána, de elvileg például az Amazon Quantum Ledgerhez hasonló szolgáltatásról lehetne szó. Vagyis valamiről, ahová beírhatok egy tranzakciót, amely bekerül az adott rendszer üzemeltetőjének blokkláncába, és nekem nincs lehetőségem semmilyen módon belenyúlni a már egyszer rögzített adatok múltjába. Sőt ez a rendszer természetéből fakadóan technikailag is kizárt.

Ha a rendszerben keletkező összes tranzakció blokkokba kerül, amelyeket közvetlenül a lezárásuk után lepecsételünk, és elküldünk egy harmadik fél olyan rendszerébe, amelynek technikai sajátossága, hogy amit egyszer beleküldtek, azt nem lehet megváltoztatni, akkor a következő működés válik lehetővé. Valaki rámutathat a rendszerem bármely fontos adatára, és azt mondhatja: bizonyítsd be, hogy ezt az értéket nem manipulálták, hanem szabályos tranzakciók sorozatával jött létre, amelyek a szokásos feldolgozási utakon mentek végbe; nem pedig például úgy, hogy valaki közvetlenül bejelentkezett az adatbázisba, és kézzel 5000-ről 10000-re módosította az egyenleget. Én pedig be tudom majd bizonyítani, hogy valóban nem történt manipuláció. Rosszabb esetben nem fognak egyezni az adatok, és ez azt jelenti majd, hogy valaki megváltoztatta őket. A Látható Pénz rendszerében ugyanis minden fontos tábla minden sora össze lesz kapcsolva azzal a tranzakcióval, és ezáltal azzal a blokkal is, amely az adott sort módosította. Egy esetleges ellenőrzés úgy zajlik majd, hogy valaki megmondja, melyik adat hitelességét kell bizonyítanom. Egy egyszerű paranccsal kilistázom azokat a tranzakciókat, amelyek az adott adatot valamilyen módon megváltoztatták. Ha valamennyi tranzakció tartalmát alkalmazom az adott adatobjektumra, akkor ugyanabban a módosított állapotban kell megkapnom az objektumot, amelyben jelenleg van.

A VP architektúrájáról szóló sorozat következő részében elmagyarázom, hogyan kell jellegük szerint csoportosítani a rendszer adatait, hogyan történik majd az eltérő feldolgozásuk és a blokkláncba kerülésük, valamint a megfelelő üzleti objektumokon végzett műveletek végrehajtása.